



Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2024. gada 6. maijā
(OR. en)

9663/24
ADD 1

Starpiestāžu lieta:
2024/0102(NLE)

AELE 35
MI 480
AND 8
SM 8

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2024. gada 26. aprīlis
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2024) 191 final - Annex (Part 1/14)
Temats:	PIELIKUMS dokumentam Priekšlikums PADOMES LĒMUMAM par to, lai Eiropas Savienības vardā parakstītu un provizoriski piemērotu Nolīgumu, ar ko izveido asociāciju starp Eiropas Savienību un attiecīgi Andoras Firstisti un Sanmarīno Republiku

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2024) 191 *final - Annex (Part 1/14)*.

Pielikumā: COM(2024) 191 *final - Annex (Part 1/14)*

Briselē, 26.4.2024.
COM(2024) 191 final

ANNEX – PART 1/14

PIELIKUMS

dokumentam

Priekšlikums PADOMES LĒMUMAM

**par to, lai Eiropas Savienības vardā parakstītu un provizoriski piemērotu Nolīgumu, ar
ko izveido asociāciju starp Eiropas Savienību un attiecīgi Andoras Firstisti un
Sanmarīno Republiku**

NOLĪGUMS,
AR KO IZVEIDO ASOCIĀCIJU STARP
EIROPAS SAVIENĪBU
UN ATTIECĪGI ANDORAS FIRSTISTI
UN SANMARĪNO REPUBLIKU

PREAMBULA

EIROPAS SAVIENĪBA, turpmāk “ES”,

no vienas puses,

un attiecīgi

ANDORAS FIRSTISTE, turpmāk “Andora”,

un

SANMARĪNO REPUBLIKA, turpmāk “Sanmarīno”,

no otras puses,

ATGĀDINOT ciešās vēsturiskās, ģeogrāfiskās, kultūras, politiskās un ekonomiskās saites starp ES un katru asociēto valsti, tostarp spēkā esošo nolīgumu veidā, kā arī īpaši tuvās saiknes starp katru asociēto valsti un vienu vai vairākām ES dalībvalstīm;

TĀ KĀ saiknes starp ES un Andoru tika pakāpeniski izveidotas, cita starpā ar 1990. gada 28. jūnija Nolīgumu vēstuļu apmaiņas veidā starp Eiropas Ekonomikas Kopienu un Andoras Firstisti¹, 2004. gada 15. novembra Sadarbības Nolīgumu starp Eiropas Kopienu un Andoras Firstisti², 2011. gada 30. jūnija Monetāro nolīgumu starp Eiropas Savienību un Andoras Firstisti³ un 2004. gada 15. novembra Nolīgumu starp Eiropas Ekonomikas Kopienu un Andoras Firstisti, ar kuru nodrošina pasākumus, kas ir līdzvērtīgi tiem pasākumiem, kuri noteikti Padomes Direktīvā 2003/48/EK par tādu ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, kas gūti kā procentu maksājumi par uzkrājumiem, un tam pievienoto 2004. gada 15. novembra Sapašanās memorandu⁴ un tā 2016. gada 12. februāra grozošo Protokolu⁵;

TĀ KĀ saiknes starp ES un Sanmarīno tika pakāpeniski izveidotas, cita starpā ar 1991. gada 16. decembra Nolīgumu par Eiropas Ekonomikas kopienas un Sanmarīno Republikas sadarbību un muitas savienību⁶, 2012. gada 27. marta Monetāro nolīgumu starp ES un Sanmarīno⁷ un 2004. gada 7. decembra Nolīgumu starp Eiropas Kopienu un Sanmarīno Republiku, ar kuru nodrošina pasākumus, kas ir līdzvērtīgi tiem pasākumiem, kuri noteikti Padomes Direktīvā 2003/48/EK par tādu ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, kas gūti kā procentu maksājumi par uzkrājumiem, un tam pievienoto Sapašanās memorandu⁸ un tā 2015. gada 8. decembra grozošo Protokolu⁹;

¹ OV L 374, 31.12.1990., 16. lpp.

² OV L 135, 28.5.2005., 14. lpp.

³ OV C 369, 17.12.2011., 1. lpp.

⁴ OV C 359, 4.12.2004., 33. lpp.

⁵ OV L 268, 1.10.2016., 40. lpp.

⁶ OV C 302, 22.11.1991., 12. lpp.

⁷ OV C 121, 26.4.2012., 5. lpp.

⁸ OV L 381, 28.12.2004., 33. lpp.

⁹ OV C 346, 31.12.2015., 3. lpp.

TĀ KĀ asociētajām valstīm gadsimtiem ilgi ir ciešas saites ar kaimiņvalstīm, kas tagad ir ES dalībvalstis, un tā kā asociēto valstu teritorijas ieskauj ES teritorija;

NOLEMJOT izveidot asociāciju, lai padziļinātu, dažādotu un uzturētu savas attiecības, pamatojoties uz ES un asociētajām valstīm kopīgām vērtībām, proti, ievērot cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu un cilvēktiesības, tostarp minoritāšu tiesības, kas ir šā nolīguma būtiskas sastāvdaļas;

APŅEMOTIES veicināt minētās kopīgās vērtības sabiedrībā, ko raksturo plurālisms, nediskriminācija, tolerance, taisnīgums, solidaritāte un sieviešu un vīriešu līdztiesība;

UZSVEROT ES vēlmi attīstīt īpašas attiecības ar tās kaimiņvalstīm, lai izveidotu labklājības un labu kaimiņattiecību telpu ar savstarpējām tiesībām un pienākumiem, kā arī kopīgas rīcības iespēju, ko raksturo ciešas un miermīlīgas attiecības, kuru pamatā ir sadarbība;

TIECOTIES izveidot visaptverošu un saskaņotu sistēmu attiecībām starp ES un Asociētajām valstīm, ņemot vērā katras Asociētās valsts konkrēto situāciju, kā izklāstīts 3. deklarācijā attiecībā uz Līguma par Eiropas Savienību (LES) 8. pantu;

APŅEMOTIES nodrošināt asociēto valstu ekonomisko integrāciju un attiecīgu līdzdalību ES iekšējā tirgū, tostarp jo īpaši nodrošināt tā četras nedalāmās brīvības, proti, personu brīvu pārvietošanos un preču, pakalpojumu un kapitāla brīvu apriti, pamatojoties uz kopīgiem noteikumiem un vienlīdzīgiem konkurences apstākļiem, vienlaikus ņemot vērā katras asociētās valsts īpašo situāciju un saglabājot valstu un to iestāžu neatkarību;

NOLEMJOT ar asociācijas palīdzību uzlabot ekonomiskās un uzņēmējdarbības iespējas fiziskām personām un uzņēmumiem Asociētajās pusēs;

APŅEMOTIES ar asociācijas īstenošanu nodrošināt iekšējā tirgus viendabīgumu, juridisko noteiktību, šā nolīguma vienādu interpretāciju un piemērošanu, kā arī asociācijas ietvaros vienlīdzīgu attieksmi pret, cita starpā, uzņēmējiem un iedzīvotājiem;

ATZĪSTOT, ka, lai nodrošinātu šā nolīguma pareizu darbību un ES tiesību aktu pilnīgu ievērošanu, nepieciešams izveidot atbilstīgu iestāžu sistēmu, tostarp jo īpaši forumu dialogam starp Asociētajām pusēm, procedūras, kas saistītas ar pārraudzību un strīdu izšķiršanu, un noteikt Eiropas Savienības Tiesas ekskluzīvo jurisdikciju, lai nodrošinātu šā nolīguma vienādu interpretāciju un piemērošanu;

TIECOTIES pastiprināt sadarbību starp Eiropas Parlamenta deputātiem un asociēto valstu parlamentu deputātiem, kā arī starp ES un asociēto valstu sociālajiem un ekonomiskajiem partneriem;

ATZĪMĒJOT ES un asociēto valstu mērķi balstīt to asociāciju uz augsta līmeņa veselības aprūpi, drošību un patērētāju tiesību aizsardzību;

APŅEMOTIES saglabāt, aizsargāt un uzlabot vides kvalitāti un nodrošināt apdomīgu un racionālu dabas resursu izmantošanu saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības un piesardzīgas un preventīvas darbības principiem, kā arī veicināt cilvēku labklājību un dzīvnieku labturību;

APZINOTIES ilgtspējīgas attīstības nozīmi tās ekonomiskajā, vides un sociālajā dimensijā un vēloties veicināt un sekmēt Apvienoto Nāciju Organizācijas Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam un tās ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu;

ATKĀRTOTI APSTIPRINOT savu apņemšanos ievērot Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtus, Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju un Eiropas Padomes un Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas mērķus un principus;

ATZĪMĒJOT, ka asociācijas izveide stiprina divpusējās attiecības starp Savienību un katru Asociēto valsti, tādējādi mudinot Asociētās puses panākt arvien lielāku nostāju konvergenci divpusējos, reģionālos un starptautiskos jautājumos, kas skar kopējas intereses;

KAS, iepazīnušās ar pārējo Pušu pilnvarām un atzinušās tās par likumīgām un spēkā esošām, ir vienojušās par turpmāko.

I DAĻA

MĒRĶI, VĒRTĪBAS UN PRINCIPI

1. PANTS

Mērķi

1. Ar šo nolīgumu izveido asociāciju starp ES un attiecīgi Andoru un Sanmarīno (turpmāk “asociācija”).
2. Šīs asociācijas mērķi ir šādi:
 - a) nodrošināt Asociēto valstu atbilstošu dalību iekšējā tirgū; tā ietver personu brīvu pārvietošanos, preču, pakalpojumu un kapitāla brīvu apriti un vienlīdzīgus konkurences apstākļus katrai no tām un ES saskaņā ar šo nolīgumu, kā arī to dalību saistītajās horizontālajās un papildinošajās politikas jomās, ņemot vērā katras Asociētās valsts īpašo situāciju, un
 - b) izveidot piemērotu sistēmu, lai attīstītu un veicinātu dialogu un sadarbību starp ES un katru Asociēto valsti citās kopīgu interešu jomās.

2. PANTS

Definīcijas

Šajā nolīgumā:

- a) “asociētās valstis” ir attiecīgi Andora un Sanmarīno;
- b) “Līgumslēdzējas puses” ir ES, Andora un Sanmarīno;
- c) “Asociētās puses” ir ES kā viena asociētā puse un attiecīgi Andora vai Sanmarīno kā otra asociētā puse;
- d) “nolīgums” ir pamatnolīgums, pamatprotokoli, Asociēto valstu protokoli un pielikumi;
- e) “pamatnolīgums” ir nolīgums bez protokoliem un pielikumiem;
- f) “Asociētās valsts protokoli” ir Asociētās valsts protokoli un to attiecīgie pielikumi, kuros paredzēti īpaši nosacījumi mērķu sasniegšanai un elementi, kas saistīti ar ES iekšējā tirgus *acquis* pieņemšanu;
- g) “pamatprotokoli” ir protokoli, kas ir kopīgi visām trim Līgumslēdzējām pusēm;
- h) “Asociēto valstu protokolu pielikumi” ir teksti, kuros ietverti ES tiesību akti, kas ietilpst šā nolīguma tvērumā, ar visiem to pielāgojumiem;

- i) “Eiropas Savienības Tiesa” (turpmāk “EST”) ir Tiesa un Vispārējā tiesa.

3. PANTS

Vērtības

Šā nolīguma pamatā ir ES un Asociēto valstu kopīgās vērtības: cilvēka cieņas, brīvības, demokrātijas, vienlīdzības, tiesiskuma un cilvēktiesību, tostarp minoritāšu tiesību, ievērošana. Sabiedrībā, kam raksturīgs plurālisms, nediskriminācija, tolerance, taisnīgums, solidaritāte un sieviešu un vīriešu līdztiesība, šīs vērtības ir būtiskas šā nolīguma sastāvdaļas.

4. PANTS

Principi

Lai sasniegtu pamatnolīguma 1. pantā noteiktos mērķus, Asociētās puses veic visus atbilstošos vispārējos vai īpašos pasākumus, lai nodrošinātu no šā nolīguma izrietošo saistību izpildi saskaņā ar šādiem pamatprincipiem:

- a) ES iekšējā tirgus pareiza darbība un viendabīgums, pamatojoties uz vienotiem noteikumiem;

- b) juridiskā noteiktība un vienlīdzīga attieksme pret uzņēmējiem un privātpersonām;
- c) katras Asociētās valsts īpašās situācijas ievērošana.

5. PANTS

Nediskriminēšanas princips

Piemērojot šo nolīgumu un neskarot tajā paredzētos īpašos noteikumus, ir aizliegta jebkāda diskriminācija valstspiederības dēļ.

II DAĻA

PERSONU BRĪVA PĀRVIETOŠANĀS, PREČU, PAKALPOJUMU UN KAPITĀLA BRĪVA APRITE

1. NODAĻA

PREČU BRĪVA APRITE

6. PANTS

Preču brīva aprite

Preču brīva aprite starp Asociētajām pusēm tiek ieviesta saskaņā ar šā nolīguma noteikumiem.

7. PANTS

Muitas nodokļu aizliegums

Ievedmuitas un izvedmuitas nodokļi, kā arī visi līdzvērtīgi maksājumi Asociēto pušu starpā ir aizliegti. Šis aizliegums attiecas arī uz fiskāliem muitas nodokļiem.

8. PANTS

Kvantitatīvu ierobežojumu aizliegums

Asociēto pušu starpā ir aizliegti importa un eksporta kvantitatīvi ierobežojumi un visi pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību.

9. PANTS

Importa, eksporta vai tranzīta aizliegumi vai ierobežojumi

1. Šis nolīgums neliedz noteikt importa, eksporta vai tranzīta aizliegumus vai ierobežojumus, kas pamatojas uz sabiedrības morāles, sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumiem, uz cilvēku veselības un dzīvības aizsardzības, kā arī dzīvnieku un augu aizsardzības, nacionālu mākslas, vēstures vai arheoloģijas bagātību aizsardzības, vai rūpnieciskā vai komerciālā īpašuma aizsardzības apsvērumiem. Šādus aizliegumus vai ierobežojumus tomēr nedrīkst piemērot Asociēto pušu savstarpējā tirdzniecībā kā patvaļīgas diskriminācijas vai slēptas ierobežošanas līdzekļus.
2. Priekšroka būtu jādod pasākumiem, kam ir vismazākā ietekme uz preču brīvu apriti starp Asociētajām pusēm. Šādu pasākumu ilgums nepārsniedz to, kas ir absolūti nepieciešams, lai sasniegtu 1. punktā izklāstītos mērķus.

10. PANTS

Iekšējo nodokļu uzlikšana

Neviena Asociētā puse otras Asociētās puses izstrādājumiem tieši vai netieši neuzliek iekšējos nodokļus, kas lielāki par tiem, kas tieši vai netieši uzlikti līdzīgiem vietējiem izstrādājumiem. Neviena Asociētā puse turklāt neuzliek otras Asociētās puses izstrādājumiem tādus iekšējos nodokļus, kas netieši aizsargā citus izstrādājumus.

11. PANTS

ES kopējā muitas tarifa piemērošana

Attiecībās ar trešām valstīm Asociētās valstis piemēro ES kopējo muitas tarifu saskaņā ar noteikumiem, kas paredzēti attiecīgajos Asociēto valstu protokolos.

12. PANTS

ES kopējās tirdzniecības politikas piemērošana

Attiecībās ar trešām valstīm Asociētās valstis piemēro ES kopējo tirdzniecības politiku, tostarp ES tirdzniecības aizsardzības pasākumus, kā noteikts katras Asociētās valsts protokola XXV pielikumā.

13. PANTS

Citi noteikumi

1. Konkrēti noteikumi un kārtība ir izklāstīti:
 - a) katras Asociētās valsts protokola I pielikumā attiecībā uz pārtikas nekaitīgumu un veterinārajiem un fitosanitārajiem jautājumiem;
 - b) katras Asociētās valsts protokola II pielikumā attiecībā uz tehniskajiem noteikumiem, standartiem, testēšanu un sertifikāciju;
 - c) katras Asociētās valsts protokola III pielikumā attiecībā uz produktatbildību;
 - d) katras Asociētās valsts protokola IV pielikumā attiecībā uz enerģētiku;
 - e) katras Asociētās valsts protokola XXIII pielikumā attiecībā uz tiesību aktiem muitas jomā;
 - f) katras Asociētās valsts protokola XXIV pielikumā attiecībā uz tiesību aktiem lauksaimniecības jomā un
 - g) katras Asociētās valsts protokola XXV pielikumā attiecībā uz aspektiem, kuri neietilpst pamatnolīguma 12. panta tvērumā.
2. Šā panta 1. punktā minētie konkrētie noteikumi un kārtība attiecas uz visiem izstrādājumiem, ja vien nav noteikts citādi.

2. NODAĻA

PERSONU, DARBA ŅĒMĒJU UN PAŠNODARBINĀTU PERSONU BRĪVA PĀRVIETOŠANĀS

14. PANTS

Darba ņēmēju brīva pārvietošanās

1. Starp Asociētajām pusēm nodrošina darba ņēmēju pārvietošanās brīvību.
2. Šāda pārvietošanās brīvība nozīmē to, ka likvidē jebkādu ES dalībvalstu un attiecīgās Asociētās valsts darba ņēmēju diskrimināciju valstspiederības dēļ attiecībā uz nodarbinātību, darba samaksu un citiem darba un nodarbinātības nosacījumiem.
3. Tā nozīmē turpmāk norādītās tiesības, ko var ierobežot, vienīgi pamatojoties uz sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumiem:
 - a) tiesības pieņemt faktiskus darba piedāvājumus;
 - b) tiesības šajā nolūkā brīvi pārvietoties ES dalībvalstu un attiecīgās Asociētās valsts teritorijā;
 - c) tiesības darba nolūkos uzturēties kādā ES dalībvalstī vai attiecīgajā Asociētajā valstī saskaņā ar normatīvajiem un administratīvajiem aktiem, kas reglamentē minētās valsts valstspiederīgo nodarbinātību;

d) tiesības palikt kādā ES dalībvalstī vai attiecīgajā Asociētajā valstī pēc tam, kad darba attiecības šajā valstī beigušās.

4. Šis pants neattiecas uz nodarbinātību civildienestā.

5. Asociēto valstu protokolos un jo īpaši katras Asociētās valsts protokola V pielikumā ir ietverti konkrēti noteikumi par darba ņēmēju pārvietošanās brīvību.

15. PANTS

Darba ņēmēju un pašnodarbinātu personu sociālais nodrošinājums

Lai darba ņēmējiem un pašnodarbinātām personām nodrošinātu pārvietošanās brīvību, Asociētās puses sociālā nodrošinājuma jomā atbilstīgi katras Asociētās valsts protokola VI pielikumam darba ņēmējiem un pašnodarbinātām personām, kā arī personām, kas ir viņu apgādībā, it īpaši nodrošina:

- a) visu laikposmu summēšanu, ko saskaņā ar dažu valstu tiesību aktiem ņem vērā, lai piešķirtu un saglabātu tiesības saņemt pabalstu un aprēķinātu tā lielumu;
- b) pabalstu izmaksas personām, kas ir Asociēto pušu iedzīvotāji.

16. PANTS

Diplomu savstarpēja atzīšana

Lai personām būtu vieglāk stāties darbā un strādāt kā darbiniekiem vai pašnodarbinātām personām, Asociētās puses veic vajadzīgos pasākumus atbilstīgi katras Asociētās valsts protokola VII pielikumam attiecībā uz diplomu un citu kvalifikāciju apliecinošu dokumentu savstarpēju atzīšanu un to Asociēto pušu normatīvo vai administratīvo aktu saskaņošanu, kuri attiecas uz darba ņēmēju un pašnodarbinātu personu stāšanos darbā un strādāšanu.

3. NODAĻA

BRĪVĪBA VEIKT UZŅĒMĒJDARBĪBU

17. PANTS

Brīvība veikt uzņēmējdarbību

1. Brīvību veikt uzņēmējdarbību starp Asociētajām pusēm nodrošina saskaņā ar šā nolīguma noteikumiem.
2. Ir aizliegti jebkādi ierobežojumi ES dalībvalsts vai attiecīgās Asociētās valsts valstspiederīgo brīvībai veikt uzņēmējdarbību jebkuras citas minētās valsts teritorijā. Tas attiecas arī uz to, kā ES dalībvalstu vai attiecīgās Asociētās valsts valstspiederīgie, kas iedibināti kādā no šīm valstīm, atver šā uzņēmuma pārstāvniecības, filiāles vai meitasuzņēmumus kādas minētās valsts teritorijā.
3. Brīvība veikt uzņēmējdarbību ietver tiesības sākt un izvērst darbības kā pašnodarbinātām personām, kā arī dibināt un vadīt uzņēmumus, jo īpaši sabiedrības, kas definētas pamatnolīguma 20. panta otrajā daļā, ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādus saviem valstspiederīgajiem paredz tās valsts tiesību akti, kurā notiek šī uzņēmējdarbība, ņemot vērā 5. nodaļas noteikumus.
4. Katras Asociētās valsts protokola VIII līdz XI un XXII pielikumā, kā arī 3. pamatprotokolā ir ietverti konkrēti noteikumi par brīvību veikt uzņēmējdarbību.

18. PANTS

Valsts varas īstenošana

Attiecībā uz jebkuru Asociēto pusi šo nodaļu nepiemēro tādās darbības jomās, kas attiecīgajās Asociētajās pusēs kaut netieši ir saistītas ar valsts varas īstenošanu.

19. PANTS

Īpašs režīms sabiedriskās kārtības, valsts drošības un sabiedrības veselības apsvērumu dēļ

Šī nodaļa un saskaņā ar to veiktie pasākumi neliedz piemērot tādus normatīvos un administratīvos aktus, kas sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai veselības aizsardzības apsvērumu dēļ kādas ES dalībvalsts vai attiecīgās Asociētās valsts valstspiederīgajiem paredz īpašu režīmu.

20. PANTS

Sabiedrību tvērums un definīcija

1. Tiesiskais statuss tām sabiedrībām, kuras izveidotas saskaņā ar kādas ES dalībvalsts vai attiecīgās Asociētās valsts tiesību aktiem un kuru juridiskā adrese, galvenā vadība vai galvenā darbījumbūdarbības vieta ir minētās valsts teritorijā, šajā nodaļā ir pielīdzināts to fizisko personu tiesiskajam statusam, kuras ir ES dalībvalstu vai attiecīgās Asociētās valsts valstspiederīgie.

2. “Sabiedrības” ir tādas sabiedrības, kas izveidotas saskaņā ar civiltiesībām vai komerciesībām, kā arī kooperatīvi un citas juridiskas personas, kas ir publisko tiesību vai privāttiesību subjekti, izņemot bezpeļņas uzņēmumus.

21. PANTS

Līdzdalība sabiedrību kapitālā

ES dalībvalsts vai attiecīgā Asociētā valsts otras valsts valstspiederīgajiem piemēro tādu pašu režīmu kā saviem valstspiederīgajiem attiecībā uz līdzdalību pamat nolīguma 20. panta 2. punktā definēto sabiedrību kapitālā, neskarot citu šā nolīguma noteikumu piemērošanu.

22. PANTS

Diplomu savstarpēja atzīšana

Pamatlīguma 16. pants attiecas uz visiem šajā nodaļā ietvertajiem jautājumiem.

23. PANTS

Konkrēti noteikumi

Brīvību veikt uzņēmējdarbību transporta jomā reglamentē 6. nodaļa.

4. NODAĻA

PAKALPOJUMU SNIEGŠANAS BRĪVĪBA

24. PANTS

Pakalpojumu sniegšanas brīvība

1. Pakalpojumu sniegšanas brīvību starp Asociētajām pusēm nodrošina saskaņā ar šo nolīgumu.
2. Starp Asociētajām pusēm ir aizliegti jebkādi pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumi attiecībā uz attiecīgās Asociētās valsts vai ES dalībvalsts valstspiederīgajiem, kas iedibinājušies valstī, kura nav pakalpojuma saņēmēja valsts.
3. Pakalpojumus uzskata par “pakalpojumiem”, ja tos parasti sniedz par atlīdzību, ciktāl uz tiem neattiecas noteikumi par preču un kapitāla brīvu apriti un personu brīvu pārvietošanos.
4. Cita starpā pakalpojumi ietver šādas darbības:
 - a) rūpnieciska darbība;
 - b) komerciāla darbība;
 - c) amatnieku darbība;

d) brīvo profesiju darbība.

Neskarot 3. nodaļas noteikumus, persona, kas sniedz pakalpojumus, var uz laiku veikt darbības valstī, kur sniedz pakalpojumus, saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādus šī valsts izvirza pati saviem valstspiederīgajiem.

5. Katras Asociētās valsts protokola IX līdz XI pielikumā, kā arī 3. pamatprotokolā ir ietverti konkrēti noteikumi par pakalpojumu sniegšanas brīvību.

25. PANTS

Nediskriminēšana

Kamēr nav atcelti ierobežojumi pakalpojumu sniegšanas brīvībai starp Asociētajām pusēm, Puses šos ierobežojumus piemēro visiem pakalpojumu sniedzējiem, uz kuriem attiecas pamatlīguma 24. panta 2. punkts, nešķirojot pēc valstspiederības vai dzīvesvietas.

26. PANTS

Konkrēti noteikumi

1. Pakalpojumu sniegšanas brīvību transporta jomā reglamentē 6. nodaļa.

2. Pamatlīguma 16., 18., 19. un 20. pants attiecas uz visiem šajā nodaļā reglamentētajiem jautājumiem.

5. NODAĻA.

KAPITĀLA BRĪVA APRITE

27. PANTS

Kapitāla aprite

1. Saskaņā ar šā nolīguma noteikumiem ir aizliegti ierobežojumi kapitāla apritei starp Asociētajām pusēm.
2. Saskaņā ar šā nolīguma noteikumiem ir aizliegti ierobežojumi maksājumiem starp Asociētajām pusēm.
3. Katras Asociētās valsts protokola XII pielikumā ir ietverti konkrēti noteikumi par kapitāla brīvu apriti un maksājumiem.

28. PANTS

Pasākumi, kas ir saderīgi ar kapitāla brīvu apriti

1. Pamatnolīguma 27. pants neskar ES dalībvalstu un Asociēto valstu tiesības:
 - a) piemērot atšķirīgas attiecīgas nodokļu tiesību normas dažādiem nodokļu maksātājiem, kuru stāvoklis ir atšķirīgs viņu dzīvesvietas vai kapitāla ieguldījuma vietas dēļ;

b) veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai novērstu attiecīgās valsts normatīvo aktu pārkāpumus, jo īpaši nodokļu jomā un finanšu iestāžu prudenciālās uzraudzības jomā, vai noteikt procedūras, kā pārvaldes vai statistikas informācijas vajadzībām deklarēt kapitāla apriti, vai arī veikt pasākumus, ko pamato sabiedriskās kārtības vai sabiedriskās drošības intereses.

2. Šī nodaļa neliedz piemērot tādus ierobežojumus attiecībā uz tiesībām veikt uzņēmējdarbību, kas ir saderīgi ar šo nolīgumu.

3. Šā panta 1. un 2. punktā minētie pasākumi un procedūras nerada iespēju patvaļīgi diskriminēt vai slēpti ierobežot kapitāla brīvu apriti un maksājumus.

29. PANTS

Ierobežojumi maksājumu līdzsvarošanas grūtību gadījumā

Ja kāda ES dalībvalsts, kuras valūta nav euro, vai Asociētā valsts nonāk grūtībās vai to nopietni apdraud grūtības attiecībā uz tās maksājumu bilanci vai nu sakarā ar tās maksājumu bilances vispārēju nelīdzsvarotību, vai sakarā ar tās rīcībā esošo valūtu, un ja šīs grūtības varētu apdraudēt jo īpaši šā nolīguma darbību, attiecīgā ES dalībvalsts vai attiecīgā Asociētā valsts var veikt aizsardzības pasākumus.

30. PANTS

Aizsardzības pasākumi attiecībā uz kapitāla apriti vai maksājumiem

Ārkārtas apstākļos, ja pastāv nopietnas grūtības vai to draudi ES ekonomiskās un monetārās savienības darbībai, ES var pieņemt vai saglabāt aizsardzības pasākumus attiecībā uz kapitāla apriti vai maksājumiem uz laiku, kas nepārsniedz sešus mēnešus, ciktāl šādi pasākumi ir absolūti nepieciešami.

31. PANTS

Aizsardzības pasākumu īstenošana

ES, no vienas puses, un katra Asociētā valsts, no otras puses, izmanto savas iekšējās procedūras, lai īstenotu pamat nolīguma 29. panta noteikumus.

32. PANTS

Apvienotās komitejas loma aizsardzības pasākumu gadījumā

1. Par visiem pamat nolīguma 29. pantā paredzētajiem pasākumiem nekavējoties paziņo Apvienotajai komitejai, kas izveidota ar pamat nolīguma 76. pantu.

2. Par visiem pamatnolīguma 29. pantā paredzētajiem pasākumiem Apvienotajā komitejā apspriežas un apmainās ar informāciju pirms un pēc to paziņošanas.
3. Situācijās, kas minētas 29. pantā, ja rodas pēkšņa krīze maksājumu bilanci un nav iespējams ievērot 2. punktā minētās procedūras, ES dalībvalsts vai attiecīgā Asociētā valsts kā piesardzības līdzekli var veikt vajadzīgos aizsardzības pasākumus. Šādi pasākumi iespējami mazā mērā traucē šā līguma darbībai, un to tvērums nepārsniedz to, kas absolūti nepieciešams, lai novērstu pēkšņi radušās grūtības.
4. Ja pieņem pasākumus, kā minēts šā panta 3. punktā, par tiem paziņo ne vēlāk kā to spēkā stāšanās dienā, un šā panta 2. punktā minētā informācijas apmaiņa un apspriešanās notiek iespējami drīz pēc tam.

6. NODAĻA.

TRANSPORTS

33. PANTS

Nolīguma 6. nodaļas piemērošanas joma

1. Šis nolīgums attiecas uz kombinēto, autoceļu, dzelzceļa, iekšējo ūdensceļu un jūras transportu, tostarp pakalpojumiem, kas saistīti ar minētajiem transporta veidiem.
2. Šā nolīguma mērķus transporta jomā īsteno saskaņā ar pamatnolīguma 34.–37. pantu un katras Asociētās valsts protokola XIII pielikuma noteikumiem.

34. PANTS

Iekšzemes noteikumu nediskriminējoša piemērošana

Asociētās puses noteikumi attiecībā uz kombinēto, dzelzceļa, autoceļu, iekšējo ūdensceļu un jūras transportu, kas nav ietverti katras Asociētās valsts protokola XIII pielikumā, ir ne mazāk labvēlīgi otras Asociētās puses pārvadātājiem salīdzinājumā ar pirmās Asociētās puses pašas pārvadātājiem.

35. PANTS

Valsts atbalsts transporta nozarē

Ar šo nolīgumu ir saderīgs tāds atbalsts transporta pakalpojumiem, kas vajadzīgs pārvadājumu koordinācijai vai ar ko atlīdzina tādu saistību izpildi, kuras ietver sabiedrisko pakalpojumu jēdziens.

36. PANTS

Diskriminējošu likmju vai nosacījumu aizliegums

1. Ja pārvadājumi notiek Asociēto pušu teritorijā, nepastāv nekāda diskriminācija saistībā ar to, ka pārvadātāji vienādu preču pārvadāšanai pa vieniem un tiem pašiem transporta ceļiem piemēro atšķirīgas likmes un nosacījumus atkarībā no tā, kas ir attiecīgo preču izcelsmes valsts vai galamērķa valsts.
2. Apvienotā komiteja pēc savas iniciatīvas vai pēc kādas Asociētās puses pieprasījuma izskata visus diskriminācijas gadījumus, uz kuriem attiecas šis pants, un pieņem vajadzīgos lēmumus saskaņā ar komitejas iekšējiem noteikumiem.

37. PANTS

Maksa par robežu šķērsošanu

Maksa vai nodevas par robežu šķērsošanu, kuras pārvadātāji uzliek papildus pārvadājumu likmēm, nav pārmērīgi augstas salīdzinājumā ar pārvadātāju faktiskajām izmaksām. Asociētās puses cenšas pakāpeniski samazināt minētās izmaksas.

III DAĻA

KONKURENCE UN CITI KOPĪGI NOTEIKUMI

1. NODAĻA

NOTEIKUMI, KAS ATTIECAS UZ UZŅĒMUMIEM

38. PANTS

Vienošanas, lēmumi un saskaņotas darbības

1. Ar šā nolīguma darbību nav saderīgs un tādēļ ir aizliegts turpmākais: visas vienošanās uzņēmumu starpā, uzņēmumu apvienību lēmumi un saskaņotas darbības, kas var iespaidot tirdzniecību starp Asociētajām pusēm un kuru mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci Asociēto pušu teritorijā, un jo īpaši darbības, ar kurām:
 - a) tieši vai netieši nosaka iepirkuma vai pārdošanas cenas vai kādus citus tirdzniecības nosacījumus;
 - b) ierobežo vai kontrolē ražošanu, tirgus, tehnikas attīstību vai investīcijas;
 - c) sadala tirgus vai piegādes avotus;

- d) līdzvērtīgos darījumos ar dažādiem tirdzniecības partneriem piemēro atšķirīgus nosacījumus, tādējādi radot tiem neizdevīgus konkurences apstākļus;
 - e) slēdzot līgumus, prasa, lai otra puse uzņemtos papildu saistības, kuras būtībā vai saskaņā ar nozares praksi nekādi nav saistītas ar šo līgumu priekšmetu.
2. Visi nolīgumi vai lēmumi, kas ir aizliegti saskaņā ar šo pantu, automātiski nav spēkā.
3. Tomēr var atzīt, ka šā panta 1. punkts nav piemērojams:
- jebkādi starp uzņēmumiem noslēgtai vienošanās vai vienošanos kategorijai,
 - jebkādam uzņēmumu apvienību pieņemtam lēmumam vai lēmumu kategorijai, vai
 - jebkādām saskaņotām darbībām vai to kategorijām,

kas palīdz uzlabot preču ražošanu vai izplatīšanu vai veicina tehnisku vai saimniecisku attīstību, reizē ļaujot patērētājiem baudīt pienācīgu daļu no iegūtajiem labumiem, un kas:

- a) neuzspiež attiecīgiem uzņēmumiem ierobežojumus, kas nav obligāti vajadzīgi, lai sasniegtu šos mērķus;
- b) neļauj šādiem uzņēmumiem likvidēt konkurenci attiecībā uz šo izstrādājumu būtisku daļu.

39. PANTS

Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana

Vienam vai vairākiem uzņēmumiem, kam ir dominējošs stāvoklis Asociēto pušu teritorijā vai būtiskā tās daļā, šāda stāvokļa ļaunprātīga izmantošana ir aizliegta kā nesaderīga ar šā nolīguma darbību un tiktāl, ciktāl tā var iespaidot tirdzniecību starp Asociētajām pusēm.

Stāvokļa ļaunprātīga izmantošana var jo īpaši izpausties kā:

- a) tieši vai netieši uzspiestas netaisnīgas iepirkuma vai pārdošanas cenas vai citi netaisnīgi tirdzniecības noteikumi;
- b) ierobežota ražošana, tirgus vai tehnikas attīstība, kas kaitē patērētājiem;
- c) atšķirīgi noteikumi līdzvērtīgiem darījumiem ar citiem tirdzniecības partneriem, tādējādi radot tiem neizdevīgus konkurences apstākļus;
- d) slēdzot līgumus, prasība, lai otra puse uzņemtos papildu saistības, kuras būtībā vai saskaņā ar nozares praksi nekādi nav saistītas ar šo līgumu priekšmetu.

40. PANTS

Eiropas Komisijas kompetence

Ja varētu tikt ietekmēta tirdzniecība starp ES dalībvalstīm, tikai Eiropas Komisija ir kompetenta piemērot šīs nodaļas noteikumus.

41. PANTS

Aizliegtas prakses novērtēšanas kritēriji

Jebkura prakse, kas aizliegta ar šā pamat nolīguma 38. un 39. pantu, ir jāizvērtē saskaņā ar kritērijiem, kuri izriet no LESD 101. un 102. panta, kā arī no visiem sekundārajiem tiesību aktiem, kas ir spēkā ES. Šie noteikumi ir izklāstīti katras Asociētās valsts protokola XIV pielikumā.

42. PANTS

Publiski uzņēmumi un uzņēmumi, kam ir īpašas vai ekskluzīvas tiesības vai kam uzticēta vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu sniegšana

1. Attiecībā uz publiskiem uzņēmumiem un uzņēmumiem, kam ES dalībvalstis vai Asociētās valstis piešķir īpašas vai ekskluzīvas tiesības, tās neievieš un nesaglabā tādus pasākumus, kas ir pretrunā šim nolīgumam, jo īpaši šīs nodaļas noteikumiem.

2. Uz uzņēmumiem, kam uzticēti pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi vai kas darbojas kā fiskāli monopoli, attiecas šis nolīgums, un jo īpaši tā noteikumi par konkurenci, ja minēto noteikumu piemērojums juridiski vai faktiski netraucē veikt tiem uzticētos konkrētos uzdevumus. Tirdzniecības attīstību nedrīkst ietekmēt tādā mērā, lai tā būtu pretrunā ar Asociēto pušu interesēm.

43. PANTS

Lauksaimniecības produktu ražošana un tirdzniecība

Šo nodaļu piemēro lauksaimniecības produktu ražošanai un tirdzniecībai, ievērojot ierobežojumus, kas noteikti saskaņā ar LESD 42. pantu pieņemtajos aktos par minētā Līguma 101. un 102. panta piemērošanu lauksaimniecības produktu ražošanai un tirdzniecībai.

2. NODAĻA

VALSTS ATBALSTS

44. PANTS

Vispārējie principi

1. Ja vien šis nolīgums neparedz ko citu, ar nolīguma darbību nav saderīgs nekāds atbalsts, ko piešķir Asociētās valstis vai ES dalībvalstis vai ko jebkādā citā veidā piešķir no valsts līdzekļiem, un kas rada vai draud radīt konkurences izkropļojumus, dodot priekšroku konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētu preču ražošanai, ciktāl tāds atbalsts iespaido tirdzniecību starp Asociētajām pusēm.
2. Uzskata, ka ar šo nolīgumu ir saderīgs šāds atbalsts:
 - a) sociāls atbalsts, ko piešķir individuāliem patērētājiem ar noteikumu, ka to piešķir bez diskriminācijas attiecībā uz konkrēto izstrādājumu izcelsmi;
 - b) atbalsts, ko sniedz, lai atlīdzinātu zaudējumus, kurus izraisījušas dabas katastrofas vai ārkārtēji notikumi.
3. Turpmāk norādīto var uzskatīt par saderīgu ar šā nolīguma darbību:
 - a) atbalsts, ar ko veicina ekonomikas attīstību apgabalos, kur dzīves līmenis ir ārkārtīgi zems vai kur valda liels bezdarbs;

- b) atbalsts, ar ko veicina kāda svarīga projekta īstenojumu visas Eiropas interesēs vai novērš nopietnus traucējumus kādas ES dalībvalsts vai Asociētās valsts tautsaimniecībā;
- c) atbalsts, ar ko veicina konkrētu saimniecisko darbību vai konkrētu tautsaimniecības jomu attīstību, ja šādam atbalstam nav tāds nelabvēlīgs iespaids uz tirdzniecības apstākļiem starp Asociētajām pusēm, kas būtu pretrunā kādas Puses interesēm;
- d) atbalsts, ar ko veicina kultūru un vēsturiskā mantojuma saglabāšanu, tostarp dabas vai kultūras vērtību saglabāšanu, ja šādam atbalstam nav tāds nelabvēlīgs iespaids uz tirdzniecības apstākļiem starp Asociētajām pusēm, kas būtu pretrunā kādas Puses interesēm.

45. PANTS

Pārredzamība

Asociētās puses nodrošina pārredzamību attiecībā uz valsts atbalstu šā nolīguma darbības jomā. Šajā nolūkā katra Asociētā puse nodrošina, ka par katru individuālo atbalstu, kas pārsniedz ES *acquis* noteikto summu, publicē šādu informāciju:

- a) individuālo atbalsta shēmu vai lēmumu par atbalsta piešķiršanu pilns teksts un īstenošanas noteikumi;
- b) atbalsta piešķirējas iestādes identitāte;
- c) individuālo saņēmēju identitāte;

- d) katram atbalsta saņēmējam piešķirtā atbalsta veids un summa;
- e) piešķiršanas datums, uzņēmuma veids;
- f) reģions, kurā atrodas saņēmējs, un
- g) saņēmēja galvenā saimnieciskās darbības nozare.

Eiropas Komisija var precizēt minēto publicēšanas pienākumu noteikumus.

46. PANTS

Valsts atbalsta pārskatīšana, ko veic Komisija

1. Visi Asociēto valstu plāni piešķirt vai mainīt atbalstu ir jādara zināmi Eiropas Komisijai laikus, lai tā varētu iesniegt savas piezīmes. Ja tā uzskata, ka projekts nav saderīgs ar iekšējo tirgu, tā nekavējoties sāk 3. punktā paredzēto procedūru. Attiecīgās Asociētās valsts ierosinātie pasākumi nestājas spēkā, pirms saskaņā ar procedūru nav pieņemts galīgs lēmums.

2. Eiropas Komisija sadarbībā ar Asociētajām valstīm pastāvīgi pārskata visas minētajās valstīs pastāvošās atbalsta sistēmas. Tā iesaka šīm valstīm attiecīgus pasākumus, kas vajadzīgi sakarā ar iekšējā tirgus pakāpenisku attīstību vai darbību. Viena gada laikā pēc šā nolīguma stāšanās spēkā Asociētās valstis veic to atbalsta shēmu visaptverošu inventarizāciju, kuras izveidotas pirms šā nolīguma stāšanās spēkā, un pielāgo šādas atbalsta shēmas pamatnolīguma 44. pantā minētajiem kritērijiem divu gadu laikā pēc šā nolīguma stāšanās spēkā.

3. Ja Eiropas Komisija, likusi attiecīgajām Pusēm iesniegt piezīmes, konstatē, ka atbalsts, ko piešķirusi kāda Asociētā valsts vai kas piešķirts no šīs valsts līdzekļiem, nav saderīgs ar iekšējo tirgu, vai arī konstatē, ka šādu atbalstu izlieto nepareizi, tā pieņem lēmumu par to, ka asociētajai valstij tāds atbalsts Komisijas noteiktā laikposmā jāizbeidz vai jāmaina.

4. Ja Asociētā valsts noteiktajā termiņā neizpilda minēto lēmumu, Komisija var vērsties tieši EST.

47. PANTS

Valsts atbalsta noteikumu interpretācija un piemērošana

1. Atkāpjoties no 81. panta, Asociētās puses apņemas piemērot un interpretēt pamatnolīguma 44., 45. un 46. pantu saskaņā ar noteikumu piemērošanas kritērijiem, kas paredzēti LESD 106., 107., 108. un 93. pantā, kā arī visos sekundārajos tiesību aktos, kuri ir spēkā ES.

2. Šā panta 1. punktā minētie noteikumi ir izklāstīti katras Asociētās valsts protokola XV pielikumā.
3. Neskarot 1. punktu, Apvienotā komiteja var pieņemt lēmumus grozīt katras Asociētās valsts protokola XV pielikumu.

48. PANTS

Lauksaimniecības produktu ražošana un tirdzniecība

Valsts atbalsta noteikumi neattiecas uz LESD I pielikumā uzskaitīto lauksaimniecības produktu ražošanu un tirdzniecību.

3. NODAĻA

CITI KOPĪGI NOTEIKUMI

49. PANTS

Iepirkums un intelektuālā, rūpnieciskā un komerciālā īpašuma tiesības

1. Katras Asociētās valsts protokola XVI pielikumā ir ietverti konkrēti noteikumi un kārtība, ko piemēro iepirkumam. Ja vien nav noteikts citādi, minētos noteikumus un kārtību piemēro visām precēm un pakalpojumiem, kas uzskaitīti minētajā pielikumā.
2. Katras Asociētās valsts protokola XVII pielikumā ir ietverti konkrēti noteikumi un kārtība, ko piemēro intelektuālajam, rūpnieciskajam un komerciālajam īpašumam. Ja vien nav noteikts citādi, minētos noteikumus un kārtību piemēro visām precēm un pakalpojumiem.

IV DAĻA

HORIZONTĀLIE NOTEIKUMI ATTIECĪBĀ UZ ČETRĀM PAMATBRĪVĪBĀM

1. NODAĻA

SOCIĀLĀ POLITIKA

50. PANTS

Darba apstākļu uzlabošana

Asociētās puses vienojas par vajadzību sekmēt darba apstākļu uzlabošanu un darba ņēmēju dzīves līmeņa uzlabošanu.

51. PANTS

Darba ņēmēju veselība un drošība

1. Asociētās puses īpašu uzmanību pievērš tam, lai veicinātu uzlabojumus attiecībā uz darba ņēmēju veselību un drošību, jo īpaši darba vidē. Lai palīdzētu sasniegt minēto mērķi, pakāpeniski piemēro minimālās prasības, ievērojot apstākļus un tehniskos noteikumus, kas piemērojami Asociēto pušu teritorijā. Minētās minimālās prasības netraucē kādai Asociētajai pusei saglabāt vai ieviest tādus stingrākus pasākumus darba apstākļu aizsardzībai, kas ir saderīgi ar šo nolīgumu.

2. Šā panta 1. punktā minētie noteikumi par minimālajām prasībām ir izklāstīti katras Asociētās valsts protokola XVIII pielikumā.

52. PANTS

Darba tiesības

Darba tiesību jomā Asociētās puses ievieš vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu šā nolīguma netraucētu darbību. Šie pasākumi ir izklāstīti katras Asociētās valsts protokola XVIII pielikumā.

53. PANTS

Vienāda darba samaksa par vienādu darbu vīriešiem un sievietēm

1. Katra Asociētā puse nodrošina to, lai tiktu ievērots princips, ka vīrieši un sievietes par vienādu darbu saņem vienādu darba samaksu.

Šajā pantā “darba samaksa” nozīmē parastu pamatalgu vai minimālo algu, kā arī jebkuru citu atlīdzību naudā vai natūrā, ko darba ņēmējs par savu darbu tieši vai netieši saņem no darba devēja.

Vienāda darba samaksa bez dzimuma diskriminācijas nozīmē to, ka:

a) darba samaksu par akorddarbu aprēķina, izmantojot vienu un to pašu mērvienību;

b) darba samaksa atbilstīgi stundu likmēm par vienādu darbu ir vienāda.

2. Katras Asociētās valsts protokola XVIII pielikumā ir izklāstīti konkrēti noteikumi 1. punkta īstenošanai.

54. PANTS

Vienlīdzīga attieksme pret vīriešiem un sievietēm

Asociētās puses veicina to, ka, īstenojot katras Asociētās valsts protokola XVIII pielikumā izklāstītos noteikumus, tiek ievērots vienlīdzīgas attieksmes pret vīriešiem un sievietēm princips.

55. PANTS

Sociālais dialogs

Asociētās puses cenšas sekmēt sociālo partneru dialogu Eiropas līmenī.

2. NODAĻA

PATĒRĒTĀJU TIESĪBU AIZSARDZĪBA

56. PANTS

Patērētāju tiesību aizsardzība

Katras Asociētās valsts protokola XIX pielikumā ir ietverti noteikumi par patērētāju tiesību aizsardzību.

3. NODAĻA

VIDE UN KLIMATS

57. PANTS

Ar vidi un klimatu saistītie mērķi

1. Asociēto pušu rīcība attiecībā uz vidi palīdz sasniegt šādus mērķus:

- a) saglabāt, aizsargāt un uzlabot vides kvalitāti;
- b) aizsargāt cilvēku veselību;
- c) apdomīgi un racionāli izmantot dabas resursus un
- d) veicināt pasākumus cīņai pret klimata pārmaiņām.

2. Asociēto pušu rīcība attiecībā uz vidi un klimatu pamatojas uz preventīvas darbības principu, uz principu, ka videi nodarīts kaitējums jālabo, pirmām kārtām novēršot tā cēloni, un uz principu, ka maksā piesārņotājs. Vides aizsardzības prasības un rīcība klimata jomā pieder pie Asociēto pušu politikas citās jomās.

58. PANTS

Aizsardzības pasākumi

Katras Asociētās valsts protokola XX pielikumā ir ietverti konkrēti noteikumi par aizsardzības pasākumiem, ko piemēro saskaņā ar pamat nolīguma 57. pantu.

59. PANTS

Stingrāki valsts pasākumi

Pamat nolīguma 58. pantā minētie aizsardzības pasākumi tomēr netraucē kādai Asociētajai pusei saglabāt vai ieviest stingrākus aizsardzības pasākumus, kas ir saderīgi ar šo nolīgumu.

4. NODAĻA

STATISTIKA

60. PANTS

Sadarbība statistikas jomā

1. Asociētās puses nodrošina, ka tiek savākta un izplatīta saistīta un salīdzināma statistikas informācija, lai aprakstītu un uzraudzītu visus attiecīgos Asociēto valstu ekonomikas, sociālos un vides aspektus.
2. Šajā nolūkā Asociētās puses izstrādā un izmanto saskaņotas metodes, definīcijas un klasifikācijas, kā arī kopējas programmas un procedūras statistikas darba organizēšanai administratīvajos līmeņos, un atbilstīgi ievēro vajadzību nodrošināt statistikas datu konfidencialitāti.
3. Katras Asociētās valsts protokola XXI pielikumā ir ietverti konkrēti noteikumi par statistiku.
4. Konkrēti noteikumi par sadarbības organizēšanu statistikas jomā ir izklāstīti
5. pamatprotokolā.

5. NODAĻA

SABIEDRĪBU TIESĪBAS

61. PANTS

Sabiedrību tiesības

Katras Asociētās valsts protokola XXII pielikumā ir ietverti konkrēti noteikumi par sabiedrību tiesībām.

V DAĻA

SADARBĪBA

62. PANTS

Sadarbība krāpšanas apkarošanas jomā

1. Asociētās puses apņemas iedarbīgi cīnīties pret krāpšanu, korupciju, kontrabandu un jebkādām citām nelikumīgām darbībām, kas ietekmē ES finanšu intereses.

Šajā nolūkā Asociēto valstu kompetentās iestādes, no vienas puses, un Eiropas Komisija un Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (*OLAF*), no otras puses, cieši sadarbojas, regulāri apspriežas un sniedz savstarpēju palīdzību savu attiecīgo pilnvaru ietvaros. Asociēto valstu kompetentās iestādes un *OLAF* var noslēgt administratīvas vienošanās par sadarbību.

Minētās vienošanās noslēdz, pirms Asociētā valsts var saņemt ES līdzekļus saistībā ar tās dalību ES finansētās programmās.

Asociētās valstis sadarbojas ar ES cīņā pret krāpšanu un apņemas pakāpeniski tuvināt savu politiku un tiesību aktus ES noteikumiem krāpšanas apkarošanas jomā, tomēr tām nav pienākuma tos saskaņot. Minētie noteikumi ir uzskaitīti Asociēto valstu protokolos.

2. Asociētās puses var apmainīties ar pierādījumiem, analītiskajiem rādītājiem vai cita veida informāciju, tostarp personas datiem, lai novērstu, atklātu, izmeklētu krāpšanu, korupciju, kontrabandu un jebkādas citas nelikumīgas darbības, kas ietekmē to attiecīgās finanšu intereses, un sauktu pie atbildības un administratīvi un krimināli sodītu par to.

Uz informāciju un pierādījumiem, neatkarīgi no to formas, ko nosūta vai iegūst saskaņā ar šo pantu, attiecas profesionālā konfidencialitāte, un tiem nodrošina aizsardzību, kuru nodrošina salīdzināmai informācijai, tostarp personas datiem, un kura paredzēta saņēmējas Asociētās puses tiesību aktos un attiecīgajos noteikumos, ko piemēro ES iestādēm.

Konkrēti, šādu informāciju un pierādījumus paziņo tikai tām personām ES iestādēs vai Asociēto valstu iestādēs, kuru amata pienākumu veikšanai tie ir jāzina, un tos nedrīkst izmantot citiem mērķiem, kas neietilpst šā panta darbības jomā.

3. *OLAF* var veikt uzņēmēju pārbaudes un inspekcijas uz vietas attiecīgās Asociētās valsts teritorijā, ja attiecīgā Asociētā valsts saņem ES līdzekļus no ES finansētām programmām, ja Eiropas Komisija ir uzticējusi *OLAF* budžeta izpildes uzdevumus saskaņā ar minētajām programmām vai ja krāpnieciskas darbības Asociētajā valstī negatīvi ietekmē ES muitas nodokļus vai citus pašu resursus, kas noteikti Apvienotās komitejas lēmumā. Attiecīgās Asociētās valsts kompetentās iestādes šajā sakarā palīdz *OLAF*, īstenojot 1. punktā minēto ciešo sadarbību.

Savu pilnvaru robežās un pamatojoties uz pienācīgi pamatotu lūgumu Asociētās valsts kompetentajām iestādēm, *OLAF* var veikt uzņēmēju pārbaudes un inspekcijas uz vietas minētās Asociētās valsts teritorijā gadījumos, kas nav paredzēti šā punkta pirmajā daļā, ar noteikumu, ka kompetentā iestāde neiebilst pret minēto pieprasījumu.

63. PANTS

Sadarbība citos jautājumos

1. Asociētās puses atzīst un apņemas īstenot labas pārvaldības principus nodokļu jomā, tostarp esošos starptautiskos standartus attiecībā uz pārredzamību un informācijas apmaiņu, taisnīgu nodokļu politiku un minimālos standartus cīņai ar nodokļu bāzes samazināšanu un peļņas novirzīšanu. Asociētās puses veicina labu pārvaldību nodokļu jautājumos, uzlabo starptautisko sadarbību nodokļu jomā un sekmē nodokļu ieņēmumu aizsardzību.
2. Asociētās puses apņemas četru gadu laikā pēc šā nolīguma stāšanās spēkā grozīt Asociētās valsts protokolu, lai iekļautu noteikumus par savstarpēju palīdzību visu nodokļu prasījumu piedziņā.

VI DAĻA

SADARBĪBA JOMĀS, KAS NAV ČETRAS PAMATBRĪVĪBAS

64. PANTS

Sadarbības jomas

Asociētās puses var stiprināt vai paplašināt sadarbību atbilstīgi Kopienas rīcībai šādās jomās:

- pētniecība un tehnoloģijas attīstība,
- informācijas pakalpojumi,
- vide,
- rīcība klimata politikas jomā,
- izglītība, apmācība un jaunatne,
- sociālā politika,
- patērētāju tiesību aizsardzība,

- mazie un vidējie uzņēmumi,
- tūrisms,
- politika audiovizuālajā jomā,
- civilā aizsardzība,
- tiesiskā sadarbība civillietās,
- kultūra,
- sakari,
- Eiropas komunikāciju tīkli,
- reģionālā politika un
- sabiedrības veselība,

ciktāl šos jautājumus nereglamentē citas šā nolīguma daļas.

65. PANTS

Dialogs un saskaņošana

1. Asociētās puses var stiprināt savstarpējo dialogu visiem iespējamiem līdzekļiem, jo īpaši ar VII daļā paredzētajām procedūrām, lai noteiktu tās jomas un darbības, kur ciešāka sadarbība ļautu sasniegt to kopējos mērķus pamat nolīguma 64. pantā minētajās jomās.
2. Jo īpaši Asociētās puses var apmainīties ar informāciju un pēc kādas Puses lūguma apspriežas Apvienotajā komitejā par plāniem vai priekšlikumiem izveidot vai grozīt pamatprogrammas, konkrētas programmas, darbības un projektus pamat nolīguma 64. pantā minētajās jomās.
3. Šā nolīguma VII daļu *mutatis mutandis* piemēro šīs daļas noteikumiem, ja tas konkrēti paredzēts šajā daļā vai Asociēto valstu protokolos.

66. PANTS

Sadarbības veidi

Sadarbība, kas paredzēta pamat nolīguma 64. pantā, parasti notiek vienā no šādiem veidiem:

- a) Asociēto valstu dalība ES pamatprogrammās, konkrētās programmās, projektos vai citās darbībās;

- b) kopējas darbības uzsākšana konkrētās jomās, kura var ietvert darbību saskaņošanu vai koordinēšanu, esošo darbību apvienošanu un *ad hoc* kopējas darbības uzsākšanu;
- c) formāla un neformāla informācijas apmaiņa vai sniegšana;
- d) kopīgi centieni veicināt konkrētas darbības visā Asociēto pušu teritorijā;
- e) paralēli tiesību akti, ja vajadzīgs, ar līdzīgu vai vienādu saturu;
- f) centienu un darbību un sadarbības ar trešām valstīm koordinācija ar starptautisku organizāciju starpniecību vai to kontekstā, ja tas ir kopīgās interesēs.

67. PANTS

Asociēto valstu dalība ES programmās

Ja sadarbības veids ir Asociēto valstu dalība kādā ES pamatprogrammā, konkrētā programmā, projektā vai citā darbībā, piemēro šādus principus:

- a) Asociētajām valstīm ir piekļuve visām vai dažām programmas daļām;
- b) Asociēto valstu statuss tajās komitejās, kas palīdz Komisijai vadīt vai attīstīt kādu ES darbību, kurā Asociētās valstis var dot savu finansiālo ieguldījumu sakarā ar savu dalību, pilnībā atspoguļo minēto ieguldījumu;

- c) uz ES lēmumiem, kas nav saistīti ar ES vispārējo budžetu un kas tieši vai netieši ietekmē pamatprogrammu, īpašo programmu, projektu vai citu darbību, kurā Asociētās valstis piedalās ar lēmumu atbilstīgi šim nolīgumam, piemēro pamatnolīguma 65. panta 3. punkta noteikumus; noteikumus ilgstošai dalībai attiecīgajā darbībā Apvienotā komiteja var pārskatīt saskaņā ar pamatnolīguma 72. pantu;
- d) projekta līmenī Asociēto valstu iestādēm, uzņēmumiem, organizācijām un valstspiederīgajiem ir tādas pašas tiesības un pienākumi attiecīgajā ES programmā vai citā darbībā kā tie, kādi ir ES dalībvalstu partneriestādēm, uzņēmumiem, organizācijām un valstspiederīgajiem; tas pats *mutatis mutandis* attiecas uz dalībniekiem apmaiņās starp ES dalībvalstīm un Asociētajām valstīm attiecīgās darbības ietvaros;
- e) Asociētajām valstīm, to iestādēm, uzņēmumiem, organizācijām un valstspiederīgajiem ir tādas pašas tiesības un pienākumi attiecībā uz rezultātu izplatīšanu, izvērtēšanu un izmantošanu kā tie, kādi ir ES dalībvalstīm, to iestādēm, uzņēmumiem, organizācijām un valstspiederīgajiem;
- f) Asociētās puses saskaņā ar saviem attiecīgajiem normatīvajiem aktiem un noteikumiem apņemas, ciktāl tas vajadzīgs, atvieglot programmu vai citu darbību dalībnieku pārvietošanos.

68. PANTS

Asociēto valstu finansiālā līdzdalība

1. Ja šajā daļā paredzētā sadarbība nozīmē kādas Asociētās valsts finansiālu līdzdalību, minētā līdzdalība ir vienā no šādiem veidiem:

a) Asociēto valstu iemaksas saistībā ar to dalību ES darbībās aprēķina proporcionāli

- saistību apropriācijām un
- maksājumu apropriācijām,

kas katru gadu attiecībā uz ES ievadītas tās vispārējā budžeta katrā budžeta pozīcijā, kura atbilst attiecīgajām darbībām.

Proportionalitātes faktors, kas nosaka Asociēto valstu iemaksas, ir attiecību summa starp, no vienas puses, katras Asociētās valsts IKP tirgus cenās un, no otras puses, visu ES dalībvalstu un attiecīgās Asociētās valsts IKP tirgus cenās summu. Minēto faktoru katram budžeta gadam aprēķina, pamatojoties uz visjaunākajiem statistikas datiem.

Asociēto valstu iemaksu apjoms gan saistību apropriācijās, gan maksājumu apropriācijās ir papildu summas tām summām, kuras ES ievadītas vispārējā budžetā katrā budžeta pozīcijā, kas atbilst attiecīgajām darbībām.

Asociēto valstu iemaksas katru gadu nosaka, pamatojoties uz maksājumu apropriācijām.

Saistības, ko ES uzņēmusies pirms Asociētās valsts līdzdalības attiecīgajās darbībās saskaņā ar šo nolīgumu, kā arī no tā izrietošie maksājumi neprasa nekādas iemaksas no Asociētajām valstīm.

- b) Asociēto valstu finansiālās iemaksas sakarā ar to dalību konkrētos projektos vai citās darbībās pamatojas uz principu, ka katra Asociētā valsts sedz savas izmaksas un veic atbilstīgu iemaksu, kuru nosaka Apvienotā komiteja, Eiropas Savienības pieskaitāmajās izmaksās.
- c) Apvienotā komiteja pieņem vajadzīgos lēmumus saistībā ar Asociēto valstu iemaksām attiecīgās darbības izmaksās.

2. Sīki izstrādātus noteikumus šā panta īstenošanai izklāsta protokolā, kas paredzēts pamatnolīguma 72. pantā.

69. PANTS

Informācijas apmaiņa starp publiskajām iestādēm

Ja sadarbība ir informācijas apmaiņas veidā starp publiskajām iestādēm, Asociētajām valstīm ir tādas pašas tiesības saņemt un pienākums sniegt informāciju kā ES dalībvalstīm, ievērojot konfidencialitātes prasības, ko nosaka Apvienotā komiteja.

70. PANTS

Sadarbība konkrētās jomās

Sadarbības kārtība ir noteikta Asociēto valstu protokolos.

71. PANTS

Iepriekš pastāvošā sadarbība

Ja vien Asociētās valsts protokolā nav noteikts citādi, sadarbību, kas jau izveidota starp Asociētajām pusēm pamat nolīguma 64. pantā izklāstītajās jomās šā nolīguma spēkā stāšanās dienā, pēc tam reglamentē šīs daļas un minētā Asociētās valsts protokola attiecīgie noteikumi.

72. PANTS

Apvienoto komiteju loma

Apvienotās komitejas saskaņā ar VI daļu veic visus vajadzīgos pasākumus, lai īstenotu 64. līdz 71. pantu un no tiem izrietošos pasākumus, kas cita starpā var ietvert Asociētās valsts protokola par kārtību, kādā īstenojams pamatlīguma 68. pants, noteikumu sagatavošanu, papildināšanu un grozīšanu, kā arī tādu pārejas pasākumu pieņemšanu, kuri vajadzīgi saistībā ar pamat nolīguma 71. panta īstenošanu.

73. PANTS

Jaunas sadarbības jomas

Asociētās puses veic vajadzīgos pasākumus, lai attīstītu, stiprinātu un paplašinātu sadarbību ES darbību ietvaros tajās jomās, kas nav minētas pamat nolīguma 64. pantā, ja var uzskatīt, ka šāda sadarbība sekmētu šā nolīguma mērķu sasniegšanu, vai ja kā citādi var uzskatīt, ka tā ir kopīgās interesēs. Šādi pasākumi var ietvert pamat nolīguma 64. panta grozīšanu, pievienojot tajā uzskaitītajām jomām jaunas jomas.

74. PANTS

Valstu pasākumi

Neskarot šā nolīguma citu daļu noteikumus, šīs daļas noteikumi neizslēdz iespēju kādai Asociētajai pusei neatkarīgi sagatavot, pieņemt un īstenot pasākumus.

VII DAĻA

INSTITUCIONĀLIE NOTEIKUMI

1. NODAĻA

ASOCIĀCIJAS STRUKTŪRAS

75. PANTS

Asociācijas komiteja

1. Ar šo izveido Asociācijas komiteju, ko veido Līgumslēdzēju pušu pārstāvji. Asociācijas komiteja ir pilnvarota izskatīt visus vispārīgos jautājumus, uz kuriem attiecas šis nolīgums un kuri var rasties starp ES un Asociētajām valstīm.
2. Asociācijas komiteju pārmaiņus vada katras Līgumslēdzējas puses pārstāvis.
3. Asociācijas komiteja pieņem savu reglamentu, Līgumslēdzējām pusēm savstarpēji vienojoties.
4. Lai pildītu savas funkcijas, Asociācijas komiteja sanāk tik bieži, kā noteikts tās reglamentā, bet vismaz reizi divos gados. Tā saskaņā ar savu reglamentu arī sanāk pēc vienas Līgumslēdzējas puses iniciatīvas.

76. PANTS

Apvienotās komitejas

1. Ar šo izveido divas Apvienotās komitejas, kuru sastāvā attiecīgi ir:
 - a) ES un Andoras kā Asociēto pušu pārstāvji ("ES un Andoras Apvienotā komiteja") un
 - b) ES un Sanmarīno kā Asociēto pušu pārstāvji ("ES un Sanmarīno Apvienotā komiteja").

Šajā pamat nolīgumā visas atsauces uz Apvienoto komiteju uzskata par atsaucēm uz jebkuru no šīm Apvienotajām komitejām.

2. Apvienotās komitejas nodrošina šā nolīguma noteikumu efektīvu īstenošanu un pareizu darbību.
3. Attiecīgajās Apvienotajās komitejās Asociētās puses apmainās ar viedokļiem un informāciju par jautājumiem, uz kuriem attiecas šis nolīgums. Apspriedēs attiecīgajās Apvienotajās komitejās jo īpaši izskata visus jautājumus, uz kuriem attiecas šis nolīgums un kuri rada piemērošanas vai interpretācijas grūtības, un kurus ierosina kāda no Asociētajām pusēm.
4. Lai sasniegtu šā nolīguma mērķus un īstenotu sadarbību kopīgu interešu jomās, vienlaikus nodrošinot efektīvu ES iekšējā tirgus darbību, kas attiecināta arī uz Asociētajām valstīm saskaņā ar šā nolīguma noteikumiem, tostarp jo īpaši ar Asociēto valstu protokoliem, attiecīgās Apvienotās komitejas pieņem visus lēmumus, kā paredzēts šajā nolīgumā.

5. Attiecīgās apvienotās komitejas ar lēmumu pieņem savu attiecīgo reglamentu, kura tekstam pēc būtības jābūt vienādam.
6. Attiecīgo Asociācijas komiteju pārmaiņus vada katras Asociētās puses pārstāvis. ES nodrošina Asociācijas komitejas sekretariātu.
7. Lai veiktu savus uzdevumus, attiecīgās Apvienotās komitejas sanāk regulāri, ievērojot reglamentā noteiktos intervālus, un vismaz reizi gadā. Tās sanāk arī pēc to priekšsēdētāja iniciatīvas vai pēc kādas Asociētās puses pieprasījuma. Pēdējā gadījumā attiecīgā Apvienotā komiteja sanāk ne vēlāk kā divus mēnešus pēc šāda pieprasījuma.
8. Attiecīgās Apvienotās komitejas var lemt izveidot apakškomitejas vai darba grupas, kas tām palīdz veikt to uzdevumus. Attiecīgās Apvienotās komitejas savā reglamentā nosaka šādu apakškomiteju un darba grupu darba metodes, sastāvu un darbības veidu. To uzdevumus Apvienotās komitejas nosaka katrā atsevišķā gadījumā.

77. PANTS

Lēmumu pieņemšana Apvienotajās komitejās

1. Apvienotā komiteja pieņem lēmumus, Asociētajām pusēm savstarpēji vienojoties. Pēc vienas Asociētās puses pieprasījuma attiecīgā Apvienotā komiteja rīko viedokļu apmaiņu.

2. Asociētās valsts protokola grozījumus pieņem ar attiecīgās Apvienotās komitejas lēmumu, ja vien attiecīgajā Asociētās valsts protokolā nav noteikts citādi.
3. Asociētās valsts protokola pielikumus groza ar attiecīgās Apvienotās komitejas lēmumu saskaņā ar pamat nolīguma 81. pantu.
4. Ja tas ir iespējams un lietderīgi, abas Apvienotās komitejas, kas izveidotas ar pamat nolīguma 76. pantu, paralēli un pamatojoties uz saskaņotiem priekšlikumiem, pieņem lēmumus grozīt šā panta 2. punktā minētos pielikumus. Apvienotās komitejas pieņemtos lēmumus nosūta arī Asociētajai valstij, kas nav konkrētās Apvienotās komitejas locekle.
5. Apvienotā komiteja var pieņemt lēmumus rakstiskā procedūrā, izņemot gadījumus, kad Asociētā puse pieprasa, lai lēmumu pieņem Apvienotās komitejas sēdes laikā.
6. Apvienotās komitejas pieņemtie lēmumi ir saistoši Asociētajām pusēm, kuras veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka šie lēmumi stājas spēkā to tiesību sistēmā un tiek efektīvi piemēroti.

78. PANTS

Parlamentārā sadarbība

1. Ar šo izveido Parlamentāro asociācijas komiteju. Tā ir forums, kurā Eiropas Parlamenta deputāti un Asociēto valstu parlamentu deputāti var tikties un apmainīties viedokļiem un ar dialoga un debašu palīdzību veicināt labāku sapratni starp Asociētajām pusēm jomās, uz kurām attiecas šis nolīgums.
2. Parlamentārajā asociācijas komitejā ir Eiropas Parlamenta deputāti, no vienas puses, un Asociēto valstu parlamentu deputāti, no otras puses. Kopējais Parlamentārās asociācijas komitejas locekļu skaits ir noteikts 7. pamatprotokolā iekļautajos statūtos.
3. Parlamentārās asociācijas komiteja sanāk pārmaiņus Eiropas Savienībā un kādā no Asociētajām valstīm komitejas noteiktos intervālos saskaņā ar 7. pamatprotokolā paredzētajiem noteikumiem.
4. Parlamentārā asociācijas komiteja pieņem savu reglamentu saskaņā ar 7. pamatprotokolā paredzētajiem noteikumiem.
5. Parlamentāro asociācijas komiteju pārmaiņus vada Eiropas Parlamenta pārstāvis un kādas Asociētās valsts parlamenta pārstāvis saskaņā ar 7. pamatprotokolā un tās reglamentā paredzētajiem noteikumiem.

79. PANTS

Ekonomisko un sociālo partneru sadarbība

1. Ar šo izveido Ekonomisko un sociālo partneru konsultatīvo asociācijas komiteju. Tās uzdevums ir veicināt dialogu un sadarbību starp dažādām Asociēto pušu ekonomiskajām un sociālajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Minētais dialogs un sadarbība aptver visus ar šo nolīgumu izveidoto attiecību ekonomiskos un sociālos aspektus.
2. Ekonomisko un sociālo partneru konsultatīvās asociācijas komitejas sastāvā ir Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas (EESK) locekļi, no vienas puses, un Asociēto valstu norīkoti ekonomiskie un sociālie partneri, no otras puses.
3. Ekonomisko un sociālo partneru konsultatīvā asociācijas komiteja pieņem savu reglamentu.
4. Ekonomisko un sociālo partneru konsultatīvās asociācijas komitejas priekšsēdētājs pārmaiņus ir EESK pārstāvis un Asociēto valstu norīkoto ekonomisko un sociālo partneru pārstāvis saskaņā ar komitejas reglamentā paredzētajiem noteikumiem.

2. NODAĻA

APSPRIEŠANĀS SAISTĪBĀ AR EIROPAS SAVIENĪBAS LĒMUMU PIEŅEMŠANAS PROCEDŪRU

80. PANTS

ES tiesību akta izstrāde

1. Tiklīdz Eiropas Komisija ir izstrādājusi ES tiesību aktu jomā, uz kuru attiecas šis nolīgums, Eiropas Komisija par to informē Asociētās valstis un neoficiāli apspriežas ar to ekspertiem tādā pašā veidā un tādā pašā termiņā, kādā tā, izstrādājot savus priekšlikumus, apspriežas ar ES dalībvalstu ekspertiem.
2. Iesniedzot savu priekšlikumu Eiropas Savienības Padomei un Eiropas Parlamentam, Eiropas Komisija nosūta tā kopijas Asociētajām valstīm.
3. Pēc kādas Asociētās puses pieprasījuma Apvienotajā komitejā vai izmantojot jebkuru citu piemērotu metodi, kas var būt formāla vai neformāla, notiek sākotnēja viedokļu apmaiņa. Pēc kādas Puses lūguma Asociētās puses atkal apspriežas svarīgos brīžos pirms attiecīgā akta pieņemšanas. Asociētās valstis vajadzības gadījumā informē Eiropas Komisiju par savu reakciju un var attiecīgi norādīt savu konkrēto situāciju.

4. Ja Eiropas Komisija izstrādā deleģētos aktus LESD 290. panta nozīmē atbilstīgi kādam leģislatīvajam aktam, uz kuru attiecas viens vai vairāki šā nolīguma protokoli, Eiropas Komisija pēc iespējas pilnīgāk iesaista Asociētās valstis savu priekšlikumu izstrādē.
5. Ja Eiropas Komisija izstrādā īstenošanas aktus LESD 291. panta nozīmē atbilstīgi kādam leģislatīvajam aktam, uz kuru attiecas viens vai vairāki šā nolīguma protokoli, tā pēc iespējas pilnīgāk iesaista Asociētās valstis to savu priekšlikumu izstrādē, kas pēc tam jāiesniedz komitejām, kuras palīdz Eiropas Komisijai īstenot tās izpildpilnvaras. Izstrādājot priekšlikumus, Eiropas Komisija apspriežas ar Asociēto valstu ekspertiem tādā pašā veidā un tādā pašā termiņā, kādā tā apspriežas ar ES dalībvalstu ekspertiem.
6. Gadījumos, kad jautājums iesniegts Eiropas Savienības Padomei saskaņā ar attiecīgās komitejas procedūru, Eiropas Komisija nosūta Eiropas Savienības Padomei Asociēto valstu ekspertu viedokli.
7. Asociēto valstu ekspertus iesaista to komiteju darbā, uz kurām neattiecas 4. un 5. punkts, ja tas ir vajadzīgs šā nolīguma pareizas darbības nodrošināšanai. Minēto komiteju un attiecīgā gadījumā citu komiteju ar līdzīgām iezīmēm sarakstus iekļauj Asociēto valstu protokolos. Šīs iesaistes noteikumi ir izklāstīti Asociēto valstu protokolos un pielikumos par minētajiem attiecīgajiem jautājumiem.

3. NODAĻA

HOMOGENITĀTE

81. PANTS

Pielikumu grozījumi

1. Lai nodrošinātu atbilstību 4. panta principiem, Asociētās puses cieši sadarbojas, lai sekmētu efektīvu un ātru lēmumu pieņemšanu Apvienotajās komitejās un nodrošinātu, ka ES tiesību akti, kas pieņemti jomās, uz kurām attiecas šis nolīgums, iespējami drīz pēc to pieņemšanas un nosūtīšanas Asociētajām valstīm tiek iekļauti attiecīgajos pielikumos.
2. Apvienotās komitejas pieņem lēmumus par pielikumu grozīšanu, lai pēc iespējas nodrošinātu, ka minētos tiesību aktus vienlaicīgi piemēro ES, bet valstu tiesību aktus, ar kuriem tos īsteno – Asociētajās valstīs. Jebkādu grūtību gadījumā apspriedes starp Asociētajām pusēm formāli vai neformāli pastiprina, lai rastu savstarpēji pieņemamu risinājumu, tostarp iespēju ņemt vērā valstu tiesību aktu līdzvērtību. Attiecīgā Asociētā valsts rakstiski nosūta ES visu noderīgo informāciju, lai tā varētu veikt padziļinātu situācijas izvērtējumu.

3. Apvienotās komitejas lēmumi saskaņā ar šā panta 2. punktu jāpieņem vēlākais sešu mēnešu laikā no dienas, kad tie iesniegti izskatīšanai attiecīgajā Apvienotajā komitejā. Ja pēc minētā termiņa beigām Asociētā valsts joprojām nav piekritusi ES tiesību akta iekļaušanai attiecīgajā pielikumā saskaņā ar šā panta 1. punktu, piemēro pamat nolīguma 90. pantā paredzēto strīdu izšķiršanas procedūru. Uzska, ka līdz minētā laikposma beigām jautājums ir iesniegts attiecīgajai Apvienotajai komitejai saskaņā ar pamat nolīguma 90. panta 1. punktu.

4. Ja ar Apvienotās komitejas lēmumu groza pielikumu, kurā atbilstīgi minētajam grozījumam ir atsauce uz ES tiesību aktiem, un ja minētā grozījuma dēļ attiecīgajā Asociētajā valstī ir jāievieš īstenošanas pasākumi, minētos pasākumus ievieš laikposmā, kas ir vienāds ar laikposmu, kurš noteikts minēto ES tiesību aktu īstenošanai ES dalībvalstīs, ja vien Apvienotā komiteja nav nolēmusi citādi. Minētais laikposms sākas dienā, kad stājas spēkā Apvienotās komitejas lēmums.

82. PANTS

Asociēto valstu konstitucionālās prasības

1. Ja Apvienotās komitejas pieņemtu lēmumu Asociētajā valstī var īstenot tikai pēc tam, kad ir izpildītas konkrētas konstitucionālās prasības, minētais lēmums stājas spēkā attiecīgās valsts tiesību sistēmā pēc tam, kad minētās prasības ir izpildītas. Spēkā stāšanās datumu paziņo ES.

2. Ja šāds paziņojums nav sniegts pēc sešiem mēnešiem no Apvienotās komitejas lēmuma, Apvienotās komitejas lēmumu piemēro provizoriski, kamēr nav izpildītas iepriekšējos punktos noteiktās konstitucionālās prasības, ja vien Asociētā valsts nepaziņo ES, ka šāds provizorisks piemērojums nav iespējams, norādot iemeslu.

3. Ja divpadsmit mēnešu laikā pēc Apvienotās komitejas lēmuma pieņemšanas Asociētajā valstī minētais lēmums nav īstenots, piemēro pamat nolīguma 90. pantu.

83. PANTS

Automātiskā procedūra

1. Atkāpjoties no pamat nolīguma 81. panta, ja kādas Asociētās valsts protokola I pielikumā ir atsauce uz ES tiesību aktu, minēto atsauci lasa kā atsauci uz minēto atjaunināto tiesību aktu, un nav nepieciešams jaunos tiesību aktus iekļaut I pielikumā.

2. Šā panta 1. punktā “tiesību akta atjaunināšana” ir:

- a) ES pamataakta pilnīga aizstāšana ar jaunu pamataktu;
- b) Eiropas Komisijas deleģēto aktu pieņemšana, lai papildinātu vai grozītu dažus nebūtiskus pamataakta elementus;
- c) šā punkta b) apakšpunktā minēto deleģēto aktu turpmāki grozījumi;

- d) to Eiropas Komisijas īstenošanas aktu pieņemšana, kas vajadzīgi pamatakta īstenošanai;
- e) šā punkta d) apakšpunktā minēto īstenošanas aktu turpmāki grozījumi.

3. Pārredzamības nolūkā Apvienotās komitejas katru gadu pieņem zināšanai tiesību aktus, uz kuriem attiecas automātiskā procedūra.

84. PANTS

Vienkāršotā procedūra

1. Atkāpjoties no pamat nolīguma 81. panta un neskarot pamat nolīguma 83. pantu, Asociētās valstis vienlaikus ar ES dalībvalstīm veic pasākumus, kas atbilst pasākumiem, kurus ES dalībvalstis veikušas saskaņā ar attiecīgajiem ES tiesību aktiem, kas pieņemti turpmāk uzskaitītajās jomās, un nav nepieciešams minētos jaunus tiesību aktus iekļaut Asociētās valsts protokola I pielikumā:

- a) dzīvnieku slimību kontroles pasākumi;
- b) pārtika un barība no trešām valstīm, uz kurām attiecas ierobežojumi;
- c) lolojumdzīvnieku nekomerciāla pārvietošana;
- d) imports no trešām valstīm;
- e) izplatīšana vidē.

2. Neskarot pamat nolīguma 77. pantā noteikto procedūru, šā panta 1. punktā minēto sarakstu var grozīt ar Apvienotās komitejas lēmumu.
3. Pārredzamības nolūkā Apvienotās komitejas katru gadu pieņem zināšanai ES tiesību aktus, uz kuriem attiecas vienkāršotā procedūra.

85. PANTS

Vienāda interpretācija

1. Šo nolīgumu un tajā minētos ES tiesību aktus interpretē un piemēro vienādi.
2. Ciktāl to piemērošana ietver ES tiesību jēdzienus, šā nolīguma noteikumus un tajā minētos ES tiesību aktus interpretē un piemēro saskaņā ar EST judikatūru neatkarīgi no tā, vai tā iedibināta pirms vai pēc šā nolīguma parakstīšanas.
3. Apvienotās komitejas pārskata EST judikatūras attīstību, lai konstatētu jebkādas neatbilstības starp kādas Asociētās valsts iekšējo tiesisko kārtību un EST spriedumu un izskatītu iespēju to novērst.

4. Ja Asociētā valsts, kurai Eiropas Komisija ir paziņojusi par neatbilstību starp tās iekšējo tiesisko kārtību un EST spriedumu, nav veikusi vajadzīgos pasākumus, lai to novērstu sešu mēnešu laikā, piemēro pamat nolīguma 90. pantā paredzēto procedūru. Uzskata, ka līdz minētā laikposma beigām jautājums ir iesniegts attiecīgajai Apvienotajai komitejai saskaņā ar pamat nolīguma 90. panta 1. punktu.

4. NODAĻA

UZRAUDZĪBAS PROCEDŪRA

86. PANTS

Vispārējā uzraudzība

1. Lai nodrošinātu šā nolīguma piemērošanas vienādu uzraudzību, Eiropas Komisija un Asociēto valstu iestādes sadarbojas, apmainās ar informāciju un savstarpēji apspriežas par uzraudzības politikas jautājumiem un konkrētiem gadījumiem.
2. Šā nolīguma piemērošanas uzraudzību Asociētās puses kopīgi veic attiecīgajā Apvienotajā komitejā. Ja Eiropas Komisija vai Asociētās valsts iestādes konstatē nepiemērošanas vai nepareizas piemērošanas gadījumu, tās par to vēršas Apvienotajā komitejā, lai rastu pieņemamu risinājumu. Ja risinājums netiek rasts, piemēro pamatnolīguma 90. pantā paredzēto procedūru.
3. Asociēto pušu kompetentās iestādes var saņemt un izskatīt sūdzības par šā nolīguma piemērošanu. Saņemot šādas sūdzības, tās informē otru Asociēto pusi.

87. PANTS

Uzraudzība konkrētās nozarēs

1. Ja pielikumos uzskaitītajos ES tiesību aktos Eiropas Komisijai ir piešķirtas pilnvaras, tostarp lēmumu pieņemšanas vai izpildes pilnvaras, attiecībā uz ES dalībvalstu kompetentajām iestādēm, ekonomikas dalībniekiem vai privātpersonām, Eiropas Komisijai *mutatis mutandis* ir tādas pašas pilnvaras attiecībā uz Asociētajām valstīm un to fiziskajām un juridiskajām personām. Protokolos var paredzēt konkrētus noteikumus.
2. Lai veiktu savus uzdevumus saskaņā ar 1. punktu, Eiropas Komisija var pieprasīt Asociēto valstu kompetentajām iestādēm un attiecīgajām fiziskajām un juridiskajām personām jebkādu informāciju, ko tā uzskata par vajadzīgu.

88. PANTS

Sadarbība ar ES dalībvalstu kompetentajām iestādēm un ES iestādēm

Asociētā valsts, lai izpildītu savus pienākumus attiecībā uz šā nolīguma īstenošanu un efektīvu piemērošanu, var paļauties uz vienas vai vairāku ES dalībvalstu vai ES iestāžu sadarbību ar tām. Šādos gadījumos Asociētā valsts vienojas par šādas sadarbības detaļām un attiecīgajā Apvienotajā komitejā informē par to Eiropas Komisiju. Šāda vienošanās nekādā veidā neietekmē Eiropas Komisijas pilnvaras.

5. NODAĻA

STRĪDU IZŠĶIRŠANA UN PĀRSKATĪŠANA TIESĀ

89. PANTS

Ekskluzivitātes princips

Asociētās puses strīdu izšķiršanai par šā nolīguma vai tajā minēto ES tiesību aktu interpretāciju vai piemērošanu neizmanto nevienu citu strīdu izšķiršanas metodi, kas nav paredzēta šajā nolīgumā.

90. PANTS

Strīdu izšķiršana starp Asociētajām pusēm

1. Ja rodas grūtības, Asociētās puses savstarpēji apspriežas un cenšas panākt šā nolīguma efektīvu darbību un konstruktīvā dialogā atrisināt visas problēmas. Ja rodas strīds par šā nolīguma vai tajā minēta ES tiesību akta interpretāciju vai piemērošanu, ES vai Asociētā valsts ar rakstisku paziņojumu var iesniegt jautājumu izskatīšanai attiecīgajā Apvienotajā komitejā. ES vai Asociētā valsts, kas saskaņā ar šo punktu plāno jautājumu nodot izskatīšanai Apvienotajā komitejā, iepriekš informē otru Pusi.

2. Ja ES vai Asociētā valsts jautājumu nodod izskatīšanai Apvienotajā komitejā, Apvienotā komiteja sanāk pēc iespējas ātrāk divu mēnešu laikā pēc jautājuma iesniegšanas. Apvienotajai komitejai sniedz visu būtisko informāciju, lai tā varētu veikt situācijas detalizētu pārbaudi. Apvienotā komiteja izskata visas iespējas rast risinājumu saskaņā ar šo nolīgumu un var pieņemt jebkādu lēmumu, kas varētu būt lietderīgs šim nolūkam.
3. Ja sešu mēnešu laikā no pirmās sēdes dienas Apvienotā komiteja nespēj saskaņā ar šo pantu rast risinājumu pirmajā punktā minētajām grūtībām, katra Asociētā puse var vērsties EST. EST pamatnolīguma 85. panta 1. un 2. punkta noteikumus un tajos minētos ES tiesību aktus interpretē attiecībā uz to īstenošanu un piemērošanu. Ja Asociētā puse apsver iespēju vērsties EST saskaņā ar šo punktu, tā nekavējoties rakstiski informē otru Asociēto pusi un sniedz tai visu būtisko informāciju.
4. Asociētajām valstīm ir tādas pašas tiesības kā ES dalībvalstīm un ES iestādēm, un tām piemēro tādas pašas procedūras EST.
5. Asociētās puses savstarpēji apspriežas Apvienotajā komitejā un izšķir strīdu, lai nodrošinātu, ka ES vai Asociētā valsts izpilda EST spriedumu divpadsmit mēnešu laikā no minētā sprieduma dienas. Šim nolūkam Apvienotajai komitejai sniedz visu būtisko informāciju, lai tā varētu veikt situācijas detalizētu pārbaudi.

6. Ja Apvienotajai komitejai neizdodas izšķirt strīdu, tā var pieņemt lēmumu par kompensējošiem pasākumiem sakarā ar iespējamu nepareizu šā nolīguma piemērošanu, lai novērstu iespējamus traucējumus. Minēto lēmumu pieņem divpadsmit mēnešu laikā no EST sprieduma pasludināšanas dienas.

7. Ja Apvienotā komiteja nav pieņēmusi lēmumu, kā paredzēts 6. punktā, Asociētā puse, kas apgalvo, ka šis nolīgums ir nepareizi piemērots, var veikt kompensējošus pasākumus iespējamo traucējumu novēršanai, tostarp pilnībā vai daļēji apturēt šā nolīguma darbību. Minēto pasākumu tvērums un ilgums nepārsniedz to, kas ir absolūti nepieciešams, lai labotu situāciju un pēc iespējas mazāk traucētu šā nolīguma darbību.

8. Asociētā puse, kuru ietekmē 7. punktā minētie pasākumi, var iesniegt savus apsvērumus Apvienotajai komitejai, lai tā pieņemtu lēmumu par minēto pasākumu samērīgumu. Ja Apvienotā komiteja nevar pieņemt lēmumu trīs mēnešu laikā pēc jautājuma iesniegšanas, katra Asociētā puse jautājumu par minēto pasākumu samērīgumu var iesniegt šķīrējtiesā saskaņā ar 6. pamatprotokolu. Izskatīšanai šķīrējtiesā nevar iesniegt nevienu jautājumu par šā nolīguma interpretāciju, kā minēts 3. punktā. Šķīrējtiesas nolēmums ir Asociētajām pusēm saistošs.

Ja saskaņā ar 6. vai 7. punktu ir veikti kompensējoši vai apturēšanas pasākumi, tiek saglabātas personu tiesības saskaņā ar šo nolīgumu, kas bija spēkā dienā, kad minētie pasākumi stājas spēkā, kā arī no šā nolīguma izrietošās saistības.

91. PANTS

Pārskatīšana tiesā

1. Jebkura to ES tiesību aktu likumības pārskatīšana, kurus pieņēmušas ES iestādes, struktūras vai aģentūras šā nolīguma darbības jomā, ir EST ekskluzīvā kompetencē.
2. ES tiesību aktu, kas minēti 1. punktā un kas adresēti Asociētajai valstij vai fiziskai vai juridiskai personai, kuras domicils atrodas vai kura ir iedibināta Asociētā valstī, pārskatīšanu veic EST. Šādu pārskatīšanu veic saskaņā ar LESD 263. pantu.
3. Neatkarīgi no LESD 263. panta sestajā daļā noteiktā termiņa beigām Asociētā valsts, kā arī jebkura fiziska vai juridiska persona, kuras domicils atrodas vai kura ir iedibināta tās teritorijā, tiesvedībā, kurā tiek izskatīts Savienības iestādes, struktūras vai aģentūras pieņemts vispārpiemērojams akts, var atsaukties uz LESD 263. panta otrajā daļā minētajiem iemesliem, lai EST norādītu uz minētā akta nepiemērojamību.

92. PANTS

Prasība sakarā ar bezdarbību

1. Asociētā valsts, kā arī jebkura fiziska vai juridiska persona, kuras domicils atrodas vai kura ir iedibināta tās teritorijā, var iesniegt EST sūdzību par to, ka ES iestāde, struktūra vai aģentūra nav paziņojusi minētajai personai aktu, ar kuru tiek pārkāpts šis nolīgums, izņemot ieteikumu vai atzinumu.

2. Šā panta 1. punktā minētā prasība ir pieņemama tikai tad, ja vispirms ir aicināta rīkoties ES iestāde, struktūra vai aģentūra. Ja divos mēnešos pēc šāda aicinājuma attiecīgā ES iestāde, struktūra vai aģentūra nav formulējusi savu nostāju, prasību var celt turpmāko divu mēnešu laikā.

93. PANTS

Pārsūdzība ārpuslīgumiskās atbildības gadījumā

Ārpuslīgumiskās atbildības gadījumos un saskaņā ar šo nolīgumu Asociētā valsts, kā arī fiziskas vai juridiskas personas, kuru domicils atrodas vai kuras ir iedibinātas tās teritorijā, var nodot lietu izskatīšanai EST, lai saņemtu kompensāciju par kaitējumu, ko radījušas ES iestāžu, struktūru vai aģentūru darbības vai to amatpersonas, pildot savus pienākumus.

94. PANTS

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

1. Ja lietā, ko izskata Asociētas valsts tiesa, rodas jautājums par šā nolīguma interpretāciju vai tāda tiesību akta spēkā esamību, ko pieņēmušas ES iestādes, struktūras vai aģentūras šā nolīguma darbības jomā, minētā tiesa var lūgt EST sniegt prejudiciālu nolēmumu.
2. Ja šādu jautājumu ierosina par lietu, ko izskata Asociētas valsts tiesa, kuras lēmumus saskaņā ar Asociētās valsts tiesību aktiem nevar pārsūdzēt, tad minētajai tiesai jāvēršas EST.

3. Asociētajai valstij ir tiesības iesniegt EST lietas izklāstus vai rakstiskus apsvērumus gadījumos, kad kādas ES dalībvalsts tiesa ir pieprasījusi prejudiciālu nolēmumu attiecībā uz šo nolīgumu vai ja to ir izdarījusi kādas Asociētās valsts tiesa lietā, kas minēta 1. punktā.

95. PANTS

Tiesvedībai EST piemērojamie tiesību akti

Ja EST tiek celta prasība saskaņā ar pamatnolīguma 90.–94. pantu, EST piemērojamā procedūra ir tāda pati kā procedūra, kas paredzēta ES tiesību aktos attiecībā uz līdzīgām prasībām, pamatojoties uz LESD.

96. PANTS

EST spriedumi

1. EST spriedumi, kas pasludināti saskaņā ar šo nolīgumu, ir saistoši.
2. ES iestāde, struktūra vai aģentūra, kuras darbība ir pasludināta par spēkā neesošu vai kuras bezdarbība ir atzīta par nesaderīgu ar šo nolīgumu, veic vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu EST spriedumu.

6. NODAĻA

AIZSARDZĪBAS PASĀKUMI UN NEPĀRVARAMA VARA

97. PANTS

Aizsardzības pasākumi

1. Ja šā nolīguma piemērošanas rezultātā rodas tādas nopietnas ekonomiskas, sociālas vai ar vidi saistītas grūtības nozares vai reģiona mērogā, kas, visticamāk, turpināsies, Asociētā puse var vienpusēji veikt atbilstīgus aizsardzības pasākumus, ievērojot šajā pantā paredzētos nosacījumus un procedūras.
2. Šo aizsardzības pasākumu apjoms un ilgums tiek stingri ierobežoti ar situācijas uzlabošanai nepieciešamo. Priekšroku dod pasākumiem, kas vismazāk traucē šā nolīguma darbībai.
3. Ja Asociētā puse apsver iespēju pieņemt aizsardzības pasākumus, kas minēti šā panta 1. punktā, tā nekavējoties rakstiski informē otru Asociēto pusi un sniedz tai visu būtisko informāciju.
4. Asociētās puses nekavējoties savstarpēji apspriežas Apvienotajā komitejā ar nolūku rast pieņemamu risinājumu.

5. Attiecīgā Asociētā puse nevar veikt aizsardzības pasākumus, kamēr nav pagājis viens mēnesis no 3. punktā noteiktā paziņojuma dienas, ja vien pirms tam nav pabeigta apspriešanās procedūra Apvienotajā komitejā. Ja ārkārtas apstākļu dēļ nepieciešama tūlītēja rīcība, kas liedz iepriekšēju apspriešanos, attiecīgā Asociētā puse var nekavējoties un pēc tam, kad Apvienotajai komitejai nekavējoties ir iesniegts pamatots paziņojums, veikt šādus ārkārtas aizsardzības pasākumus, kas ir absolūti vajadzīgi situācijas labošanai.
6. Attiecīgā Asociētā puse tūlīt paziņo Apvienotajai komitejai par veiktajiem pasākumiem un sniedz visu vajadzīgo informāciju.
7. Veiktos aizsardzības pasākumus Apvienotajā komitejā apspriež reizi trijos mēnešos no to pieņemšanas dienas, lai tos, iespējams, atceltu pirms dienas, kad tie zaudēs spēku, vai ierobežotu to darbības jomu. Katra Asociētā puse var lūgt Apvienoto komiteju pārskatīt vai atcelt šādus pasākumus.
8. Ja kādas Asociētās puses veiktais aizsardzības pasākums izraisa nelīdzsvarotību starp šajā līgumā paredzētajām tiesībām un pienākumiem, otra Asociētā puse var veikt tādus proporcionālus līdzsvaru atjaunojošus pasākumus, kas ir absolūti nepieciešami nelīdzsvarotības novēršanai. Priekšroku dod pasākumiem, kas vismazāk traucē šā nolīguma darbībai.

9. Katra Asociētā puse jebkurā laikā var lūgt Apvienotajai komitejai lemt par 1., 4. vai 7. punktā minēto pasākumu samērīgumu. Ja Apvienotā komiteja nevar pieņemt lēmumu trīs mēnešu laikā pēc jautājuma iesniegšanas, katra Asociētā puse var jautājumu par minēto pasākumu samērīgumu iesniegt šķīrējtiesā saskaņā ar 6. pamatprotokolu. Izskatīšanai šķīrējtiesā nevar iesniegt nevienu jautājumu par šā nolīguma interpretāciju. Šķīrējtiesas nolēmums ir saistošs strīda pusēm.

98. PANTS

Nepārvarama vara

1. Ja notiek teroristu uzbrukums vai dabas vai cilvēka izraisīta katastrofa, kas skar Asociēto pusi, minētā Asociētā puse var nekavējoties un vienpusēji veikt atbilstīgus aizsardzības pasākumus saskaņā ar šajā pantā paredzētajiem nosacījumiem un procedūrām.
2. Šo aizsardzības pasākumu apjoms un ilgums tiek stingri ierobežoti ar situācijas uzlabošanai nepieciešamo. Priekšroku dod pasākumiem, kas vismazāk traucē šā nolīguma darbībai.
3. Attiecīgā Asociētā puse tūlīt paziņo Apvienotajai komitejai par veiktajiem pasākumiem un sniedz visu vajadzīgo informāciju.

4. Veiktos aizsardzības pasākumus Apvienotajā komitejā apspriež reizi trijos mēnešos no to pieņemšanas dienas, lai tos, iespējams, atceltu pirms dienas, kad tie zaudēs spēku, vai ierobežotu to darbības jomu. Katra Asociētā puse var lūgt Apvienoto komiteju jebkurā laikā pārskatīt vai atcelt minētos pasākumus.

5. Ja kādas Asociētās puses veiktais aizsardzības pasākums izraisa nelīdzsvarotību starp šajā līgumā paredzētajām tiesībām un pienākumiem, otra Asociētā puse var veikt tādas proporcionālus līdzsvaru atjaunojošus pasākumus, kas ir absolūti nepieciešami nelīdzsvarotības novēršanai. Priekšroku dod pasākumiem, kas vismazāk traucē šā nolīguma darbībai.

6. Katra Asociētā puse var lūgt Apvienoto komiteju lemt par 1. vai 5. punktā minēto pasākumu samērīgumu. Ja Apvienotā komiteja nevar pieņemt lēmumu trīs mēnešu laikā pēc jautājuma iesniegšanas, katra Asociētā puse var jautājumu par šo pasākumu samērīgumu iesniegt šķīrējtiesā saskaņā ar 6. pamatprotokolu. Izskatīšanai šķīrējtiesā nevar iesniegt nevienu jautājumu par šā nolīguma interpretāciju. Šķīrējtiesas nolēmums ir saistošs strīda pusēm.

99. PANTS

Lēmumi, ar ko uzliek finansiālas saistības

1. Lēmumi, ko Eiropas Komisija pieņēmusi saskaņā ar šo nolīgumu un ar ko uzliek finansiālas saistības personām, kuras nav valstis, ir izpildāmi. Tas pats attiecas uz EST spriedumiem, ar ko uzliek šādus pienākumus saskaņā ar šajā nolīgumā paredzētajām strīdu izšķiršanas metodēm.
2. Izpildi reglamentē civilprocesa noteikumi, kas ir spēkā tās valsts teritorijā, kurā izpilde notiek. Izpildes rīkojumu pievieno lēmumam, un vienīgā formalitāte ir lēmuma autentiskuma pārbaude, ko veic iestāde, kuru katra ES dalībvalsts un Asociētā valsts norīko šim nolūkam un dara zināmu otrai Asociētajai pusei.
3. Kad šīs formalitātes ir nokārtotas pēc attiecīgās puses pieteikuma, tā var sākt izpildi, vēršoties tieši kompetentajā iestādē saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kuras teritorijā ir jāveic izpilde. Izpildi var apturēt tikai ar EST lēmumu. Tomēr sūdzības par nepareizu izpildi ir attiecīgo valstu tiesu jurisdikcijā.

VIII DAĻA

VISPĀRĪGIE UN NOBEIGUMA NOTEIKUMI

100. PANTS

Īstenošana

Asociētās puses veic visus vispārīgos vai īpašos pasākumus, kas vajadzīgi, lai izpildītu savas saistības saskaņā ar šo nolīgumu, attiecīgajiem protokoliem un šeit minētajiem ES tiesību aktiem, un atturas no jebkādiem pasākumiem, kas varētu apdraudēt to mērķu sasniegšanu.

101. PANTS

Īpašumtiesību regulējums

Šis līgums nekādi neietekmē Asociēto pušu īpašumtiesību regulējuma noteikumus.

102. PANTS

Izņēmumi drošības apsvērumu dēļ

Neviens šā nolīguma noteikums neliedz Asociētajai pusei veikt pasākumus, kas:

- a) nepieciešami, lai nepieļautu informācijas izpaušanu, kura neatbilst tās drošības interesēm;
- b) attiecas uz ieroču, munīcijas un militārā aprīkojuma vai citu izstrādājumu ražošanu vai tirdzniecību vai uz aizsardzības nolūkiem vajadzīgu pētniecību, attīstību vai ražošanu, ja šie pasākumi nepasliktina konkurences apstākļus attiecībā uz izstrādājumiem, kuri nav domāti īpašiem militāriem nolūkiem;
- c) attiecas uz materiāliem, kas neitronu iedarbībā pārvēršas par skaldmateriāliem, un kodoltermiskajai sintēzei izmantojamiem materiāliem vai materiāliem, no kuriem tos iegūst;
- d) ir būtiski svarīgi attiecībā uz pašu drošību nopietnu iekšējo traucējumu gadījumā, kas skar likuma varas un kārtības uzturēšanu, kara laikā vai nopietna starptautiskā saspīlējuma gadījumā ar kara draudiem, lai pildītu pienākumus, ko Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu ietvaros tā ir uzņēmusies miera un starptautiskās drošības saglabāšanai.

103. PANTS

ES ierobežojošie pasākumi

Asociētās valstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka šajā nolīgumā paredzētās tiesības un pienākumi to jurisdikcijā nekādā veidā nesekmē vai neļauj to ES ierobežojošos pasākumu apiešanu, kas pieņemti, ievērojot Līguma par Eiropas Savienību ("LES") 29. pantu un LESD 215. pantu.

104. PANTS

Teritoriālā darbības joma

1. Pamatnolīgumu un pamatprotokolus piemēro teritorijām, kurās piemēro LES un LESD, ievērojot minētajos Līgumos ietvertos nosacījumus, un attiecīgi Andoras un Sanmarīno teritorijām.
2. Katras Asociētās valsts protokolu piemēro teritorijām, kurās piemēro LES un LESD, ievērojot minētajos Līgumos ietvertos nosacījumus, un attiecīgās asociētās valsts teritorijai.

105. PANTS

Turpmāka pievienošanās ES

1. ES paziņo Asociētajām valstīm par jebkuru jaunu pieteikumu par trešās valsts pievienošanos ES. Pirms šādas pievienošanās dienas Asociācijas komiteja izskata trešās valsts pievienošanās ES ietekmi uz šo nolīgumu.
2. Ciktāl nepieciešams, Līgumslēdzējas puses, pirms stājas spēkā nolīgums par trešās valsts pievienošanos ES, groza šo nolīgumu saskaņā ar to attiecīgajām iekšējām procedūrām.
3. Šo nolīgumu piemēro attiecībā uz jebkuru jaunu ES dalībvalsti no dienas, kad minētā jaunā dalībvalsts pievienojas ES.

106. PANTS

Pamatnolīguma grozīšana

Katra Līgumslēdzēja puse var iesniegt pārējām Līgumslēdzējām pusēm priekšlikumus par šā pamatnolīguma grozīšanu. Priekšlikumus par šā pamatnolīguma grozīšanu Līgumslēdzējas puses apspriež Asociācijas komitejā. Ja Līgumslēdzējas puses vienojas par pamatnolīguma pārskatīšanu, Līgumslēdzējas puses vienošanos paraksta un pieņem, un tā stājas spēkā pēc tam, kad visas Līgumslēdzējas puses ir paziņojušas par savu attiecīgo iekšējo procedūru pabeigšanu un deponējušas ratifikācijas instrumentus.

107. PANTS

Pamatprotokolu grozīšana

Katra Līgumslēdzēja puse var iesniegt pārējām Līgumslēdzējām pusēm priekšlikumus par kāda pamatprotokola grozīšanu. Priekšlikumus par kāda pamatprotokola grozīšanu Līgumslēdzējas puses apspriež Asociācijas komitejā. Ja Līgumslēdzējas puses vienojas par grozījumiem pamatprotokolā, Līgumslēdzējas puses tos paraksta un pieņem, un tie stājas spēkā pēc tam, kad visas Līgumslēdzējas puses ir paziņojušas par savu attiecīgo iekšējo procedūru pabeigšanu un deponējušas ratifikācijas instrumentus.

108. PANTS

Asociēto valstu protokolu grozīšana

ES vai attiecīgā Asociētā valsts var iesniegt priekšlikumus par attiecīgā Asociētās valsts protokola grozīšanu. Priekšlikumus par kāda Asociētās valsts protokola grozīšanu Asociētās puses apspriež attiecīgajā Apvienotajā komitejā. Ja Asociētās puses vienojas par grozījumiem to Asociētās valsts protokolā, Apvienotā komiteja pieņem grozījumus. Ja saskaņā ar 77. panta 2. punktu Asociētās valsts protokolā paredzēts, ka tā grozījumi pilnībā vai daļēji var stāties spēkā tikai pēc Asociēto pušu iekšējo procedūru pabeigšanas, Apvienotās komitejas lēmums stājas spēkā tikai pēc tam, kad visas Asociētās puses ir paziņojušas par savu attiecīgo iekšējo procedūru pabeigšanu.

109. PANTS

Protokoli un pielikumi

Pamatprotokoli, Asociēto valstu protokoli, pielikumi un tajos minētie tiesību akti, kas pielāgoti šā nolīguma mērķiem, ir šā nolīguma neatņemama sastāvdaļa, un tiem ir tāds pats juridiskais spēks.

110. PANTS

Esošie nolīgumi

1. Ja vien šajā nolīgumā, un jo īpaši 2. pamatprotokolā un Asociēto valstu protokolos, nav paredzēts citādi, šā nolīguma noteikumu piemērošanai dodama priekšroka pār noteikumiem jebkādos jau pastāvošos divpusējos nolīgumos, kas ir saistoši ES, no vienas puses, un kādai Asociētajai valstij, no otras puses, ciktāl šis nolīgums attiecas uz to pašu jautājumu.
2. Ja vien šajā nolīgumā nav noteikts citādi, ja divpusējie nolīgumi, kas ir saistoši ES, no vienas puses, un kādai Asociētajai valstij, no otras puses, pilnībā vai daļēji ir minēti vai iekļauti šajā nolīgumā, uzskata, ka tas ietver arī to grozījumus un pēctecīgos nolīgumus, kas attiecībā uz abām Asociētajām pusēm stājas spēkā šā nolīguma spēkā stāšanās dienā vai pēc tam.

111. PANTS

Valodas

1. Šis Asociācijas nolīgums ir sagatavots vienā oriģināleksemplārā angļu, bulgāru, čehu, dāņu, franču, grieķu, holandiešu, horvātu, igauņu, itāļu, īru, latviešu, lietuviešu, katalāņu, maltiešu, poļu, portugāļu, rumāņu, slovāku, slovēņu, somu, spāņu, ungāru, vācu un zviedru valodā, un teksti visās valodās ir vienlīdz autentiski.
2. Šajā Asociācijas nolīgumā minēto ES tiesību aktu teksti ir vienlīdz autentiski angļu, bulgāru, čehu, dāņu, franču, grieķu, holandiešu, horvātu, igauņu, itāļu, īru, latviešu, lietuviešu, maltiešu, poļu, portugāļu, rumāņu, slovāku, slovēņu, somu, spāņu, ungāru, vācu un zviedru valodā, kā tie ir publicēti *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*, un autentifikācijas nolūkā minētos aktus sagatavo katalāņu valodā.

112. PANTS

Stāšanās spēkā un izbeigšana

1. Līgumslēdzējas puses ratificē, noslēdz un apstiprina šo nolīgumu saskaņā ar to attiecīgajām konstitucionālajām vai institucionālajām prasībām. Šis nolīgums starp visām trim Līgumslēdzējām pusēm stājas spēkā otrā mēneša pirmajā dienā pēc pēdējā paziņojuma par ratifikācijas, noslēgšanas vai apstiprināšanas dokumentu deponēšanu ES Padomes Ģenerālsēkretariātā, kas ir šā nolīguma depozitārs.

2. Kamēr nav pabeigtas 1. punktā minētās ratifikācijas, noslēgšanas vai apstiprināšanas procedūras, Līgumslēdzējas puses provizoriski piemēro šo nolīgumu no tā mēneša pirmās dienas, kas seko mēnesim, kurā Līgumslēdzēja puse deponējusi savus ratifikācijas, noslēgšanas vai apstiprināšanas dokumentus ES Padomes Ģenerālsekretariātā, ja vien cita Līgumslēdzēja puse nepaziņo, ka šāda provizoriska piemērošana nav iespējama.
3. Ja nav izpildīti nosacījumi provizoriskai piemērošanai starp visām trim Līgumslēdzējām pusēm saskaņā ar 2. punktu, šo nolīgumu starp ES un vienu Asociēto valsti piemēro no otrā mēneša pirmās dienas pēc mēneša, kurā vai nu ES, vai minētā Asociētā valsts deponējusi savu ratifikācijas, noslēgšanas vai apstiprināšanas dokumentu ES Padomes Ģenerālsekretariātā, ja vien kāda no Pusēm nepaziņo, ka šāda provizoriska piemērošana nav iespējama. Šā nolīguma piemērošanas laikā saskaņā ar šo punktu pamatnolīguma 75., 105., 106. un 107. pantā ietvertās atsauces uz “Asociācijas komiteju” jāsaprot kā atsauces uz attiecīgo “Apvienoto komiteju”. Uz tādu pašu laiku minētā Apvienotā komiteja lemj par Asociācijas nolīguma tehniskajiem pielāgojumiem, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu tā pienācīgu darbību.
4. Katra Asociētā puse var izbeigt šo nolīgumu, par savu lēmumu rakstiski paziņojot otrai Asociētajai pusei. Nolīgumu beidz piemērot starp attiecīgajām Asociētajām pusēm, kad pagājuši seši mēneši pēc paziņojuma saņemšanas, ievērojot 5. punktā izklāstītos nosacījumus.
5. Šo nolīgumu turpina piemērot starp ES un atlikušo Asociēto valsti, ja, vienai Asociētajai valstij izbeidzot šo nolīguma, tas neietekmē visas Līgumslēdzējas puses.

6. Ja šo Asociācijas nolīgumu beidz piemērot, tiesības un pienākumi, ko fiziskas personas un uzņēmēji jau ir ieguvuši saskaņā ar šo nolīgumu, paliek spēkā. ES un attiecīgā(-ās) Asociētā(-ās) valsts(-is), savstarpēji vienojoties, lemj par to, kā rīkoties attiecībā uz tiesībām, kuru iegūšanas process vēl nav noslēdzies. Šis punkts neskar konkrētos noteikumus, kas izklāstīti pamatnolīguma 90. pantā.

7. No dienas, no kuras šo nolīgumu provizoriski piemēro atbilstoši 2. punktam vai piemēro starp ES un kādu Asociēto valsti atbilstoši 3. punktam, atsaucēs šajā nolīgumā uz “šā nolīguma spēkā stāšanās dienu” vai uz “šā nolīguma stāšanos spēkā” saprot kā atsaucēs uz dienu, no kuras šo nolīgumu provizoriski piemēro atbilstoši 2. punktam vai no kuras to piemēro starp Savienību un kādu Asociēto valsti atbilstoši 3. punktam.

TO APLIECINOT, attiecīgi pilnvarotie ir parakstījuši šo nolīgumu.

[Vieta] ... [datums] ...

Eiropas Savienības vārdā –

Andoras Firstistes vārdā –

Sanmarīno Republikas vārdā –

1. PAMATPROTOKOLS PAR HORIZONTĀLAJIEM PIELĀGOJUMIEM

1. PANTS

ES *acquis* piemērošana un īpaši pielāgojumi

Asociēto valstu protokolos minēto tiesību aktu noteikumi ir piemērojami saskaņā ar nolīgumu un šo pamatprotokolu, ja vien attiecīgajā Asociētās valsts protokolā nav noteikts citādi. Īpašie pielāgojumi, kas vajadzīgi ES tiesību aktos, ir izklāstīti Asociētās valsts protokola pielikumā, kurā ir minēts attiecīgais tiesību akts.

2. PANTS

Juridisko aktu apsvērumi

Minēto tiesību aktu apsvērumi nav pielāgoti šā līguma mērķiem. Tiem ir nozīme tiktāl, ciktāl to prasa minētajos tiesību aktos iekļauto noteikumu pareiza interpretācija un piemērošana saistībā ar šo nolīgumu.

3. PANTS

Pārejas pasākumi

1. Ja Asociētās valsts protokola pielikumā ir atsauce uz šo pantu attiecībā uz kādu ES tiesību aktu, piemēro 2. līdz 5. punktu.
2. Attiecīgās Asociētās valsts pienākumu īstenot un piemērot ES tiesību aktu aptur līdz attiecīgajā pielikumā norādītā laikposma beigām.
3. Attiecīgā Asociētā valsts jebkurā brīdī 2. punktā minētajā laikposmā var paziņot Apvienotajai komitejai par savu nodomu īstenot ES tiesību aktu pirms minētā laikposma beigām. Šādā gadījumā Asociētā valsts norāda dienu, no kuras tā plāno piemērot minēto aktu. Apvienotā komiteja pieņem lēmumu par attiecīgā pielikuma grozīšanu.
4. Tiesību akta piemērošanu starp ES un attiecīgo Asociēto valsti aptur līdz agrākajam no šādiem datumiem:
 - a) pirmā diena pēc 2. punktā minētā laikposma beigām vai
 - b) 3. punktā minētā diena.
5. Šā panta 2. punktā minētās apturēšanas laikā attiecības starp ES un attiecīgo Asociēto valsti jautājumos, kas ietilpst ES tiesību akta darbības jomā, reglamentē attiecīgā pielikuma konkrētie noteikumi.

4. PANTS

Vienošanās, kurām pielikumā nav noteikts laikposms

1. Ja Asociētās valsts protokola pielikumā ir atsauce uz šo pantu attiecībā uz kādu ES tiesību aktu, piemēro 2. līdz 6. punktu.
2. Attiecīgās Asociētās valsts pienākumu īstenot un piemērot ES tiesību aktu aptur.
3. Attiecīgā Asociētā valsts jebkurā laikā var paziņot Apvienotajai komitejai par savu nodomu īstenot ES tiesību aktu. Šādā gadījumā Asociētā valsts norāda dienu, no kuras tā plāno piemērot minēto tiesību aktu. Apvienotā komiteja pieņem lēmumu par attiecīgā pielikuma grozīšanu.
4. Apvienotā komiteja pārskata 2. punktā paredzēto apturēšanu jebkurā laikā un ne vēlāk kā reizi piecos gados, pamatojoties uz nepieciešamību pievērsties tirgus attīstībai, kā arī jebkādiem citiem īpašiem kritērijiem, kas var būt noteikti attiecīgajā pielikumā. Pamatojoties uz šādu pārskatīšanu, Apvienotā komiteja var nolemt grozīt attiecīgo pielikumu, lai noteiktu termiņu, kurā attiecīgajai Asociētajai valstij ir jāīsteno un jāpiemēro attiecīgais tiesību akts. Tas neskar pamat nolīguma 90. pantu, ko piemēro, ja tas vajadzīgs, lai atjaunotu iekšējā tirgus integritāti un viendabīgumu.
5. Tiesību akta piemērošanu starp ES un attiecīgo Asociēto valsti aptur līdz dienai, kad stājas spēkā 3. punktā minētais Apvienotās komitejas lēmums, vai attiecīgā gadījumā līdz dienai, kad beidzas 4. punktā minētais termiņš.

6. Šā panta 2. punktā minētās apturēšanas laikā attiecības starp ES un attiecīgo Asociēto valsti jautājumos, kas ietilpst ES tiesību akta darbības jomā, reglamentē attiecīgā pielikuma konkrētie noteikumi.

5. PANTS

Noteikumi par ES komitejām

Tās procedūras, institucionālā kārtība un citi noteikumi attiecībā uz ES komitejām, kas ietverti Asociēto valstu protokolos minētajos tiesību aktos, ir izklāstīti pamat nolīguma 67. pantā un 80. panta 5., 6. un 7. punktā un Asociēto valstu protokolos.

6. PANTS

Noteikumi, kas paredz procedūras ES tiesību aktu pielāgošanai vai grozīšanai

Ja kāds Asociētās valsts protokolā minēts tiesību akts tā pielāgošanai, paplašināšanai vai grozīšanai vai jaunas ES politikas, iniciatīvas vai tiesību aktu izstrādei paredz ES procedūras, piemēro attiecīgo pamat nolīgumā paredzēto lēmumu pieņemšanas procedūru.

7. PANTS

Informācijas apmaiņas un paziņošanas procedūras

1. Ja ES dalībvalstij ir jāiesniedz informācija Eiropas Komisijai, Asociētā valsts arī iesniedz Eiropas Komisijai šādu informāciju. Tas pats attiecas uz tiem gadījumiem, kad informācijas nosūtīšana ir jāveic kompetentajām iestādēm.

2. Ja ES dalībvalstij ir jāiesniedz informācija vienai vai vairākām ES dalībvalstīm, tā minēto informāciju iesniedz arī Eiropas Komisijai. Eiropas Komisija nosūta minēto informāciju Asociētajām valstīm.

Asociētā valsts iesniedz atbilstošu informāciju vienai vai vairākām ES dalībvalstīm, kuras to nosūta Eiropas Komisijai izplatīšanai visām ES dalībvalstīm. Tas pats attiecas uz gadījumiem, kad informācija ir jāsniedz kompetentajām iestādēm.

3. Jomās, kur steidzamības dēļ ir vajadzīga ātra informācijas nodošana, piemēro attiecīgus nozaru risinājumus, kas paredz tiešu informācijas apmaiņu.

4. Ja vien Asociācijas nolīgumā nav noteikts citādi, Eiropas Komisijas funkcijas saistībā ar pārbaudes, informēšanas, paziņošanas vai apspriešanās procedūrām un līdzīgiem jautājumiem *mutatis mutandis* īsteno arī attiecībā uz Asociētajām valstīm. Tas neskar šā pamatprotokola 5., 6. un 10. pantu.

5. Eiropas Komisija un attiecīgā Apvienotā komiteja apmainās ar visu informāciju par šiem jautājumiem. Jebkuru jautājumu, kas rodas šajā sakarā, var nosūtīt attiecīgajai Apvienotajai komitejai.

8. PANTS

Pārskatīšanas un ziņošanas procedūras

Ja saskaņā ar kādu Asociētās valsts protokolā minētu tiesību aktu Eiropas Komisijai vai citai ES iestādei ir jāsagatavo ziņojums, deklarācija vai cits līdzīgs dokuments, tā, ja vien nav citādas vienošanās, vienlaikus sagatavo attiecīgu ziņojumu, deklarāciju vai līdzīgu dokumentu attiecībā uz Asociētajām valstīm, ja vien šajā nolīgumā nav noteikts citādi. Eiropas Komisija un Asociētās valstis savstarpēji apspriežas un apmainās ar informāciju, sagatavojot savus attiecīgos ziņojumus, kuru kopijas nosūta attiecīgajai Apvienotajai komitejai.

9. PANTS

Informācijas publicēšana

1. Ja saskaņā ar kādu Asociētās valsts protokolā minētu tiesību aktu ES dalībvalstij ir jāpublicē noteikta informācija par faktiem, procedūrām un tamlīdzīga informācija, tad arī Asociētās valstis attiecīgajā veidā publicē būtisko informāciju.

2. Ja saskaņā ar kādu Asociētās valsts protokolā minētu tiesību aktu fakti, procedūras, ziņojumi un tamlīdzīga informācija ir jāpublicē *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*, tur publicē arī atbilstošo informāciju, kas attiecas uz Asociētajām valstīm.

10. PANTS

Tiesības un pienākumi

ES dalībvalstīm vai to publiskajām iestādēm, uzņēmumiem vai privātpersonām savstarpēji piešķirtās tiesības un uzliktos pienākumus saprot kā Asociētajām pusēm piešķirtās tiesības un uzliktos pienākumus, turklāt Asociētā puse attiecīgā gadījumā ir arī tās kompetentās iestādes, publiskās iestādes, uzņēmumi vai privātpersonas.

11. PANTS

Atsauces uz teritorijām

Ja Asociēto valstu protokolos minētos ES tiesību aktos ir atsauces uz “Eiropas Savienības”, “kopējā tirgus” vai “iekšējā tirgus” teritoriju, šajā nolīgumā šīs atsauces uzskata par atsaucēm uz Līgumslēdzēju pušu teritorijām, kā noteikts šā pamatnolīguma 104. pantā.

12. PANTS

Atsauces uz ES dalībvalstu valstspiederīgajiem

Ja Asociēto valstu protokolos minētos tiesību aktos ir atsauces uz ES dalībvalstu valstspiederīgajiem, šajā nolīgumā šīs atsauces uzskata par atsaucēm arī uz Asociēto valstu valstspiederīgajiem.

13. PANTS

Norādes par valodām

Ja kāds Asociētās valsts protokolā minēts tiesību akts ES dalībvalstīm vai to publiskajām iestādēm, uzņēmumiem vai privātpersonām piešķir tiesības vai uzliek saistības attiecībā uz jebkuru ES oficiālo valodu lietošanu, atbilstīgās tiesības un saistības attiecībā uz visu Līgumslēdzēju pušu jebkuru oficiālo valodu lietošanu uzskata par tādām, kas ir piešķirtas vai uzliktas Līgumslēdzējām pusēm, to kompetentajām iestādēm, publiskajām iestādēm, uzņēmumiem vai privātpersonām.

14. PANTS

Tiesību aktu stāšanās spēkā un īstenošana

Noteikumi par Asociēto valstu protokolos minēto tiesību aktu stāšanos spēkā vai īstenošanu nav relevanti šā nolīguma mērķiem. Termiņi un datumi attiecībā uz minēto tiesību aktu stāšanos spēkā un īstenošanu Asociētajās valstīs izriet no pamatnolīguma 112. panta, kā arī no noteikumiem par pārejas pasākumiem.

15. PANTS

ES tiesību aktu adresāti

Noteikumi, kas norāda, ka ES tiesību akts ir adresēts ES dalībvalstīm, nav relevanti šā nolīguma mērķiem.

2. PAMATPROTOKOLS

PAR SPĒKĀ ESOŠAJIEM NOLĪGUMIEM

Kā noteikts pamat nolīguma 110. pantā, Līgumslēdzējas puses ir vienojušās, ka turpmāk minētos spēkā esošos divpusējos nolīgumus, kas ir saistoši ES, no vienas puses, un vienai Asociētajai valstij, no otras puses, piemēro arī pēc šā nolīguma stāšanās spēkā:

- a) 2004. gada 15. novembra Nolīgums starp Eiropas Ekonomikas Kopien un Andoras Firstisti, ar kuru nodrošina pasākumus, kas ir līdzvērtīgi tiem pasākumiem, kuri noteikti Padomes Direktīvā 2003/48/EK par tādu ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, kas gūti kā procentu maksājumi par uzkrājumiem un tam pievienotais Saprāšanās memorands¹, kas grozīts ar 2016. gada 12. februāra grozošo Protokolu²;
- b) 2004. gada 7. decembra Nolīgums starp Eiropas Kopien un Sanmarīno Republiku, ar kuru nodrošina pasākumus, kas ir līdzvērtīgi tiem pasākumiem, kuri noteikti Padomes Direktīvā 2003/48/EK par tādu ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, kas gūti kā procentu maksājumi par uzkrājumiem, un tam pievienotais Saprāšanās memorands³, kas grozīts ar 2015. gada 8. decembra grozošo Protokolu⁴;
- c) 2011. gada 30. jūnija Monetārais nolīgums starp Eiropas Savienību un Andoras Firstisti⁵;
- d) 2012. gada 27. marta Monetārais nolīgums starp ES un Sanmarīno⁶.

¹ OV L 359, 4.12.2004., 33. lpp.

² OV L 268, 1.10.2016., 40. lpp.

³ OV L 381, 28.12.2004., 33. lpp.

⁴ OV C 346, 31.12.2015., 3. lpp.

⁵ OV C 369, 17.12.2011., 1. lpp.

⁶ OV C 121, 26.4.2012., 5. lpp.

3. PAMATPROTOKOLS PAR FINANŠU PAKALPOJUMIEM

PREAMBULA

ES, no vienas puses, un attiecīgi Andora un Sanmarīno, no otras puses,

tā kā:

- (1) Šajā pamatprotokolā ir ņemtas vērā Asociēto valstu īpatnības un tas, kā to finanšu pakalpojumu tirgi integrēsies ES finanšu pakalpojumu iekšējā tirgū un tā uzraudzības infrastruktūrā. Ņemot vērā iepriekš minēto, būtu jāievieš īpaši noteikumi un normas, kas nodrošina netraucētu tirgus integrāciju.
- (2) Ir paredzēts pieņemt pakāpenisku pieeju ES *acquis* īstenošanai un piemērošanai, lai Asociētajai valstij sniegtu elastību noteikt par prioritāti konkrētus ES *acquis* segmentus, attiecībā uz kuriem tā plāno vispirms sniegt pārrobežu finanšu pakalpojumus. Šāda pieeja ļauj Asociētajai valstij pakāpeniski pieņemt ES *acquis* un to piemērot pakāpeniski, ņemot vērā tās īpašos apstākļus un vēlmes.

- (3) Ar izvērtējumu par piekļuvi ES finanšu pakalpojumu iekšējam tirgum veikts Asociētās valsts uzraudzības infrastruktūras izvērtējums un turpmāki regulāri izvērtējumi kalpo tam, lai novērtētu tās efektivitāti, stabilitāti un piemērotību, ņemot vērā Asociētās valsts finanšu sektora iezīmes, piemēram, tā būtību, daudzveidību, lielumu un sarežģītību. Stabila uzraudzības sistēma ir būtiska, lai nodrošinātu ES iekšējā tirgus integritāti un stabilitāti, veicinātu tirgus dalībnieku uzticēšanos un aizsargātu patērētāju un ieguldītāju intereses. ES uzraudzības iestādēm ir uzticēta galvenā loma minēto izvērtējumu veikšanā, vajadzības gadījumā visaptveroši pieprasot aktīvu kopdarbību un sadarbību ar ES dalībvalstu kompetentajām iestādēm.
- (4) Lai izvairītos no tiesību veikt uzņēmējdarbību ļaunprātīgas izmantošanas, ir nepieciešams pieprasīt, lai finanšu jomas dalībnieki, kas atrodas Asociētajā valstī, vismaz daļu no saviem pakalpojumiem sniegtu minētajā jurisdikcijā. Asociētās valsts uzraudzības iestādes novērsīs tādu tiesību subjektu izveidi, kuriem nav satura vai kuriem ir minimāls saturs un kuri neveic nekādu saimniecisko darbību vai veic ļoti nelielu saimniecisko darbību to jurisdikcijā,

IR VIENOJUSĀS PAR TURPMĀKO.

I DAĻA

VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

1. PANTS

Mērķi

Šā pamatprotokola mērķi ir šādi:

- a) nodrošināt paplašinātā ES iekšējā tirgus integritāti, tirgus pārredzamību un patērētāju un ieguldītāju aizsardzību un novērst riskus, kas saistīti ar patērētāju apkrāpšanu, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un finanšu noziegumiem;
- b) veicināt iespējamu finanšu stabilitātes risku novēršanu;
- c) izveidot sistēmu, lai nodrošinātu Asociētās valsts noteikumu un uzraudzības pasākumu pakāpenisku atbilstību visam ES *acquis* finanšu pakalpojumu jomā;
- d) veicināt ES finanšu pakalpojumu iekšējā tirgus pakāpenisku paplašināšanu attiecībā uz Asociēto valsti;
- e) veicināt patiesu regulatīvo un uzraudzības sadarbību finanšu pakalpojumu jomā starp ES un Asociēto valsti.

2. PANTS

Definīcijas

Šajā pamatprotokolā:

- a) “finanšu pakalpojumi” ir pakalpojumi, ko reglamentē katras Asociētās valsts protokola IX, XII un XXII pielikumā uzskaitītie tiesību akti;
- b) “ES uzraudzības iestādes” ir Eiropas Banku iestāde, Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde, Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestāde un Iestāde nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas novēršanai.

3. PANTS

Nosacījumi piekļuvei ES iekšējam tirgum

1. Asociētajai valstij piešķir piekļuvi ES finanšu pakalpojumu iekšējam tirgum, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:
 - a) visaptveroša, pilnīga un efektīva visu finanšu pakalpojumu nozarei piemērojamo noteikumu īstenošana un piemērošana, kā noteikts attiecīgās Asociētās valsts protokola IX, XII un XXII pielikumā;
 - b) finanšu pakalpojumu nozares uzraudzības spēju un pasākumu esamība un pienācīga darbība;

- c) saprašanās memoranda noslēgšana starp Asociētās valsts kompetentajām iestādēm un ES uzraudzības iestādēm par sadarbību, informācijas apmaiņu un apspriešanos uzraudzības jomā.
2. Lai novērtētu, vai ir izpildīti 1. punkta a) un b) apakšpunktā izklāstītie nosacījumi, Eiropas Komisija veic visaptverošu novērtējumu saskaņā ar šā pamatprotokola II daļā izklāstītajiem noteikumiem. Minētais novērtējums ietver Asociētās valsts finanšu nozares pārskatu, attiecīgā ES *acquis* īstenošanas un piemērošanas izvērtējumu un Asociētās valsts uzraudzības infrastruktūras izvērtējumu.
3. Šā panta 2. punktā minēto novērtējumu veic pēc Asociētās valsts pieprasījuma, tiklīdz tā ir pārliecinājusies, ka ir izpildīti 1. punktā izklāstītie nosacījumi. Asociētā valsts iesniedz pieprasījumu ar Finanšu pakalpojumu apakškomitejas starpniecību, kas izveidota saskaņā ar šā pamatprotokola 20. pantu.

4. PANTS

Daļēja piekļuve ES iekšējam tirgum

1. Asociētā valsts var nolemt netiekties iegūt piekļuvi visam ES finanšu pakalpojumu iekšējam tirgum, uz laiku izslēdzot vienu vai vairākus šādus tirgus segmentus:
- a) banku pakalpojumi,
- b) apdrošināšana un pārapdrošināšana,

- c) aktīvu pārvaldība,
- d) vērtspapīru tirgi.

Piemērojot pirmo daļu, Asociētā valsts viena gada laikā no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas paziņo Eiropas Komisijai par savu nodomu, norādot segmentus, kurus tā vēlas uz laiku izslēgt. Saņemot šādu paziņojumu, Eiropas Komisija divu mēnešu laikā Asociētajai valstij sniedz atbildi, paziņojot to ES noteikumu sarakstu, kuri Asociētajai valstij uz laiku nebūs jāīsteno un jāpiemēro.

2. Pēc 1. punkta otrajā daļā minētās atbildes Apvienotā komiteja, kas izveidota ar pamatnolīguma 76. pantu, pieņem lēmumu saskaņā ar pamatnolīguma 81. pantu grozīt attiecīgās Asociētās valsts protokola IX pielikumu, pamatojoties uz sarakstu, kuru Eiropas Komisija iesniegusi Asociētajai valstij, lai precizētu:

- a) to ES noteikumu sarakstu, kuri Asociētajai valstij ir pilnībā jāīsteno un jāpiemēro;
- b) to ES noteikumu sarakstu, kuru pilnīgas īstenošanas un piemērošanas pienākums Asociētajai valstij ir uz laiku apturēts saskaņā ar šā panta 1. punktu.

3. Ja Asociētā valsts izvēlas šā panta 1. punktā paredzēto atkāpi, šā pamatprotokola 3. pantu piemēro tikai tam tirgus segmentam vai segmentiem, attiecībā uz kuriem Asociētā valsts vēlas iegūt piekļuvi tirgum, kamēr vien šī atkāpe ir spēkā.

4. Ja Asociētā valsts vēlāk vēlas iegūt piekļuvi ES iekšējam tirgum vienā vai vairākos segmentos, attiecībā uz kuriem tā bija sākotnēji pieprasījusi atkāpi, kā minēts 1. punktā, tā pienācīgi informē Eiropas Komisiju par savu nodomu. Apvienotā komiteja groza attiecīgās Asociētās valsts protokola IX pielikumu saskaņā ar pamat nolīguma 81. pantu, lai atjauninātu piemērojamo ES *acquis* noteikumu sarakstu. Noteikumus, uz kuriem vairs neattiecas atkāpe, Asociētā valsts pienācīgi īsteno un piemēro, pirms tā var iegūt piekļuvi šiem segmentiem. Šā pamatprotokola 3. panta 2. punktā minēto novērtējumu veic katru reizi, kad Asociētā valsts nolemj netiekties iegūt piekļuvi papildu tirgus segmentam.

5. Šā panta 1. punktā paredzētās atkāpes ilgums nepārsniedz piecpadsmit gadus no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas. Ne vēlāk kā vienu gadu pirms atkāpes maksimālā termiņa beigām Asociētās puses groza Asociētās valsts protokola IX pielikumu, lai nodrošinātu, ka Asociētā valsts visus attiecīgos ES *acquis* noteikumus īsteno un piemēro pirms minētās atkāpes termiņa beigām. Sešus mēnešus pirms termiņa beigām Asociētā valsts ir visaptveroši, pilnībā un efektīvi īstenojusi un piemērojusi visus ES noteikumus finanšu pakalpojumu nozarē. Šā pamatprotokola 3. panta 2. punktā minētajā novērtējumā izvērtē, kā Asociētā valsts pilda šajā punktā paredzētās saistības.

5. PANTS

Rīcības plāns ES *acquis* īstenošanai un piemērošanai

1. Pirms iegūt piekļuvi ES finanšu pakalpojumu iekšējam tirgum vai vienam vai vairākiem tās tirgus segmentiem, Asociētā valsts sagatavo rīcības plānu un grafiku, lai panāktu attiecīgā ES *acquis* īstenošanu un piemērošanu finanšu pakalpojumu nozarē vai vienā vai vairākos tās tirgus segmentos.
2. Asociētā valsts ar Finanšu pakalpojumu apakškomitejas starpniecību paziņo Eiropas Komisijai par rīcības plāna pieņemšanu un jebkādām būtiskām izmaiņām tajā. Asociētā valsts var sniegt turpmākus ziņojumus, kas izriet no rīcības plāna.
3. Saskaņā ar šā pamatprotokola 3. panta 3. punktu Asociētā valsts, pamatojoties uz savu rīcības plānu, izmanto savu rīcības brīvību, lai noteiktu piemērotu laiku, kad tā lūdz Eiropas Komisijai veikt novērtējumu, kas vajadzīgs, lai iegūtu piekļuvi ES iekšējam tirgum.

6. PANTS

Piekļuves tirgum stāšanās spēkā

1. Pēc tam, kad Eiropas Komisija ir pieņēmusi pozitīvu ieteikumu, kā minēts šā pamatprotokola 11. pantā, ka ir izpildīti visi šā pamatprotokola 3. panta nosacījumi, un pēc Finanšu pakalpojumu apakškomitejas ieteikuma Apvienotā komiteja pieņem lēmumu, ar ko Asociētajai valstij piešķir piekļuvi vienam vai vairākiem ES finanšu pakalpojumu iekšējā tirgus segmentiem.

2. Lēmums stājas spēkā nākamā mēneša pirmajā dienā pēc dienas, kad Apvienotā komiteja ir pieņēmusi lēmumu.

3. Laikposmā, kad ir spēkā pamatprotokola 4. panta 1. punktā minētā atkāpe, ES uzņēmēju piekļuve Asociētās valsts finanšu tirgum sākas dienā, kad stājas spēkā Apvienotās komitejas lēmums, ar ko Asociētajai valstij piešķir piekļuvi vienam vai vairākiem ES finanšu pakalpojumu iekšējā tirgus segmentiem. Šāda piekļuve tirgum attiecas tikai uz minētajā lēmumā norādīto segmentu vai segmentiem.

7. PANTS

Vietējā pakalpojumu sniegšana Asociētajā valstī

1. Asociētās valsts uzraudzības iestādes nodrošina, ka to teritorijā iedibinātie finanšu pakalpojumu sniedzēji būtisku savas uzņēmējdarbības daļu veic to jurisdikcijā, apkalpojot to tirgus. Tās aizliedz savā jurisdikcijā iedibināt pakalpojumu sniedzējus bez aktīvas darījumdarbības vai būtiskiem aktīviem.

2. Šā panta 1. punktā noteiktā pienākuma ievērošanu uzrauga saistībā ar Asociētās valsts uzraudzības infrastruktūras pārraudzību, kas minēta šā pamatprotokola 13. pantā.

II DAĻA

NOVĒRTĒJUMS, LAI IEGŪTU PIEKĻUVI ES IEKŠĒJAM TIRGUM

8. PANTS

Asociētās valsts finanšu nozares pārskats

1. Eiropas Komisijas pārraudzībā attiecīgās ES uzraudzības iestādes šādi veic Asociētās valsts finanšu nozares pārskatīšanu:

a) Asociētā valsts iesniedz ES uzraudzības iestādēm:

- i) sīku finanšu nozares aprakstu, tostarp atļauju saņēmušo vai reģistrēto finanšu pakalpojumu sniedzēju sarakstu, norādot to juridisko formu, to direktoru identitāti, akcionāru identitāti un valstspiederību, grupas attiecības, ekonomisko nozīmi (kopējie banku aktīvi, pārvaldītie aktīvi, kopējās apdrošināšanas prēmijas);
- ii) jebkādu papildinformāciju, ko ES uzraudzības iestādes pieprasa šīs pārskatīšanas pabeigšanai;

b) ES uzraudzības iestādes, pamatojoties uz savu metodiku, sadarbībā ar Asociētās valsts attiecīgajām kompetentajām iestādēm veic banku un apdrošināšanas nozares bilances un aktīvu kvalitātes pārbaudes.

2. Noguldījumu garantiju sistēmas, apdrošināšanas garantiju sistēmas un noregulējuma režīma pastāvēšanu, struktūru un kvalitāti saskaņā ar attiecīgajiem ES tiesību aktiem novērtē Vienotā noregulējuma valde, kas izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 806/2014¹ 42. pantu.
3. Lai veiktu šo pārskatīšanu, ES uzraudzības iestādes vajadzības gadījumā var izmantot trešo personu palīdzību valsts vai starptautiskā līmenī.
4. Izmaksas, kas saistītas ar pārraudzību saskaņā ar šo pantu, sedz Asociētā valsts.

9. PANTS

ES tiesību aktu īstenošanas un piemērošanas izvērtējums

1. ES izvērtē Asociētās valsts tiesību aktu un tiesiskā regulējuma pilnīgumu un atbilstību attiecīgajam ES *acquis*. Tā jo īpaši novērtē atbilstību:
 - a) ES tiesību aktu noteikumiem, kas bez atšķirības piemērojami visam ES finanšu pakalpojumu iekšējam tirgum, jo īpaši nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas novēršanas jomā, un
 - b) ES tiesību aktu noteikumiem, kas piemērojami konkrētam ES finanšu pakalpojumu iekšējā tirgus segmentam vai segmentiem, kā minēts šā pamatprotokola 4. panta 1. punktā.

¹ OV ES L 225, 30.7.2014., 1. lpp.

2. Asociētās valsts tiesību aktu un tiesiskā regulējuma atbilstību attiecīgajam ES *acquis* var novērtēt ar trešo personu palīdzību valsts vai starptautiskā līmenī. Eiropas Komisija nosaka atbilstības izvērtējuma darba uzdevumus un informē Asociēto valsti par attiecīgo iepirkuma procedūru un tās rezultātiem.
3. Izmaksas, kas saistītas ar izvērtēšanu saskaņā ar šo pantu, sedz Asociētā valsts.

10. PANTS

Asociētās valsts uzraudzības infrastruktūras izvērtēšana

1. Uzraudzības infrastruktūras izvērtēšana aptver Asociētās valsts uzraudzības sistēmas neatkarību, stabilitāti, efektivitāti un lietderību. Šī izvērtēšana aptver arī nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas uzraudzību Asociētajā valstī, tostarp finanšu izlūkošanas vienības pastāvēšanu un pienācīgu darbību.
2. Izvērtēšanu veic ES uzraudzības iestādes sadarbībā ar attiecīgajām ES dalībvalstu kompetentajām iestādēm. ES uzraudzības iestādes nosaka izvērtēšanas kritērijus un metodiku un attiecīgi informē Eiropas Komisiju un Asociēto valsti.

3. Lai veiktu 1. punktā minēto izvērtēšanu, ES uzraudzības iestādes attiecīgā gadījumā var izmantot trešo personu palīdzību valsts vai starptautiskā līmenī.
4. Izmaksas, kas saistītas ar izvērtēšanu saskaņā ar šo pantu, sedz Asociētā valsts.

11. PANTS

Novērtējuma rezultāti

1. Pēc tam, kad ir pabeigta Asociētās valsts finanšu sektora pārskatīšana, kas minēta šā pamatprotokola 8. pantā, ES uzraudzības iestādes sniedz atzinumu Eiropas Komisijai, sniedzot Asociētās valsts finanšu sektora izvērtējumu.
2. Pabeidzot Asociētās valsts uzraudzības infrastruktūras izvērtēšanu, kas minēta šā pamatprotokola 10. pantā, ES uzraudzības iestādes sniedz atzinumu Eiropas Komisijai, sniedzot Asociētās valsts uzraudzības sistēmas izvērtējumu.
3. Eiropas Komisija, ņemot vērā šā panta 1. un 2. punktā minētos atzinumus, kā arī šā pamatprotokola 9. pantā minēto ES tiesību aktu īstenošanas un piemērošanas izvērtējumu, sniedz ieteikumu Finanšu pakalpojumu apvienotajai apakškomitejai.

Šajā ieteikumā nosaka, vai Asociētajai valstij būtu jāpiešķir piekļuve ES finanšu pakalpojumu iekšējam tirgum vai vienam vai vairākiem tā tirgus segmentiem, ņemot vērā šādus apsvērumus:

- a) ja šā pamatprotokola 8. panta 1. punkta b) apakšpunktā minētajās bilances vai aktīvu kvalitātes pārbaudēs konstatē riskus ES iekšējā tirgus pareizai darbībai, piekļuvi attiecīgajam ES finanšu pakalpojumu iekšējā tirgus segmentam vai segmentiem nepiešķir, kamēr šādi riski nav pienācīgi novērsti;
- b) ja šā pamatprotokola 8. panta 2. punktā minētās noguldījumu garantiju sistēmas, apdrošināšanas garantiju sistēmas vai noregulējuma fondu izvērtējums ir negatīvs, piekļuvi banku jomas segmentam vai apdrošināšanas un pārapdrošināšanas segmentam nepiešķir, kamēr šādi trūkumi nav pienācīgi novērsti;
- c) ja ES *acquis* īstenošanas un piemērošanas izvērtējumā konstatē trūkumus vienā vai vairākās jomās, piekļuvi attiecīgajam ES finanšu pakalpojumu iekšējā tirgus segmentam vai segmentiem, kā minēts šā pamatprotokola 4. panta 1. punktā, nepiešķir, kamēr šādi trūkumi nav pienācīgi novērsti;
- d) ja Asociētās valsts uzraudzības infrastruktūras izvērtējumā konstatē trūkumus, piekļuvi attiecīgajam ES finanšu pakalpojumu iekšējā tirgus segmentam vai segmentiem, kā minēts šā pamatprotokola 4. panta 1. punktā, nepiešķir, kamēr šādi trūkumi nav pienācīgi novērsti.

4. Ja 3. punktā minētais ieteikums par piekļuvi tirgum ir negatīvs, Eiropas Komisija paziņo Finanšu pakalpojumu apakškomitejai vadlīnijas un darbības, kas Asociētajai valstij jāveic, lai novērstu konstatētos trūkumus. Viena gada laikā pēc tam, kad Eiropas Komisija ir izdevusi vadlīnijas, Asociētajai valstij ir liegts iesniegt jaunu novērtējuma pieprasījumu, lai iegūtu piekļuvi tirgum. Iesniedzot jaunu pieprasījumu, Asociētā valsts sniedz pierādījumus par to, ka tā ievēro noteiktās vadlīnijas un veic vajadzīgās darbības.

III DAĻA

PĀRRAUDZĪBA

12. PANTS

Asociētās valsts veiktās ES tiesību aktu
īstenošanas un piemērošanas pārraudzība

1. Pēc tam, kad Apvienotā komiteja saskaņā ar šā pamatprotokola 6. punktu ir paplašinājusi Asociētās valsts piekļuvi ES finanšu pakalpojumu iekšējam tirgum vai tā vienam segmentam vai vairākiem segmentiem, turpmāku Asociētās valsts tiesību aktu atbilstību attiecīgajam ES *acquis* novērtē Eiropas Komisija, to darot visā piekļuves tirgum laikposmā. Pārraudzību veic saskaņā ar šā pamatprotokola 9. pantu.
2. Eiropas Komisija iesniedz Finanšu pakalpojumu apvienotajai apakškomitejai turpmākās pārraudzības rezultātus, tostarp jebkākus ieteikumus, lai risinātu pārraudzības procesā konstatētās problēmas. Asociētā valsts īsteno ieteikumus tajos noteiktajos termiņos.

3. Ja ES *acquis* īstenošanas un piemērošanas pārraudzībā konstatē būtiskus trūkumus vienā vai vairākās jomās, ES ir tiesības apturēt šā pamatprotokola piemērošanu attiecīgajam finanšu pakalpojumu segmentam vai segmentiem. Apturēšanas nosacījumi un procedūra ir izklāstīti šā pamatprotokola 18. un 19. pantā.

4. Izmaksas, kas saistītas ar regulāro pārraudzību saskaņā ar šo pantu, sedz Asociētā valsts.

13. PANTS

Asociētās valsts uzraudzības infrastruktūras pārraudzība

1. Pēc tam, kad Apvienotā komiteja saskaņā ar šā pamat nolīguma 6. pantu ir paplašinājusi Asociētās valsts piekļuvi ES finanšu pakalpojumu iekšējam tirgum vai vienam vai vairākiem tā segmentiem, Asociētās valsts uzraudzības infrastruktūras izvērtēšanu veic saskaņā ar šā pamatprotokola 10. pantu. Minēto izvērtēšanu organizē reizi divos gados, ja vien Eiropas Komisija nav noteikusi citādi.

2. Eiropas Komisija iesniedz Finanšu pakalpojumu apvienotajai apakškomitejai izvērtējumu rezultātus, tostarp jebkādu ieteikumu, ko izstrādājušas ES uzraudzības iestādes, lai risinātu šajā pārraudzībā konstatētās problēmas.

3. Asociētā valsts 2. punktā minētos ieteikumus īsteno tajos norādītajā termiņā. ES uzraudzības iestādes pārbauda, vai minētie ieteikumi ir pilnībā īstenoti.

4. Ja Asociētā valsts noteiktajā termiņā nenovērš izvērtējuma ieteikumos konstatētos trūkumus, ES ir tiesības apturēt šā pamatprotokola piemērošanu attiecīgajam finanšu pakalpojumu segmentam vai segmentiem. Apturēšanas nosacījumi un procedūra ir izklāstīti šā pamatprotokola 18. un 19. pantā.
5. Izmaksas, kas saistītas ar regulāro pārraudzību saskaņā ar šo pantu, sedz Asociētā valsts.

IV DAĻA

SADARBĪBA AR ES UZRAUDZĪBAS IESTĀDĒM

14. PANTS

ES uzraudzības iestādes — vispārējās pilnvaras

1. ES uzraudzības iestādēm attiecībā uz finanšu pakalpojumu nozari un Asociētās valsts kompetentajām iestādēm piešķir visas pilnvaras, kas tām piešķirtas ar to izveides noteikumiem, attiecīgajiem ES nozaru tiesību aktiem un šo pamatprotokolu.
2. ES uzraudzības iestāžu pilnvaras ietver pilnvaras pieņemt lēmumus un ieteikumus, kas adresēti Asociētās valsts finanšu pakalpojumu sniedzējiem vai kompetentajām iestādēm, ja tas nepieciešams, lai nodrošinātu ES iekšējā tirgus pienācīgu darbību, patērētāju, ieguldītāju un citu attiecīgo ieinteresēto personu aizsardzību vai ES iekšējā tirgus stabilitātes un integritātes aizsardzību. Šīs pilnvaras īsteno, apspriežoties ar Asociētās valsts finanšu uzraudzības iestādēm.
3. Asociētā valsts nodrošina, ka ES uzraudzības iestādes var efektīvi īstenot savas pilnvaras tās jurisdikcijā, un attiecīgi sniedz ieguldījumu to budžeta vajadzību apmierināšanā. Asociētās valsts kompetentās iestādes sadarbojas ar ES uzraudzības iestādēm, tām īstenojot savas pilnvaras tās jurisdikcijā, un veic visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu visu ES uzraudzības iestāžu pieņemto lēmumu un ieteikumu efektīvu un konsekventu izpildi.

4. Jomās, kurās ES uzraudzības iestādēm ir tiešas uzraudzības pilnvaras vai tiešas iejaukšanās pilnvaras, to pieņemtie lēmumi ir juridiski saistoši un tieši piemērojami Asociētās valsts jurisdikcijā, un tam nav nepieciešams Asociētās valsts kompetentās iestādes apstiprinājums.

15. PANTS

ES uzraudzības iestādes — ārkārtas pilnvaras

1. Ja Asociētās valsts finanšu nozarē notiek nelabvēlīga attīstība, kas varētu ietekmēt ES vai kādas tās dalībvalsts finanšu sektora stabilitāti vai integritāti vai negatīvi ietekmēt patērētājus, investorus vai citas attiecīgas ieinteresētās personas ES, vai ja rodas jauni riski, ko rada uzņēmumi, kuri atrodas Asociētajā valstī un veic darbības ar iespējamu pārrobežu ietekmi, ES uzraudzības iestādes ir pilnvarotas pieņemt šādus lēmumus attiecībā uz finanšu pakalpojumu sniedzējiem, kas atrodas Asociētajā valstī:

- a) aizliegt jaunu darījumu veikšanu vai jaunu klientu piesaistīšanu bažu par rīcību vai prudenciālu apsvērumu gadījumā;
- b) aizliegt brīvu rīcību ar aktīviem;
- c) izdot rīkojumu, piemērojot sodu.

2. ES uzraudzības iestādes pieņem Asociētās valsts attiecīgajai kompetentajai iestādei adresētu lēmumu apturēt finanšu pakalpojumu sniedzējam piešķirto licenci ES tiesību aktu pārkāpuma vai krāpniecisku darbību gadījumā vai ja pastāv nopietnas bažas par finanšu stāvokli, uzņēmējdarbības modeli, tiesību aktu par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas novēršanu ievērošanu, atbilstības un piemērotības prasību izpildi vai rīcību attiecībā uz finanšu pakalpojumu sniedzēja klientiem vai potenciālajiem klientiem.

3. Šā panta 1. un 2. punktā minētos lēmumus ES uzraudzības iestādes pieņem tikai tad, ja tās ir pārliecinājušās, ka Asociētās valsts uzraudzības iestādes nav savlaicīgi vai efektīvi īstenojušas savas pilnvaras. Šie lēmumi ir juridiski saistoši un tieši piemērojami Asociētās valsts jurisdikcijā.

16. PANTS

Asociētās valsts loma

Asociētās valsts kompetentajām iestādēm ES uzraudzības iestāžu un to uzraudzības padomes darbā ir tādas pašas tiesības un pienākumi kā ES dalībvalstu kompetentajām iestādēm, izņemot balsstiesības, un tikai attiecībā uz lēmumiem, kas tieši adresēti to finanšu sektoram vai iestādēm.

17. PANTS

Sadarbība nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas jomā

Asociētā valsts nodrošina pilnīgu sadarbību ar izraudzītajām ES un dalībvalstu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas iestādēm un jebkuru to pēctecīgo struktūru.

V DAĻA

ES AIZSARDZĪBAS PASĀKUMI

18. PANTS

Aizsardzības pasākumi – principi

1. ES var uz laiku apturēt šā pamat nolīguma piemērošanu attiecīgajam finanšu pakalpojumu segmentam vai segmentiem, ja:
 - a) pārraudzības gaitā saskaņā ar šā pamatprotokola 12. pantu ir konstatēti būtiski trūkumi ES *acquis* īstenošanā un piemērošanā;
 - b) pārraudzības gaitā saskaņā ar šā pamatprotokola 13. pantu ir konstatēti būtiski trūkumi Asociētās valsts uzraudzības sistēmā;
 - c) Asociētās valsts kompetentās iestādes nesadarbojas pārkāpumu, krāpšanas, ļaunprātīgas izmantošanas, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas apkarošanā;
 - d) ir notikusi ES *acquis* apiešana vai būtiski pārkāpumi finanšu pakalpojumu jomā.

2. Pagaidu apturēšanu pieņem saskaņā ar šā pamatprotokola 19. pantā paredzētajiem nosacījumiem un procedūru.

19. PANTS

Aizsargpasākumi – procedūras

1. Atkāpjoties no pamat nolīguma 90. panta, ja ES uzskata, ka ir radusies viena vai vairākas šā pamatprotokola 18. panta 1. punktā minētās situācijas, tā par to paziņo Asociētajai valstij un iesniedz šo jautājumu Apvienotajai komitejai.
2. Apvienotā komiteja sanāk nekavējoties un jebkurā gadījumā ne vēlāk kā vienu mēnesi pēc jautājuma iesniegšanas tai. Asociētās puses visu noderīgo informāciju iesniedz Apvienotajai komitejai, lai tā varētu veikt padziļinātu situācijas izvērtējumu. Apvienotā komiteja izskata visas iespējas, kas ļauj rast risinājumu saskaņā ar šo nolīgumu, un vajadzības gadījumā var pieņemt attiecīgu lēmumu.
3. Ja Apvienotā komiteja nespēj rast risinājumu 18. panta 1. punktā minētajām situācijām trīs mēnešu laikā no pirmās sēdes saskaņā ar 2. punktu, ES informē Asociēto valsti par savu ierosināto risinājumu konstatētajai problēmai.

4. Ja Asociētā valsts trīs mēnešu laikā neizpilda ES ierosināto risinājumu, ES aptur šā pamatprotokola piemērošanu attiecīgajam finanšu pakalpojumu segmentam vai segmentiem līdz brīdim, kad Asociētā valsts novērsīs ES konstatēto trūkumu. Asociētās puses turpina iesaistīties regulārā dialogā, lai rastu kopīgi pieņemamu risinājumu.

5. Pēc šā pamatprotokola piemērošanas apturēšanas Asociētā valsts var iesniegt šo jautājumu EST. Ja Asociētā valsts plāno iesniegt prasību EST saskaņā ar šo punktu, tā nekavējoties par to rakstiski paziņo ES un sniedz visu attiecīgo informāciju.

VI DAĻA

INSTITUCIONĀLIE NOTEIKUMI

20. PANTS

Finanšu pakalpojumu apakškomitejas

1. Atkāpjoties no pamat nolīguma 76. panta 8. punkta pirmā teikuma, ar šo izveido divas Finanšu pakalpojumu apakškomitejas attiecīgi starp:

- a) ES, kuru pārstāv Komisija, un Andoru, ko pārstāv tās iestāde, kura atbildīga par finanšu pakalpojumu politiku, un
- b) ES, kuru pārstāv Komisija, un Sanmarīno, ko pārstāv tās iestāde, kura atbildīga par finanšu pakalpojumu politiku.

Šajā pamatprotokolā visas atsauces uz Finanšu pakalpojumu apakškomitejām uzskata par atsaucēm uz jebkuru no šīm apakškomitejām.

2. Finanšu pakalpojumu apakškomitejas veic šādas funkcijas:

- a) uzrauga, kā tiek īstenots šis pamatprotokols, ko piemēro saskaņā ar Asociēto valstu protokoliem un attiecīgajiem noteikumiem minēto Asociēto valstu protokolu IX, XII un XXII pielikumā;

- b) formulē šādus ieteikumus Apvienotajām komitejām:
- i) ieteikumus grozīt Asociēto valstu protokolu IX pielikumu saskaņā ar pamat nolīguma 81. pantu;
 - ii) ieteikumus paplašināt piekļuvi ES finanšu pakalpojumu iekšējam tirgum vai vienam vai vairākiem tā tirgus segmentiem saskaņā ar šā pamatprotokola 6. pantu;
 - iii) citus ieteikumus;
- c) vajadzības gadījumā formulē ieteikumus Asociācijas komitejai;
- d) uzņemas visas pārējās funkcijas un pienākumus, kas tai uzticēti ar citiem šā pamatprotokola pantiem.
3. Eiropas Komisija var uzaicināt ES uzraudzības iestādes piedalīties Finanšu pakalpojumu apakškomitejas sanāksmēs attiecīgu tehnisku diskusiju gadījumā.
4. Ja Asociēto valstu protokolu IX pielikuma grozījumi attiecas uz abām Asociētajām valstīm, abas Finanšu pakalpojumu apakškomitejas savu darbu veic kopīgās sanāksmēs, pamatojoties uz saskaņotiem priekšlikumiem.
5. Finanšu pakalpojumu apakškomitejas sanāk katru gadu vai citos intervālos, ko nosaka to locekļi. Sēdes var arī notikt, izmantojot citus Asociētajām pusēm pieejamos tehniskos līdzekļus.

VII DAĻA

NOBEIGUMA NOTEIKUMI

21. PANTS

Centrālo banku un monetāro iestāžu darbība

Šā nolīguma noteikumi neattiecas uz darbībām, ko veic publiskās iestādes, centrālās bankas, monetārās iestādes vai citas struktūras, kas pieder kādai Asociētajai pusei vai ko tā kontrolē, īstenojot monetāro vai valūtas maiņas kursa politiku.

4. PAMATPROTOKOLS

PAR UZŅĒMUMIEM PIEMĒROJAMO KONKURENCES NOTEIKUMU ĪSTENOŠANU

1. PANTS

Nolīgumiem, lēmumiem un saskaņotām darbībām, kas jau pastāv šā nolīguma spēkā stāšanās dienā un uz ko attiecas pamatnolīguma 38. panta 1. punkts, minētajā punktā noteikto aizliegumu nepiemēro no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas, ja divpadsmit mēnešu laikā no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas minētajos nolīgumos, lēmumos vai darbībās ir izdarīti grozījumi ar mērķi izpildīt nosacījumus, kas ietverti Asociētās valsts protokola XIV pielikumā noteiktajos grupu atbrīvojumos.

2. PANTS

Nolīgumiem, uzņēmumu apvienību lēmumiem un saskaņotām darbībām, kas jau pastāv šā nolīguma spēkā stāšanās dienā un uz ko attiecas pamatnolīguma 38. panta 1. punkts, minētajā punktā noteikto aizliegumu nepiemēro no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas, ja divpadsmit mēnešu laikā no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas minētajos nolīgumos, lēmumos vai darbībās ir izdarīti grozījumi ar mērķi nodrošināt minētā aizlieguma nepiemērošanu.

5. PAMATPROTOKOLS PAR SADARBĪBU STATISTIKAS JOMĀ

1. PANTS

Priekšmets

1. Šis pamatprotokols attiecas uz sadarbību statistikas jomā starp Asociētajām pusēm, lai nodrošinātu saistītu un salīdzināmu statistikas datu izveidi un izplatīšanu nolūkā aprakstīt un uzraudzīt visas saimnieciskās, sociālās un vides politikas, kas nozīmīgas to sadarbībai.
2. Šajā nolūkā Asociētās puses izstrādā un izmanto saskaņotas metodes, definīcijas un klasifikācijas, kā arī kopējas programmas un procedūras statistikas darba organizēšanai administratīvajos līmeņos un saskaņā ar šo pamatprotokolu.
3. Asociēto pušu statistikas sagatavošana ir objektīva, ticama, reāla, zinātniski neatkarīga, izmaksu ziņā lietderīga un konfidenciāla. Statistikas sagatavošana nerada pārmērīgu slogu uzņēmējiem.

2. PANTS

Statistikas apakškomitejas

1. Atkāpjoties no pamat nolīguma 76. panta 8. punkta pirmā teikuma, ar šo izveido divas Statistikas apakškomitejas attiecīgi starp:

- a) ES, kuru pārstāv Eiropas Komisija, un Andoru, ko pārstāv tās iestādes, kuras atbildīgas par sadarbību statistikas jomā, un
- b) ES, kuru pārstāv Eiropas Komisija, un Sanmarīno, ko pārstāv tās iestādes, kuras atbildīgas par sadarbību statistikas jomā.

Šajā pamatprotokolā visas atsauces uz Statistikas apakškomitejām uzskata par atsaucēm uz jebkuru no šīm Statistikas apakškomitejām.

2. Statistikas apakškomitejas ir atbildīgas par šā pamatprotokola pārvaldību un nodrošina tā pareizu īstenošanu. Šajā nolūkā tās sniedz ieteikumus un pieņem lēmumus šajā pamatprotokolā paredzētajos gadījumos. Statistikas apakškomitejas lēmumus pieņem vienprātīgi.

3. Statistikas apakškomitejas un Eiropas Statistikas sistēmas komiteja ("ESS komiteja"), kas izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 223/2009¹, šā pamatprotokola vajadzībām savus uzdevumus pilda apvienotās sanāksmēs.
4. Statistikas apakškomitejas sanāk pēc vajadzības. Jebkura Asociētā puse var pieprasīt attiecīgās Statistikas apakškomitejas sēdes sasaukšanu. Statistikas apakškomitejas var nolemt izveidot darba grupas, kas tām var palīdzēt veikt to uzdevumus.
5. Asociētā puse jautājumu, kas tai raisa bažas saistībā ar šo pamatprotokolu, var jebkurā laikā iesniegt attiecīgajā Statistikas apakškomitejā.
6. Katrā Statistikas apakškomitejas lēmumā norāda tā īstenošanas datumu. Šādu lēmumu vajadzības gadījumā iesniedz apstiprināšanai saskaņā ar Statistikas apakškomitejas reglamentu, un minētā Statistikas apakškomiteja to īsteno saskaņā ar tās reglamentu.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 223/2009 (2009. gada 11. marts) par Eiropas statistiku un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK, Euratom) Nr. 1101/2008 par tādas statistikas informācijas nosūtīšanu Eiropas Kopienų Statistikas birojam, uz kuru attiecas konfidencialitāte, Padomes Regulu (EK) Nr. 322/97 par Kopienų statistiku un Padomes Lēmumu 89/382/EEK, Euratom, ar ko nodibina Eiropas Kopienų Statistiku programmu komiteju (OV L 87, 31.3.2009., 164. lpp.).

3. PANTS

Sadarbība statistikas jomā

1. Regulas (EK) Nr. 223/2009 13. pantā minētā Eiropas Statistikas programma veido pamatu statistikas darbībām, kas jāveic katrai Asociētajai valstij attiecīgajos laikposmos, kuri paredzēti katrā programmā. Visas galvenās Eiropas statistikas programmas jomas un statistikas tēmas uzskata par būtiskām šajā pamatprotokolā izklāstītajai sadarbībai statistikas jomā, un tajās var pilnībā piedalīties katra Asociētā valsts.
2. Statistikas apakškomitejas katru gadu izstrādā īpašas ES un Asociētās valsts gada statistikas programmas (“ES un Andora” un “ES un Sanmarīno”) kā gada darba programmas apakškopu un paralēli tai, ko Eiropas Komisija izstrādā saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 223/2009 III nodaļu. Katru šādu gada statistikas programmu apstiprina attiecīgā Statistikas apakškomiteja. Minētajā programmā jo īpaši norāda darbības, kas ietilpst attiecīgajos programmas tematos un kam programmas periodā ir prioritāte attiecīgās ES un Asociētās valsts sadarbībai statistikas jomā.
3. Asociētās valstis statistikas informāciju nosūta *Eurostat* glabāšanai, apstrādei un izplatīšanai. Šajā nolūkā Asociēto valstu statistikas iestādes (“VSI”) cieši sadarbojas ar *Eurostat*, lai nodrošinātu, ka šo valstu dati tiek pienācīgi nosūtīti un izplatīti dažādām lietotāju grupām kā daļa no ES un Asociēto valstu statistikas, izmantojot parastos izplatīšanas kanālus. Asociēto valstu statistikas apstrādi reglamentē Regula (EK) Nr. 223/2009.

4. Katra Statistikas apakškomiteja izvērtē progresu, kas panākts saistībā ar attiecīgajām ES un Asociētās valsts statistikas darbībām. Tā jo īpaši novērtē, vai šā pamatprotokola piemērošanas pirmajos trīs gados plānotās prioritātes un mērķi ir sasniegti un pasākumi ir veikti. Tā arī novērtē, vai attiecīgā Asociētās valsts protokola XXI pielikuma saturs pienācīgi atspoguļo nozīmīgumu, kā minēts šā pamatprotokola 1. panta 1. punktā.

4. PANTS

Dalība

1. Asociētajās valstīs izveidotās organizācijas ir tiesīgas piedalīties konkrētās ES programmās, kuras pārvalda *Eurostat*, ar tādām pašām līgumtiesībām un līgumsaistībām kā tām struktūrām, kas izveidotas ES.
2. Asociēto valstu ekspertus var norīkot darbā Eiropas Komisijā ("*Eurostat*"). Izmaksas, kas saistītas ar minēto valstu ekspertu norīkošanu darbā Eiropas Komisijā ("*Eurostat*"), tostarp algas, sociālā nodrošinājuma izmaksas, pensiju uzkrājumus, dienas un ceļa naudu, pilnībā sedz Asociētā valsts, kura viņus norīkojusi.
3. ES izveidotās organizācijas ir tiesīgas piedalīties konkrētās programmās, kuras pārvalda Asociēto valstu VSI, ar tādām pašām līgumtiesībām un līgumsaistībām kā tām organizācijām, kas izveidotas Asociētajās valstīs.

5. PANTS

Citas sadarbības formas

1. Apmaiņa ar statistikas jomā izmantotajām tehnoloģijām starp katras Asociētās valsts VSI un *Eurostat* var notikt, savstarpēji vienojoties.
2. Neskarot katras Asociētās valsts protokola XI pielikuma S iedaļā paredzētos konkrētos noteikumus un kārtību, Asociētās puses var apmainīties ar jebkādu informāciju statistikas jomā.
3. Asociēto pušu VSI var savstarpēji apmainīties ar amatpersonām. ES dalībvalstu VSI var arī veikt apmaiņu starp to un Asociēto valstu amatpersonām. Par nosacījumiem, saskaņā ar kuriem šīs apmaiņas notiek, tieši vienojas iesaistītās VSI.

6. PANTS

Finanšu noteikumi

1. Lai segtu visas savas dalības izmaksas, Asociētās valstis katru gadu sniedz finansiālu ieguldījumu Eiropas statistikas programmā.
2. Noteikumi, kas reglamentē Asociēto valstu finansiālās iemaksas, ir izklāstīti pamatnolīguma 68. pantā.

6. PAMATPROTOKOLS
PAR ŠĶĪRĒJTIESAS PROCEDŪRĀM

1. NODAĻA

IEVADNOTEIKUMI

1. PANTS

Tvērums

Ja kāda no Asociētajām pusēm strīda izskatīšanai vēršas šķīrējtiesā saskaņā ar pamat nolīguma 90. panta 8. punktu, 97. panta 9. punktu vai 98. panta 6. punktu, piemēro šo pamatprotokolu.

2. PANTS

Definīcijas

Šajā pamatprotokolā:

- a) “prasītājs” ir Asociētā puse, kas strīdu nodod izskatīšanai šķīrējtiesā;
 - b) “atbildētājs” ir Asociētā puse, kas pieņēmusi:
 - i) kompensējošus pasākumus atbilstīgi pamat nolīguma 90. panta 7. punktam;
 - ii) aizsardzības pasākumus atbilstīgi pamat nolīguma 97. panta 1. punktam;
 - iii) ārkārtas aizsardzības pasākumus atbilstīgi pamat nolīguma 97. panta 5. punktam;
 - iv) līdzsvaru atjaunojošus pasākumus atbilstīgi pamat nolīguma 97. panta 8. punktam;
 - v) aizsardzības pasākumus atbilstīgi pamat nolīguma 98. panta 1. punktam;
- vai
- vi) līdzsvaru atjaunojošus pasākumus atbilstīgi pamat nolīguma 98. panta 5. punktam;

- c) “Asociētās puses pārstāvis” ir Asociētās puses amatpersona vai jebkura tās iecelta persona, kas pārstāv Asociēto pusi strīdā saskaņā ar pamat nolīguma 90. panta 8. punktu, 97. panta 9. punktu vai 98. panta 6. punktu;
- d) “konsultants” ir kādas Asociētās puses iecelta persona, kas konsultē vai palīdz tai šķīrējtiesas procesā;
- e) “palīgs” ir persona, kas saskaņā ar tā iecelšanas pilnvarām veic izpēti vai nodrošina palīdzību šķīrējtiesnesim, ievērojot šā šķīrējtiesneša norādījumus un darbojoties viņa pārziņā;
- f) “kandidāts” ir persona, kura ir iekļauta pamatprotokola 4. panta 1. punktā minētajā sarakstā un kuru saskaņā ar minēto pantu apsver izraudzīšanai par šķīrējtiesnesi.

3. PANTS

Kancelejas un sekretariāta atbalsts

Pēc Asociēto pušu vai šķīrējtiesas rakstiska pieprasījuma Pastāvīgās šķīrējtiesas Starptautiskais birojs (“Pastāvīgā šķīrējtiesa”) Hāgā darbojas kā kanceleja un nodrošina šķīrējtiesai atbilstošu sekretariāta atbalstu.

4. PANTS

To personu saraksts, kuras vēlas un spēj
pildīt šķīrējtiesnešu pienākumus

1. Katra Apvienotā komiteja ne vēlāk kā līdz pārejas perioda beigām izveido sarakstu ar 15 personām, kuras vēlas un spēj pildīt šķīrējtiesnešu pienākumus. Šim nolūkam katra Asociētā puse izvirza piecas personas. Tāpat Asociētās puses kopīgi izvirza piecas personas, kuras var pildīt šķīrējtiesas priekšsēdētāja pienākumus. Apvienotās komitejas nodrošina, ka minētie saraksti vienmēr atbilst 2. punktā minētajām prasībām.
2. Saskaņā ar 1. punktu izveidotajā sarakstā iekļauj tikai tādas personas, kuru neatkarība nav apšaubāma, kuru kvalifikācija atbilst tai, kas viņu attiecīgajās valstīs tiek prasīta iecelšanai augstākajos tiesu varas amatos, vai kuras ir juristi ar atzītu kompetenci, un kurām ir specializētas zināšanas vai pieredze ES tiesībās un starptautiskajās publiskajās tiesībās. Minētajos sarakstos neiekļauj personas, kas ir ES iestāžu, kādas ES dalībvalsts valdības vai Asociētās valsts valdības locekļi, ierēdņi vai citi darbinieki.

2. NODAĻA

PAZIŅOJUMI

5. PANTS

Paziņojumu nosūtīšana

1. Šķīrējtiesa visus pieprasījumus, paziņojumus, rakstiskos izklāstus un citus dokumentus vienlaikus nosūta abām Asociētajām pusēm.
2. Ja kāda Asociētā puse šķīrējtiesai nosūta pieprasījumu, paziņojumu, rakstisku izklāstu vai citu dokumentu, tā otrai Asociētajai pusei vienlaikus nosūta tā kopiju.
3. Ja kāda Asociētā puse otrai asociētajai pusei nosūta ar strīdu saistītu pieprasījumu, paziņojumu, rakstisku izklāstu vai citu dokumentu, tā vienlaikus nosūta šķīrējtiesai tā kopiju.
4. Jebkuru paziņojumu, kas minēts 1. līdz 3. punktā, nosūta, izmantojot e-pastu vai attiecīgā gadījumā citus telesakaru līdzekļus, kas reģistrē tā nosūtīšanu. Ja vien nav pierādīts pretējais, paziņojums ir uzskatāms par nogādātu tā nosūtīšanas dienā. Visus paziņojumus adresē Eiropas Komisijas Juridiskajam dienestam un attiecīgās Asociētās valsts misijai ES.

6. PANTS

Paziņojums par vēršanos šķīrējtiesā

1. Šķīrējtiesas procesu uzskata par uzsāktu dienā, kad atbildētājs saņēmis paziņojumu par vēršanos šķīrējtiesā. Paziņojumu par vēršanos šķīrējtiesā nosūta arī Pastāvīgajai šķīrējtiesai.
2. Paziņojumā par vēršanos šķīrējtiesā norāda šādu informāciju:
 - a) lūgums nodot strīdu izskatīšanai šķīrējtiesā,
 - b) Asociēto pušu nosaukumi un adreses,
 - c) Pušu pārstāvju un konsultantu vārdi un adreses,
 - d) procedūras juridiskais pamats: pamatnolīguma 90. panta 8. punkts, 97. panta 9. punkts vai 98. panta 6. punkts,
 - e) konstatējums par vienu no šādiem pasākumiem:
 - i) kompensējoši pasākumi, kas minēti pamatnolīguma 90. panta 7. punktā,
 - ii) aizsardzības pasākumi, kas minēti pamatnolīguma 97. panta 1. punktā,

- iii) aizsardzības pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 97. panta 5. punktā;
 - iv) līdzsvaru atjaunojoši pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 97. panta 8. punktā;
 - v) aizsardzības pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 98. panta 1. punktā,
 - vi) līdzsvaru atjaunojoši pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 98. panta 5. punktā;
- f) norāde par noteikumu, kas ir strīda priekšmets vai ir saistīts ar to,
- g) īss strīda apraksts,
- h) šķīrējtiesneša iecelšana.
3. Strīds par to, vai paziņojums par vēršanos šķīrējtiesā atbilst šā pamatprotokola prasībām, nav šķērslis šķīrējtiesas izveidei. Šādus strīdus galīgi izšķir šķīrējtiesa.

7. PANTS

Atbilde uz paziņojumu par vēšanos šķīrējtiesā

1. Atbildētājs 20 dienu laikā pēc paziņojuma par vēšanos šķīrējtiesā saņemšanas nosūta savu atbildi prasītājam un Pastāvīgajai šķīrējtiesai, tajā norādot šādus elementus:

- a) Asociēto pušu nosaukumi un adreses,
- b) pušu pārstāvju un konsultantu vārds un adrese,
- c) atbilde uz informāciju, kas ietverta paziņojumā par vēšanos šķīrējtiesā, kā paredzēts šā pamatprotokola 6. panta 2. punkta d) līdz g) apakšpunktā,
- d) šķīrējtiesneša iecelšana.

2. Strīds par to, ka atbildētājs nav atbildējis vai nav sniedzis pilnīgu un savlaicīgu atbildi uz paziņojumu par vēšanos šķīrējtiesā, nav šķērslis šķīrējtiesas izveidei. Šādu strīdu galīgi izšķir šķīrējtiesa.

3. NODAĻA

ŠĶĪRĒJTIESA

8. PANTS

Šķīrējtiesas izveide

1. Šķīrējtiesā ir trīs šķīrējtiesneši.
2. Šķīrējtiesu izveido saskaņā ar šā panta 3. un 4. punktu 30 dienu laikā no dienas, kad saskaņā ar šā pamatprotokola 6. pantu iesniegts paziņojums par vēršanos šķīrējtiesā.
3. Katra Asociētā puse izvirza vienu šķīrējtiesnesi no to personu vidus, kuras iekļautas sarakstā, kas izveidots saskaņā ar šā pamatprotokola 4. panta 1. punktu. Šķīrējtiesneši, savstarpēji vienojoties, izvēlas priekšsēdētāju no to personu saraksta, kuras Asociētās puses kopīgi izvirza priekšsēdētāja amatam.

Ja šķīrējtiesneši nespēj vienoties par priekšsēdētāja izvēli 2. punktā atvēlētajā termiņā, katra Asociētā puse var pieprasīt, lai Pastāvīgās šķīrējtiesas ģenerālsekretārs ar izlozes palīdzību izraugās priekšsēdētāju no to personu saraksta, kuras Asociētās puses ir kopīgi izvirzījušas priekšsēdētāja amatam.

4. Pastāvīgās šķīrējtiesas ģenerālsēkretārs 3. punkta otrajā daļā minēto izvēli veic piecu dienu laikā no 3. punktā minētā pieprasījuma saņemšanas. Asociēto pušu pārstāvjiem ir tiesības uz klātbūtni izvēles procesā.

5. Šķīrējtiesas izveides diena ir diena, kad ir izraudzīts priekšsēdētājs un viņš ir akceptējis savu iecelšanu.

6. Ja šā panta 2. punktā noteiktajā termiņā vēl nav izveidots šā pamatprotokola 4. panta 1. punktā minētais saraksts, katra Asociētā puse piecu dienu laikā izvirza vienu personu, kas pildīs šķīrējtiesnešu pienākumus. Ja personas ir ierosinātas saskaņā ar šā pamatprotokola 4. panta 1. punktu, kandidātus izvirza no minētā personu saraksta. Šādā gadījumā priekšsēdētāju ieceļ, ievērojot šā panta 3. punktā minēto procedūru. Ja Asociētās puses turpmāko piecu dienu laikā nav kopīgi ierosinājušas vismaz vienu personu priekšsēdētāja amatam, Pastāvīgās šķīrējtiesas ģenerālsēkretārs piecu dienu laikā pēc apspriešanās ar Asociētajām pusēm iesaka priekšsēdētāja kandidātu, kas atbilst šā pamatprotokola 4. panta 2. punktā izklāstītajām prasībām. Ja neviena Asociētā puse piecu dienu laikā neiebilst pret ieteikto kandidātu, Pastāvīgās šķīrējtiesas ģenerālsēkretāra ieteiktā persona tiek iecelta par šķīrējtiesas priekšsēdētāju.

7. Ja trīs mēnešu laikā no dienas, kad iesniegts pieprasījums saskaņā ar šā pamatprotokola 6. pantu, nav izveidota šķīrējtiesa, Pastāvīgās šķīrējtiesas ģenerālsēkretārs 15 dienu laikā pēc vienas Asociētās puses pieprasījuma un pēc apspriešanās ar Asociētajām pusēm ieceļ personas, kas atbilst šā pamatprotokola 4. panta 2. punkta prasībām, izveidojot šķīrējtiesu.

9. PANTS

Šķīrējtiesnešu neatkarība un imunitāte

1. Šķīrējtiesneši ir neatkarīgi, darbojas individuāli un nepieņem nevienas organizācijas vai valdības norādījumus.
2. Šķīrējtiesnešiem no šķīrējtiesas izveides brīža ir imunitāte pret tiesvedību ES un Asociētajās valstīs saistībā ar darbībām, ko tie veikuši, īstenojot savas funkcijas minētajā šķīrējtiesā.

10. PANTS

Šķīrējtiesnešu noraidīšana

1. Asociētā puse, kas plāno noraidīt šķīrējtiesnesi, paziņo par savu nodomu 15 dienu laikā no dienas, kad tai paziņots par minētā tiesneša iecelšanu, vai 30 dienu laikā no dienas, kad tai kļuvuši zināmi apstākļi, ar ko tiek pārkāptas šā pamatprotokola 9. panta 1. punkta prasības.
2. Paziņojumu par noraidījumu nosūta otrai Asociētajai pusei, noraidītajam šķīrējtiesnesim, pārējiem šķīrējtiesnešiem un Pastāvīgajai šķīrējtiesai. Tajā izklāsta šāda noraidījuma iemeslus.
3. Ja Asociētā puse izsaka noraidījumu šķīrējtiesnesim, otra Asociētā puse var pieņemt noraidījumu. Šķīrējtiesnesis, pret kuru izteikts noraidījums, var arī atkāpties. Šāda noraidījuma pieņemšana vai tiesneša atkāpšanās nenozīmē to, ka ir atzīti noraidījuma iemesli.

4. Ja 15 dienu laikā no paziņojuma par noraidījumu dienas otra Asociētā puse nepiekrīt noraidījumam vai ja šķīrējtiesnesis, pret kuru izteikts noraidījums, neatkāpjas, puse, kas izteikusi noraidījumu, var pieprasīt Pastāvīgās šķīrējtiesas ģenerālsēkretāram pieņemt lēmumu par noraidījumu.
5. Pieņemot lēmumu par noraidījumu, Pastāvīgās šķīrējtiesas ģenerālsēkretārs norāda iemeslus, ja vien Asociētās puses nevienojas par to, ka pamatojums nav jānorāda.

11. PANTS

Šķīrējtiesnešu aizstāšana

1. Ja šā pamatprotokola 5. nodaļā paredzētās šķīrējtiesas procedūras laikā ir jāaizstāj kāds šķīrējtiesnesis, viņa aizstājēju iecel vai izraugās saskaņā ar šā pamatprotokola 8. panta 3. punktu. Minēto noteikumu piemēro pat tad, ja Asociētā puse nav izmantojusi tiesības iecelt aizstājamo šķīrējtiesnesi vai piedalīties viņa iecelšanā.
2. Ja kāds šķīrējtiesnesis tiek aizstāts, procedūru atsāk tajā posmā, kurā aizstājamais šķīrējtiesnesis beidza pildīt savus pienākumus, ja vien šķīrējtiesa nenolemj citādi.

12. PANTS

Šķīrējtiesas darbība

1. Šķīrējtiesas priekšsēdētājs vada visas minētās šķīrējtiesas sēdes. Šķīrējtiesa var deleģēt priekšsēdētājam pilnvaras pieņemt administratīvus un procesuālus lēmumus.
2. Ja vien šajā pamatprotokolā nav noteikts citādi, šķīrējtiesas procesā un apspriedēs var izmantot jebkākus saziņas līdzekļus.
3. Šķīrējtiesas apspriedēs var piedalīties tikai tās šķīrējtiesneši. Tomēr šķīrējtiesa var atļaut palīgu klātbūtni.
4. Par visu lēmumu sagatavošanu atbildīgi ir tikai un vienīgi šķīrējtiesneši, šo uzdevumu nedrīkst uzticēt nevienai citai personai.
5. Ja rodas procesuāls jautājums, uz kuru neattiecas šis pamatprotokols, šķīrējtiesa pēc apspriešanās ar Asociētajām pusēm var lemt par ievērojamo procedūru ar nosacījumu, ka tā ir saderīga ar šo pamatprotokolu.
6. Ja šķīrējtiesa uzskata, ka jāmaina kāds no šajā pamatprotokolā minētajiem procesa termiņiem vai jāizdara citi procesuāli vai administratīvi pielāgojumi, tā pēc apspriešanās ar Asociētajām pusēm tās rakstiski informē par iemesliem, kas ir šādu izmaiņu vai pielāgojumu pamatā, un par nepieciešamo termiņu vai pielāgojumu.

4. NODAĻA

TERMIŅU APRĒĶINĀŠANA

13. PANTS

Termiņu aprēķināšana

1. Jebkura šajā pamatprotokolā paredzēta termiņa atskaite sākas nākamajā dienā pēc paziņojuma saņemšanas. Ja termiņa pēdējā diena ir nedēļas nogale vai oficiālā svētku diena Eiropas Komisijai vai attiecīgajai Asociētajai valstij, termiņu pagarina līdz nākamajai darbdienai. Ņem vērā valsts svētku dienas, kas iekrīt noteiktajā laikposmā.
2. Ja dokumenta iesniegšanas pēdējā diena ir nedēļas nogale vai oficiālā svētku diena Eiropas Komisijai vai attiecīgajai Asociētajai valstij, minēto dokumentu var iesniegt attiecīgi Eiropas Komisijas vai attiecīgās Asociētās valsts nākamajā darbdienā.

5. NODAĻA

ŠĶĪRĒJTIESAS PROCEDŪRA

14. PANTS

Vispārīgie noteikumi

Šķīrējtiesa nodrošina vienlīdzīgu attieksmi pret pusēm un to, ka jebkurā attiecīgā procesa posmā katrai Asociētajai pusei tiek dota atbilstoša iespēja izklāstīt savu viedokli. Šķīrējtiesas procesā tās darbs notiek tādā veidā, lai novērstu nevajadzīgu kavēšanos un izmaksas un lai izšķirtu strīdu starp Asociētajām pusēm.

15. PANTS

Šķīrējtiesas vieta

Šķīrējtiesas vieta ir Hāga. Izņēmuma gadījumos šķīrējtiesa var sanākt jebkurā citā vietā, ko tā uzskata par piemērotu.

16. PANTS

Valodas

1. Šķīrējtiesas procesa valoda ir franču un angļu valoda.
2. Šķīrējtiesa var pieprasīt, lai visiem dokumentiem, kas pievienoti prasības pieteikumam vai aizstāvības rakstam, un visiem papildu dokumentiem, kuri oriģinālvalodā iesniegti procesa laikā, tiktu pievienots tulkojums vienā no procesa valodām.
3. Katra Asociētā puse pati sedz izmaksas par to šķīrējtiesai iesniegto dokumentu tulkošanu, kuri sākotnēji nav izstrādāti angļu vai franču valodā, kā arī visas izmaksas par mutisko tulkošanu, kas sēdes laikā ir vajadzīga tās pārstāvjiem vai konsultantiem.

17. PANTS

Prasības pieteikums

1. Prasītājs rakstveidā nosūta savu prasības pieteikumu atbildētājam, Pastāvīgajai šķīrējtiesai un katram šķīrējtiesnesim termiņā, ko šķīrējtiesa šim nolūkam noteikusi saskaņā ar šā pamatprotokola 20. pantu. Prasītājs var izvēlēties uzskatīt savu paziņojumu par vēršanos šķīrējtiesā, kas minēts pamatprotokola 6. pantā, par prasības pieteikumu, ar nosacījumu, ka tas atbilst šā panta 2. un 3. punktā izklāstītajām prasībām.

2. Prasības pieteikumā norāda šādu informāciju:

- a) Asociēto pušu nosaukumi un adreses,
- b) Pušu pārstāvju un konsultantu vārdi un adreses,
- c) procedūras juridiskais pamats: pamat nolīguma 90. panta 8. punkts, 97. panta 9. punkts vai 98. panta 6. punkts,

un konstatējums par vienu no šādiem pasākumiem:

- i) kompensējoši pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 90. panta 7. punktā;
 - ii) aizsardzības pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 97. panta 1. punktā,
 - iii) aizsardzības pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 97. panta 5. punktā;
 - iv) līdzsvaru atjaunojoši pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 97. panta 8. punktā;
 - v) aizsardzības pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 98. panta 1. punktā,
 - vi) līdzsvaru atjaunojoši pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 98. panta 5. punktā;
- d) prasību pamatojošo faktu izklāsts;

e) strīda izklāsts un

f) juridiskais pamats vai argumenti, uz kuriem paļaujas prasītājs.

3. Prasības pieteikumam, kad vien iespējams, būtu jāpievieno visi dokumenti un pierādījumi, uz kuriem paļaujas prasītājs vai uz kuriem tas atsaucas.

18. PANTS

Aizstāvības raksts

1. Atbildētājs rakstveidā nosūta savu aizstāvības rakstu prasītājam, Pastāvīgajai šķīrējtiesai un katram šķīrējtiesnesim termiņā, ko šķīrējtiesa šim nolūkam noteikusi saskaņā ar šā pamatprotokola 20. pantu. Atbildētājs var izvēlēties uzskatīt savu atbildi uz paziņojumu par vēršanos šķīrējtiesā, kas minēts pamatprotokola 7. pantā, par aizstāvības rakstu, ar nosacījumu, ka tā atbilst šā panta 2. punktā izklāstītajām prasībām.

2. Aizstāvības rakstā sniedz atbildi uz informāciju, kas izklāstīta prasības pieteikumā saskaņā ar šā pamatprotokola 17. panta 2. punkta c) līdz f) apakšpunktu. Aizstāvības rakstam, kad vien iespējams, būtu jāpievieno visi dokumenti un pierādījumi, uz kuriem paļaujas atbildētājs vai uz kuriem tas atsaucas.

19. PANTS

Citi rakstiski izklāsti

Šķīrējtiesa var lemt par to, kādi rakstiski izklāsti pusēm jāiesniedz vai var tikt iesniegti papildus prasības pieteikumam un aizstāvības rakstam. Ievērojot šā pamatprotokola 20. pantu, šķīrējtiesa nosaka minēto rakstisko izklāstu nosūtīšanas termiņu.

20. PANTS

Termiņi

Šķīrējtiesas noteiktajiem termiņiem prasības pieteikuma, aizstāvības raksta un citu rakstisku izklāstu nosūtīšanai nebūtu jāpārsniedz 90 dienas. Tomēr šķīrējtiesa var pagarināt minētos termiņus, ja tā uzskata, ka šāds pagarinājums ir pamatots.

21. PANTS

Pagaidu noregulējuma pasākumi

Šķīrējtiesa nepieņem un nenosaka pagaidu noregulējuma pasākumus.

22. PANTS

Pierādījumi

1. Katra Asociētā puse sniedz pierādījumus par faktiem, ar kuriem tā pamato attiecīgi savu prasību vai aizstāvību.
2. Šķīrējtiesa jebkurā procesa posmā var lūgt Asociētās puses noteiktā termiņā iesniegt papildu pierādījumus.
3. Šķīrējtiesa nosaka iesniegto pierādījumu pieņemamību, atbilstību un spēku.

23. PANTS

Sēdes

1. Priekšsēdētājs, pamatojoties uz orientējošo grafiku, kas sagatavots saskaņā ar šā pamatprotokola 28. panta 1. punktu, un pēc apspriešanās ar Asociētajām pusēm un pārējiem šķīrējtiesniešiem, paziņo pusēm sēdes datumu, laiku un vietu. Minētā informācija ir publiskojama, izņemot gadījumu, ja sēde ir slēgta.
2. Šķīrējtiesa pēc vienošanās ar Asociētajām pusēm var nolemt sēdi nerīkot.

3. Ja vien Asociētās puses nevienojas citādi, sēde notiek Pastāvīgās šķīrējtiesas telpās Hāgā saskaņā ar šā pamatprotokola 15. pantu.

4. Šķīrējtiesa var rīkot papildu tiesas sēdes, ja puses tam piekrīt.

5. Sēdē visu tās laiku piedalās visi šķīrējtiesneši.

6. Ja vien puses nevienojas citādi, neatkarīgi no tā, vai sēde ir atklāta vai slēgta, tajā var piedalīties šādas personas:

a) Asociēto pušu pārstāvji,

b) konsultanti,

c) palīgi,

d) šķīrējtiesas tulki, tulkotāji un šķīrējtiesas referenti un

e) šķīrējtiesas izraudzīti eksperti.

7. Katra Asociētā puse ne vēlāk kā piecas dienas pirms sēdes dienas nosūta šķīrējtiesai un otrai Asociētajai pusei to personu sarakstu, kuras attiecīgās Asociētās puses vārdā sniegs mutiskus argumentus vai izklāstus, un citu minētās Asociētās puses pārstāvju un konsultantu sarakstu, kuri piedalīsies sēdē.

8. Nodrošinot prasītājam un atbildētājam vienādu laiku gan prasības argumentācijā, gan atbildes sniegšanā, sēdes kārtība ir šāda:

a) argumentu izklāsts:

i) prasītāja argumenti,

ii) atbildētāja argumenti,

b) atbildes sniegšana:

i) prasītāja atbilde,

ii) atbildētāja pretatbilde.

9. Sēdes laikā šķīrējtiesa var jebkurai no pusēm jebkurā laikā uzdot jautājumus.

10. Šķīrējtiesa organizē sēdes protokolēšanu un protokola nodošanu pusēm cik drīz vien iespējams pēc sēdes. Asociētās puses var sniegt piezīmes par protokolu desmit dienu laikā no sēdes dienas. Šķīrējtiesa var izskatīt šīs piezīmes.

11. Katra Asociētā puse desmit dienu laikā pēc sēdes dienas var šķīrējtiesai iesniegt papildu rakstisku izklāstu par jebkuru sēdes laikā radušos jautājumu.

24. PANTS

Noklusējuma princips

1. Ja termiņā, kuru šķīrējtiesa noteikusi saskaņā ar šā pamatprotokola 20. pantu, un nepastāvot likumīgiem šķēršļiem, prasītājs nav sniedzis savu prasības pieteikumu, šķīrējtiesa dod rīkojumu pabeigt šķīrējtiesas procedūru, ja vien nepastāv jautājumi, par kuriem varētu būt nepieciešams pieņemt nolēmumu vai ja šķīrējtiesa to uzskata par atbilstošu.
2. Ja termiņā, kuru šķīrējtiesa noteikusi saskaņā ar šā pamatprotokola 20. pantu, un nepastāvot likumīgiem šķēršļiem, atbildētājs nav sniedzis atbildi uz paziņojumu par vēršanos šķīrējtiesā vai savu aizstāvības rakstu, šķīrējtiesa dod rīkojumu turpināt procedūru, bet tas nenozīmē, ka šķīrējtiesa var uzskatīt, ka šāda nesniegšana ir pielīdzināma tam, ka atbildētājs piekrīt prasītāja apgalvojumiem.

Šo punktu piemēro arī tad, ja prasītājs nav iesniedzis pretatbildi uz pretprasību.
3. Ja kāda no Asociētajām pusēm, par ko atbilstīgi paziņots saskaņā ar šo pamatprotokolu, neierodas uz šķīrējtiesas sēdi, nenorādot šādas neierašanās leģitīmu iemeslu, šķīrējtiesa var turpināt šķīrējtiesas procedūru.
4. Ja kāda no Asociētajām pusēm, kas ir atbilstīgi uzaicināta iesniegt papildu pierādījumus, noteiktajā termiņā to nedara, nenorādot šādas neiesniegšanas leģitīmu iemeslu, šķīrējtiesa pieņem lēmumu, pamatojoties uz tai iesniegtajiem pierādījumiem.

25. PANTS

Konfidencialitāte

1. Pret visu informāciju, ko kāda Asociētā puse iesniegusi šķīrējtiesai, apzīmējama to par konfidenciālu, otra Asociētā puse un šķīrējtiesa attiecas kā pret konfidenciālu informāciju.

Ja kāda Asociētā puse šķīrējtiesai iesniedz rakstisku izklāstu, kas ietver konfidenciālu informāciju, tā 15 dienu laikā iesniedz arī izklāstu bez šīs konfidenciālās informācijas, kas tiek publiskots.

2. Nekas šajā pamaprotokolā neliedz kādai Asociētajai pusei publiskot savu rakstisko izklāstu, uz šķīrējtiesas jautājumiem sniegtās atbildes vai mutisko argumentu protokolu, ar nosacījumu, ka atsaucoties uz otras Asociētās puses sniegto informāciju, netiek izpausta informācija, ko otra Asociētā puse ir apzīmējusi kā konfidenciālu.

3. Šķīrējtiesas sēdes ir atklātas, izņemot gadījumus, ja kādas Asociētās puses izklāsts un argumenti ietver konfidenciālu informāciju vai ja Asociētās puses ir vienojušās, ka sēdei jābūt slēgtai. Šādā gadījumā Asociētās puses ievēro sēdes konfidencialitāti.

26. PANTS

Ex parte sakari

1. Šķīrējtiesas procesa laikā šķīrējtiesneši netiekas un citādi mutiski vai rakstiski nesazinās ar asociēto pusi bez otras Asociētās puses klātbūtnes.

27. PANTS

Procedūras pabeigšana

Kad Asociētajām pusēm ir dota pienācīga iespēja izklāstīt savus argumentus, šķīrējtiesa var pabeigt procedūru.

6. NODAĻA

ŠĶĪRĒJTIESAS PROCESA GRAFIKS

28. PANTS

Šķīrējtiesas procesa grafiks

1. Šķīrējtiesa pēc apspriešanās ar Asociētajām pusēm desmit dienu laikā no tās izveides dienas sagatavo orientējošu procesa grafiku. Pēc apspriešanās ar Asociētajām pusēm tā jebkurā laikā var pagarināt vai saīsināt jebkuru termiņu, kas paredzēts šajā pamatprotokolā vai par ko Asociētās puses ir vienojušās.
2. Šķīrējtiesa paziņo savu nolēmumu Asociētajām pusēm un Apvienotajai komitejai divpadsmit mēnešu laikā no šķīrējtiesas izveides dienas. Ja šķīrējtiesa uzskata, ka tā nevar iekļauties minētajā termiņā, tās priekšsēdētājs par to rakstiski paziņo Asociētajām pusēm, norādot aizkavēšanās iemeslus un datumu, līdz kuram šķīrējtiesa plāno pabeigt darbu.
3. Asociētās puses desmit dienu laikā no šķīrējtiesas izveides dienas var iesniegt argumentētu pieprasījumu atzīt lietu par steidzamu. Tādā gadījumā šķīrējtiesa 15 dienu laikā no šāda pieprasījuma saņemšanas lemj par lietas steidzamību. Ja šķīrējtiesa nolemj, ka lieta ir steidzama, šķīrējtiesa dara visu iespējamo, lai sešu mēnešu laikā no tās izveides dienas paziņotu Asociētajām pusēm nolēmumu pēc būtības.

7. NODAĻA

ŠĶĪRĒJTIESAS NOLĒMUMI

29. PANTS

Šķīrējtiesas nolēmumi

1. Šķīrējtiesa dara visu iespējamo, lai ikvienu nolēmumu pieņemtu vienprātīgi. Ja šķīrējtiesa, neraugoties uz tās centieniem, nolēmumu nevar pieņemt vienprātīgi, šķīrējtiesas nolēmumu pieņem ar balsu vairākumu.
2. Šķīrējtiesnešu atšķirīgie viedokļi nekādā gadījumā netiek publiskoti.
3. Visi šķīrējtiesas nolēmumi ir saistoši Asociētajām pusēm. Nolēmumā izklāsta konstatētos faktus, iztīrā šā līguma noteikumu piemērojamību un pamato konstatējumus un secinājumus.

30. PANTS

Šķīrējtiesas nolēmuma forma un sekas

1. Šķīrējtiesa var pieņemt atsevišķus šķīrējtiesas nolēmumus par dažādiem jautājumiem un dažādos laikos.

2. Visi šķīrējtiesas nolēmumi ir rakstiski, un tajos norāda pamatojumu.
3. Visi šķīrējtiesas nolēmumi ir galīgi un saistoši Asociētajām pusēm.
4. Šķīrējtiesas nolēmumu paraksta šķīrējtiesneši, tajā norāda tā pieņemšanas datumu un šķīrējtiesas vietu. Šķīrējtiesnešu parakstītā šķīrējtiesas nolēmuma kopiju Asociētajām pusēm nosūta Pastāvīgā šķīrējtiesa.
5. Asociētās puses pilnībā publisko šķīrējtiesas nolēmumus, ievērojot konfidencialas informācijas aizsardzību, kas paredzēta šā pamatprotokola 25. pantā.
6. Asociētās puses nekavējoties izpilda šķīrējtiesas nolēmumus.

31. PANTS

Savstarpēji saskaņots risinājums vai citi iemesli procedūras izbeigšanai

1. Asociētās puses jebkurā laikā var panākt savstarpēji saskaņotu strīda risinājumu. Šādā gadījumā Asociētās puses kopīgi paziņo šķīrējtiesai par jebkuru šādu risinājumu. Ja risinājumam ir vajadzīgs kādas Asociētās puses apstiprinājums, paziņojumā norāda šādu prasību, un šķīrējtiesas procedūru aptur līdz šādas prasības izpildei. Ja šāds apstiprinājums nav vajadzīgs vai ir sniegts paziņojums par minētās iekšējās procedūras pabeigšanu, šķīrējtiesas procedūru izbeidz.

2. Ja pirms nolēmuma pieņemšanas šķīrējtiesas procedūras turpināšana kļūst neiespējama vai kļūst nevajadzīga kāda cita 1. punktā neminēta iemesla dēļ, šķīrējtiesa informē Asociētās puses par savu nodomu izdot rīkojumu izbeigt procedūru. Šķīrējtiesa ir pilnvarota izdot minēto rīkojumu, izņemot gadījumus, kad ir neatrisināti jautājumi, par kuriem varētu būt nepieciešams pieņemt nolēmumu un ja šķīrējtiesa to uzskata par atbilstošu.

3. Šķīrējtiesa nosūta Pusēm šķīrējtiesas procesa izbeigšanas rīkojumu vai šķīrējtiesnešu parakstīto savstarpēji saskaņoto izlīgumu. Šā pamatprotokola 30. panta 2. līdz 6. punktu piemēro savstarpēji saskaņotiem izlīgumiem.

32. PANTS

Šķīrējtiesas nolēmuma labošana

1. Katra Asociētā puse 30 dienu laikā pēc nolēmuma saņemšanas var pieprasīt šķīrējtiesai izlabot nolēmumā jebkādas aprēķina kļūdas, būtiskas vai pārrakstīšanās kļūdas vai jebkādas līdzīgas kļūdas vai izlaidumus, par to paziņojot otrai Asociētajai pusei un Pastāvīgajai šķīrējtiesai. Ja šķīrējtiesa šādu pieprasījumu uzskata par pamatotu, tā veic šādu labojumu 45 dienu laikā pēc minētā pieprasījuma saņemšanas. Šāds pieprasījums neatliek nolēmuma stāšanos spēkā.

2. Šķīrējtiesa 30 dienu laikā pēc nolēmuma paziņošanas var veikt labojumus pēc savas iniciatīvas.

3. Labojumus saskaņā ar šo pantu izdara rakstiski, un tie ir šķīrējtiesas nolēmuma neatņemama sastāvdaļa. Šādiem labojumiem piemēro šā pamatprotokola 30. panta 2. līdz 6. punktu.

8. NODAĻA

FINANSIĀLIE JAUTĀJUMI

33. PANTS

Maksājamā atlīdzība un izdevumu kompensācija šķīrējtiesnešiem un viņu palīgiem

Puses, izmantojot jebkākus saziņas līdzekļus, septiņu dienu laikā pēc šķīrējtiesas izveides vienojas ar to par turpmāko:

- a) šķīrējtiesnešiem maksājamā atlīdzība un izdevumu kompensācija, kas ir samērīga un salīdzināma ar šķīrējtiesu standartiem, kuri noteikti Pasaules Tirdzniecības organizācijā,
- b) šķīrējtiesnešu palīgiem maksājamā atlīdzība, turklāt katra šķīrējtiesneša palīgiem maksājamās atlīdzības kopējā summa ir samērīga un nekādā gadījumā nepārsniedz vienu trešdaļu no attiecīgā šķīrējtiesneša atlīdzības.

34. PANTS

Izmaksas

1. Katra Asociētā puse sedz savus tiesāšanās izdevumus un pusi no šķīrējtiesas izmaksām.

2. Šķīrējtiesa, lemjot pēc būtības, nosaka savas izmaksas. Minētās izmaksas sedz tikai:
 - a) šķīrējtiesnešu honorārus, kas norādīti atsevišķi katram tiesnesim un ko nosaka pati šķīrējtiesa saskaņā ar šā pamatprotokola 34. panta a) punktu;
 - b) ceļa izdevumus un citus izdevumus, kas radušies šķīrējtiesnešiem;
 - c) Pastāvīgās šķīrējtiesas honorārus un izdevumus.
3. Izmaksām, kas minētas 2. punktā, jābūt samērīgām, ņemot vērā strīda priekšmeta vērtību, strīda sarežģītību, laiku, ko velta šķīrējtiesneši un jebkurš šķīrējtiesas iecelts eksperts, un visus citus attiecīgos konkrētās lietas apstākļus.

35. PANTS

Drošības naudas iemaksa

1. Šķīrējtiesas procedūras sākumā Pastāvīgā šķīrējtiesa var pieprasīt pusēm iepriekš pārskaitīt depozītu, kas vienāds ar šā pamatprotokola 35. panta 2. punktā minēto izmaksu kopsummu.
2. Šķīrējtiesas procedūras gaitā Pastāvīgā šķīrējtiesa var pieprasīt pusēm iemaksāt papildu summas.

3. Visas summas, ko puses iemaksājušas saskaņā ar šo pantu, pārskaita Pastāvīgajai šķīrējtiesai, kura tās izmaksā, lai segtu faktiskās izmaksas, tostarp jo īpaši šķīrējtiesnešu un Pastāvīgās šķīrējtiesas locekļu honorārus.

ŠĶĪRĒJTIESNEŠU RĪCĪBAS KODEKSS

1. PANTS

Procesuālie pienākumi

1. Lai saglabātu šķīrējtiesas procedūras integritāti un objektivitāti, ikviens kandidāts, kas vēlas kļūt par šķīrējtiesnesi:

- a) nepieļauj nepiedienīgu uzvedību un nerada nepiedienīguma iespaidu,
- b) ir neatkarīgs un objektīvs,
- c) izvairās no tiešiem un netiešiem interešu konfliktiem un
- d) ievēro augstus uzvedības standartus, lai saglabātu strīdu izšķiršanas procedūras integritāti un objektivitāti.

2. Bijušie kandidāti vai šķīrējtiesneši ievēro šā papildinājuma 5. un 6. pantā minētos pienākumus.

2. PANTS

Šķīrējtiesnešu pienākums sniegt informāciju

1. Pirms kandidāts apstiprina savu izraudzīšanu par šķīrējtiesnesi, viņš Asociētajām pusēm rakstiski sniedz informāciju par jebkādam interesēm, attiecībām vai aspektiem, par kuriem viņš apzinās, ka tie varētu ietekmēt viņa neatkarību vai objektivitāti vai varētu pamatoti radīt iespaidu par nepiedienīgumu vai neobjektivitāti šķīrējtiesas procesā.
2. Kandidāti un šķīrējtiesneši par visiem jautājumiem saistībā ar šā rīcības kodeksa faktiskiem vai iespējamiem pārkāpumiem informē tikai Apvienoto komiteju, kurā tos izskata Asociētās puses.
3. Šķīrējtiesneši jebkurā šķīrējtiesas procesa posmā pusēm rakstiski sniedz informāciju par jebkādam interesēm, attiecībām vai aspektiem, kuri atbilst 1. punktā minētajiem un kuri viņiem ir zināmi vai par kuriem viņi ir uzzinājuši.

3. PANTS

Šķīrējtiesnešu pienācīga rūpība

1. Šķīrējtiesneši pēc viņu iecelšanas savus pienākumus visā šķīrējtiesas procesa gaitā veic rūpīgi un godprātīgi, taisnīgi un centīgi.

2. Jo īpaši šķīrējtiesneši:

- a) izskata tikai tos jautājumus, kuri bija izvirzīti šķīrējtiesas procesā un par kuriem jāpieņem nolēmums, un nedelegē šo pienākumu citai personai,
- b) veic visus atbilstošos pasākumus, lai viņu palīgi zinātu un ievērotu šā papildinājuma 1., 2. un 6. punktu.

4. PANTS

Šķīrējtiesnešu neatkarība un objektivitāte

Šķīrējtiesneši:

- a) ir neatkarīgi un objektīvi un atturas radīt iespaidu, ka viņu rīcība ir nepiedienīga vai neobjektīva, un viņus nedrīkst ietekmēt savtīgas intereses, ārējs spiediens, politiski apsvērumi, sabiedrības protesti, lojalitāte pret Savienību vai Asociētajām valstīm vai bailes no kritikas;
- b) nedz tieši, nedz netieši neuzņemas saistības un nepieņem priekšrocības, kas jebkādā veidā varētu ietekmēt viņu pienākumu pienācīgu izpildi vai radīt šādu iespaidu;
- c) neizmanto savu šķīrējtiesneša amatu, lai virzītu personiskas vai privātas intereses, un atturas no darbībām, kas var radīt iespaidu, ka kādam ir īpaša iespēja viņus ietekmēt;

- d) neļauj finansiālām, uzņēmējdarbības, profesionālajām, ģimenes vai sociālajām attiecībām vai pienākumiem ietekmēt savu rīcību vai spriedumus;
- e) atturas no stāšanās tādās attiecībās vai no finansiālās ieinteresētības iegūšanas, kas varētu iespaidot viņu objektivitāti vai pamatoti radīt nepiedienīguma vai neobjektivitātes iespaidu;
- f) bez citu šķīrējtiesnešu klātbūtnes neapspiež ar kādu no pusēm vai abām pusēm nevienu šķīrējtiesas procesa priekšmeta aspektu vai procesa norisi.

5. PANTS

Bijušo šķīrējtiesnešu pienākumi

Visi bijušie šķīrējtiesneši atturas no darbībām, kas var radīt iespaidu, ka viņi, veicot pienākumus, ir bijuši neobjektīvi vai ieguvuši priekšrocības no jebkura šķīrējtiesas lēmuma vai nolēmuma.

6. PANTS

Konfidencialitāte

1. Neviens šķīrējtiesnesis vai bijušais šķīrējtiesnesis nevienā brīdī:
 - a) neizpauž vai neizmanto jebkādu informāciju, kas nav pieejama publiski un kas attiecas uz jebkuru šķīrējtiesas procesu vai kas tikusi iegūta šāda procesa gaitā, izņemot minētā procesa vajadzībām, un jebkurā gadījumā šādu informāciju neizpauž un neizmanto, lai gūtu personīgu labumu sev vai citām personām vai kaitētu citu personu interesēm;
 - b) neizpauž informāciju par apspriedēm šķīrējtiesā vai par jebkura šķīrējtiesneša uzskatiem.
2. Neviens šķīrējtiesnesis neizpauž šķīrējtiesas nolēmumu vai tā daļas, pirms to publicē saskaņā ar šo pamatprotokolu.

7. PAMATPROTOKOLS
PAR PARLAMENTĀRĀS ASOCIĀCIJAS KOMITEJAS NOLIKUMU

1. PANTS

Ar pamatnolīguma 78. pantu izveidotās Parlamentārās asociācijas komitejas sastāvs un funkcijas atbilst šā nolīguma noteikumiem un šiem statūtiem.

2. PANTS

Parlamentārajā asociācijas komitejā ir divpadsmit locekļi. Eiropas Parlaments ieceļ četrus locekļus, un Asociēto valstu parlamenti katrs ieceļ četrus locekļus.

3. PANTS

Parlamentārā asociācijas komiteja no savu locekļu vidus ievēl priekšsēdētāju un priekšsēdētāja vietnieku. Komitejas priekšsēdētāja amatu uz vienu gadu ieņem pārmaiņus Eiropas Parlamenta iecelts loceklis un Asociētās valsts parlamenta iecelts loceklis.

4. PANTS

Parlamentārā asociācijas komiteja sanāk uz ģenerālsēdi vismaz reizi gadā, pārmaiņus ES un kādā Asociētajā valstī. Katrā sēdē komiteja lemj par to, kur notiks nākamā ģenerālsēde. Ārkārtas sēdes var rīkot, ja tā nolemj Parlamentārā asociācijas komiteja saskaņā ar reglamentu, kas pieņemts saskaņā ar šā pamatprotokola 5. pantu.

5. PANTS

Parlamentārā asociācijas komiteja pieņem savu reglamentu ar tās locekļu divu trešdaļu balsu vairākumu.

6. PANTS

Izmaksas, kuras saistītas ar locekļa dalību Parlamentārajā asociācijas komitejā, sedz parlaments, kas ir iecēlis minēto locekli.